

**SELLING MOTELS IS OUR ONLY BUSINESS**



**Jas Randhawa**  
510.406.5056

**BEST WESTERN**  
**Louisiana**  
**57 Units, Open: 2008**  
**\$60,000/Unit**  
**POSITIVE CASH FLOW**  
**Seller's Financing**



**Bob Seth**  
408.807.9784

**INDUS VALLEY INVESTMENTS**

**Worldwide Travel, Inc.**

**Your One Stop Shop For International Travel Needs**

**Michigan Office**  
29211 Ford Rd.  
Garden City, MI 48135  
**Tel: 734-525-7304**  
**Toll Free: 800-504-3044**  
**Fax: 866-300-9725**

**Serving Community Since 1975.**




**Los Angeles Office**  
2701 E. Chapman Ave.  
Ste.No.108, Fullerton, CA 92831  
**Phone: 714-449-7766**  
**Toll Free: 866-889-1203**  
**Fax: 714-449-7767**

**Lowest Fare Guaranteed**

**Tenth Year in Publication**    **ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ**    **Price 50¢**    **Email: punjabtimes1@sbcglobal.net**  
**ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ**    **www.punjabtimesusa.com**

# ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 10, Issue 3, January 17, 2009    20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074    Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

## ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

**ਫਰੀਮਾਟ (ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ):**  
ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਦੂਤ, ਦਾਨੀ ਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਇਕਨਾਮਿਕ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਲੰਘੀ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 64 ਵਰ੍ਹਿਆਂ



**ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ**

ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਜਾ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਹੋਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਧਾਇਕ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਖੰਗੂੜਾ ਨਾਲ ਗਏ ਸਨ। ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਡਾਕਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 2 ਉਤੇ)

## ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜਿਆ

**ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ):** ਕੀ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਗਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਬਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਅਤੇ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰੰਭ ਗਏ ਅਮਲ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰੀਮਾਟ ਪਿਛੋਂ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਦੇ ਇਸ ਦੂਜੇ ਅਹਿਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਕੀਲ ਮਾਰਕ ਕੋਹਨ ਵਲੋਂ 4 ਦਸੰਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚੋਣ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ

ਲੈਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬਾਕਾਇਦਾ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫੀਸ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵੀਹ ਡਾਲਰ

ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਸੈਂਟਾ ਕਲਾਰਾ, ਸੈਂਟਾ ਕਰੂਜ਼, ਕੋਂਟਰਾ ਕੋਸਟਾ, ਮੋਂਟਰੇ, ਸੈਨ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 ਉਤੇ)



**ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕੰਮ**

## ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਘਪਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਜਨਾਜਾ ਕੱਢਿਆ

-ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੌਥੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀ ਸਤਿਅਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲਰ ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਪਲੇ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਪਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦਾਗ ਨੂੰ ਧੋਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਤਿਅਮ ਇਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕੰਪਨੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ 'ਤੇ ਵੀ ਦਰਜ ਹਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਅਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ-ਚੇਅਰਮੈਨ ਬੀ. ਰਾਮਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਵਲੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ 'ਚ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਦੀ ਫਰਜ਼ੀ ਕਮਾਈ ਰਾਹੀਂ 8000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਪਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਦੇ 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਅਮ ਗਰੁੱਪ 'ਚ 43 ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਬੀ. ਰਾਮਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਬੀ. ਰਾਜੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਬੀ. ਰਾਜੂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮਾਇਆਤਾਸ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟਰਕਚਰਜ਼ ਅਤੇ ਮਾਇਆਤਾਸ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉਤੇ)

## ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਲੀਡ ਲਈ

-ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਰੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ 'ਤੇ ਸੂਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਕਦਮ 'ਤੇ ਲੀਡ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ

ਹਮਲਾਵਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਬਿਤ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਚੈੱਕ ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਵੋਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੰਗ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ

(ਬਾਦਲ) ਇਸੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵਾਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੱਢੇ ਵੀ ਸਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉਤੇ)

## North American Truck Stop



**\*Reefer Repairs on**  
ThermoKing & Carrier  
**\*Full Service & Inspections**  
**\*Truck & Trailer Body Repairs**  
**\*A to Z Tractor Repairs**  
**\*Tire Sales-New & Used**  
**\*2 Fuel Island-Diesel**  
Competitive Prices

**ਵਧੀਆ ਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਸਰਵਿਸ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਭਾਅ 'ਤੇ**

**ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਰੀਪੇਅਰ, ਟਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ**

**909-350-3310, 909-697-5808**  
balwindernats@yahoo.com  
14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337





**Vijay K. Chamdal**  
Commercial Realtor  
**Office: 713-779-7326**  
**Cell: 281-704-0470, Fax: 281-858-1464**

**AFFORDABLE**  
MORTGAGE INC.  
SBA Loans  
Conventional Loans  
Residential Loans  
www.affordablemortgage.usa



**Specializing in Gas Stations, Motels and Residential**  
www.omnirealtyonline.com  
Vijay@omnirealtyonline.com  
9100 Southwest Freeway, Suite 111  
Houston, TX 77074

**Low Down Payment**  
**100% Financing**

ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ



## ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਿਟਸਬਰਗ, ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਤਪਰ ਰਹੇ। ਕੈਨੇਡਾ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਸਮਾਜ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜਲਵਾਣ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) 'ਚ ਜਨਮੇ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਰੁੜਕੀ ਰਹੇ ਤੇ ਅਗਸਤ 1972 ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚੋਂ ਕਰੀਬ ਢਾਈ ਸੌ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਬੁਲਾਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਭੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਟੇਟ ਦੇ ਇਕਨਾਮਿਕ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੀ ਰਹੇ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ, ਪੁੱਤਰ ਜਗਦੇਵ ਤੇ ਅਜੇ ਪਾਲ, ਬੇਟੀ ਜਗਦੀਸ ਕੌਰ ਤੇ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

**ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ:** ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਰਾਜ ਭਨੋਟ ਸਮੇਤ ਉਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਬੇ-ਏਰੀਆ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸ਼ੋਕ ਸਭਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਸਾਗਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਘੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਲਾਹੌਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ, ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਮੇਜਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਲੇਰ, ਆਜ਼ਾਦ ਜਲੰਧਰੀ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮੋਮਨ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਚਦੇਵ, ਪ੍ਰੋ. ਹਰਭਜਨ, ਸਿਆਸਤ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ, ਮੱਖਣ ਲੁਹਰ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜਗਿਆਸੂ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ, ਰਵਿੰਦਰ ਅਟਵਾਲ, ਜਯੋਤੀ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸੇਖੋਂ, ਰਾਨੀ ਸੁਰਾਪੁਰੀ, ਕਮਲ ਬੰਗਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

## ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਮਾਘੀ ਮੌਕੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ

**ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ:** ਮਾਘੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਲੰਘੀ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਜਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ (ਬੁੱਢਾ ਦਲ) ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੜਾਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ 'ਮੁਖੀ' ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨਾਲ ਮਾਘੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਕਤਸਰ ਵਲ ਚਲੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਚਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਭਾਗੀਬੰਦਰ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਲਟ ਪਰੂਫ਼ ਸਕਾਰਪਿਓ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਗੀਬੰਦਰ ਦੇ ਸੁਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਬੰਦੂਕਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਾਇਲਟ ਗੱਡੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਚਲ ਰਹੀ ਸਕਾਰਪਿਓ ਗੱਡੀ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਗੱਡੀ ਬੁਲਟ ਪਰੂਫ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਇਲਟ ਵਿਚ ਸਵਾਰ

ਸਿਪਾਹੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਲ 4 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਜਦ ਨਿਹੰਗ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਗੱਡੀਆਂ ਭਜਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ 'ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਹਮਲੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਣਾ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੱਝ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਤਲਵੰਡੀ ਬਾਣੇ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵ ਗੋਇਲ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਪਰ ਹਮਲਾਵਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੀ ਤੇ ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ 40 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫ਼ਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਹਮਲੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ।

## ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਲਾਪਤਾ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਉਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਲਾਪਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹ ਅਨੀਤਾ ਉਦੈਯਾ ਨੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ 10 ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛੀ ਪਰੇਡ ਸਥਿਤ ਮੱਛੀ ਪਾਲਕਾਂ ਦੀ ਕਲੋਨੀ 'ਚ ਕਿਸਤੀ ਤੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵੀ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ। ਉਦੈਯਾ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੇ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢੇ। ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਏ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਡੈਵਿਡ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਇੱਥੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਆਏ ਹਨ।

ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਥੇ ਸਰਗਰਮ ਸੰਗਠਨ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੇ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

## ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦਾਇਗੀ

**ਮਿਸ਼੍ਰਗਿਨ (ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ):** ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਹਸਤੀ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਆਕਲੈਂਡ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸ਼ਵਾ ਓਯੀਨ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਮਰਸਡੀਜ਼ ਅਚਾਨਕ ਆਈ-75 'ਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਰੀ ਬਰਫਬਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਫਲੈਟ ਬੈਡ ਟੋ ਟਰੱਕ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਟਰੱਕ ਸੀ। ਜਦ ਡਰਾਇਵਰ ਨੇ ਬਰੇਕ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਬਰਫ ਕਰਕੇ ਬਰੇਕ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘਸੀਟਦਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੱਕ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਚਕਨਾ ਚੂਰ ਹੋ ਕੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਖਿਲਰ ਗਏ।

ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜੀਏਟ ਸਕੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਢਿੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਆਫ ਮਿਸ਼੍ਰਗਿਨ ਦੇ ਉਹ ਗਰੰਟਰ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ



ਰਾਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

## ਅਮਨਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ ਸਹੁਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

**ਟੋਰਾਂਟੋ :** ਭੇਦਭਰੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਕਤਲ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਉਸੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 47 ਸਾਲਾ ਕਮਿੰਕਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 22 ਸਾਲਾ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੋ ਮਿੰਸੀਸਾਗਾ ਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪਲਾਜ਼ੇ ਵਿਚਲੇ ਗਰੈਂਸਰੀ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਦੀ ਪੌਣ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਦੇ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਟੋਰ ਦੀ ਬੇਸਮੈਂਟ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਕਮਿੰਕਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਭੁੱਜੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਫੂਡਜ਼ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਗਰੈਂਸਰੀ ਸਟੋਰ ਕਮਿੰਕਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਟੋਰ ਦੇ ਕੈਸ਼ ਰਜਿਸਟਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿੰਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। ਅਜੇ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਕਤਲ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਨੂੰਹ-ਸਹੁਰੇ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਮਝ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਸਟੋਰ 'ਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਬਲਕਿ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਇਕ ਗਾਹਕ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ 47 ਸਾਲਾ ਕਮਿੰਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹਮਲਾਵਰ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦਾ 22 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਈਸਤਤੂ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਕੋਲ ਪਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

## ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ

**ਜਲੰਧਰ :** ਗ੍ਰੀਨ ਐਵੇਨਿਊ ਕਾਲੋਨੀ ਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਫਿਲੀਪਾਈਨਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਅਗਿਆਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ। ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੇ ਫੁਫੇਰੇ ਭਰਾ ਵਰਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਮਨੀਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। 29 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਟੋਰ (ਕੱਪੜੇ ਦਾ) ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਵਰਿੰਦਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਮਾਂ ਰਾਜਰਾਨੀ, ਪਤਨੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਰਾਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ, ਮਿਸ਼੍ਰਗਿਨ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹਿਡਨਫਾਲ

ਪਲਿਮਥ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੀ ਭੂਆ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਪਤੀ ਭਣਵਾਈਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਝ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਕੀਦਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਬੇਟੇ ਤਾਂ ਸਨ ਹੀ ਪਰ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਮਾਮਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਉਥੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿੱਤਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼ ਤੋਂ ਉਥੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸ. ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਅਵਤਿੰਦਰ ਚਾਵਲਾ ਨਾਲ

ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਡਿਟਰਾਇਟ ਮਹਾਂਨਗਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਿਆਂ ਅਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਮੈਰਿਕਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ।

## Family and Cosmetic Dentistry with a Gentle Touch



**Dr. Harjinder S. Khaira, D.M.D. & Associates P.C**

Dr. Khaira is a graduate of Tufts University School of Dental Medicine in Boston and has 10 years experience in all phases of cosmetic and family dentistry.

Welcome Our New Dentist In The Practice



**Dr. Amrit Virk**

### We Offer:

**INVISALIGN (clear braces),  
TEETH CLEANING,  
FILLINGS, VENEERS,  
CROWNS & BRIDGES,  
DENTURES, EXTRACTIONS,  
ROOT CANALS,  
IMPLANTS, and  
TEETH WHITENING.**

Member of:

American Academy of Cosmetic Dentistry • Chicago Dental Society  
• American Dental Association • Illinois State Dental Society

New patients welcome • Convenient evening and weekend hours  
Interest free financing available • We accept most PPO's & insurance plans

### LAKE STREET DENTAL

490 W. Lake Street Suite 107,  
Roselle, IL 60172  
Conveniently located in Roselle  
(Near intersection of Roselle Road and Lake Street)  
**630-894-8008**  
www.lakestreetdental.com



**115 East State Road, Island Lake, IL 60042**  
(Intersection of Roberts Road and State Road 176)  
**Phone: 847-526-1920**



# ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਰਨਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਗਾਰਡਨ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ '84 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਰਨਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨੰਦੀ ਪਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਬਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਵਾਦ ਪੋਸਟਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਦਫਤਰ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੰਤ, ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਪਰ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਆਗੂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਟਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੇ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ

ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਲਵਾ ਕੇ ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ '84 ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਲ੍ਹੰਦਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਿੱਲੀ ਬੈਲੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੰਤ ਨੇ ਸ.ਸਰਨਾ 'ਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਸਰਨਾ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ '84 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਪਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ

ਨੂੰ ਗੋਲਕ ਨਾਲ ਇਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਚੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ।

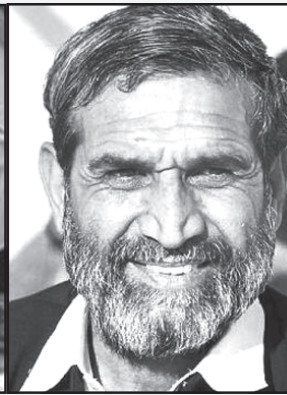
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ, ਕੁਲਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ., ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੀ, ਵਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਵੰਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਖ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਰਾਜਾ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਚਮਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲੋਹੜੀ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਾਪਣ ਵਿਰੁਧ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਮੁਹਰੇ ਧਰਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਲ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪੋਸਟਰ 5 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਅਤੇ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਵਧਾਈ ਲਿਖ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਮੁਦਾ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।



ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ



ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ

ਅਸਥਾਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਲਜ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ

## ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵੱਜਿਆ

ਮਟੀਓ ਅਤੇ ਸੈਨ ਬਨੀਏ ਕਾਉਂਟੀਆਂ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਸ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਵਾਲੀ ਆਈ.ਡੀ. ਹੋਣਾ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਜਾਅਲੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਨਕਲ ਅਤੇ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ। ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਹੋ ਮੈਂਬਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਚੋਣ ਹੋਈ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਉਂਜ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣਾਂ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਦੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ 7 ਨਵੰਬਰ, 1985 ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਢਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ (ਢੰਡਾ), ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੁਢਲੇ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ 14 ਦਸੰਬਰ, 1986 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਉਭੀ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਵਾਲ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਢੰਡਾ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ। ਮੁਢਲੇ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ 11 ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। 1993 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 21 ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹਰ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਛੱਡ ਜਾਣ ਜਾਂ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੜੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, 'ਸਾਡੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਨਾ ਕਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ।' ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਬਣੀ ਆਈ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕਦੇ ਸਵਾਲ

ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਵੋਟਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 23 ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 25 ਤੱਕ ਵਧਦੀ-ਘਟਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਕੀਲ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੋ ਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬਾਈਲਾਅਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਚੋਣ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਬੀਤੇ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਾਇਲਾਂ ਸਮੇਤ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਿਸਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇਸ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਉੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਕੀਲ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਬਚੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਰੀਮਾਟ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਨ 1993 ਤੋਂ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਕਦੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਚੁਣਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਪਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਸੇਕ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਕੀਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਆਪ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਬਿਨਾਂ ਚੋਣ ਤੋਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਿਰਫ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰੀ ਹੋਥੋਂ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਮੁੜ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਭਾਈ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਉਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਕੰਮ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ

ਹਨ। ਜੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੱਟਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭਾਈ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੁਣ ਲਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਹੋਏ ਲੋਕ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੱਸਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਹੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵੀ ਤਲਖੀ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਚਾਲੀ ਏਕੜ ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ।

## Matrimonials

Jatt Sikh parents seek suitable match for their 5'7", fair, slim, beautiful 32 year old Medical Doctor daughter currently practicing medicine in Illinois. She is good natured, family oriented, and is well versed in both cultures. Seeking successful, US based Jatt Sikh professional (Doctor, Dentist, Lawyer, MBA) from respectable family. Please send biodata with recent pictures to naves@hotmail.com. Serious inquiries only!

ਪੰਜਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੇ, 28, ਕੱਦ 5'5", ਡਬਲ ਐਮ.ਏ., ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੇ ਭੈਣ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਸਨੀਕ, ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫੋਨ 408-281-7816 (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼ਾਮ 4-9 ਵਜੇ ਤੱਕ), email:tsingh\_pur@yahoo.com

## ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ



ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

**Amar Carpets Inc**

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

## ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਾਰਟੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਰਖ਼ਾਸਤ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਹਿੰਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ) ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੋਚੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ 8 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐਮ) ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਕਾਮਰੇਡ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ।



# ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੁੰਦੀ ਦੇਸੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ

## —ਡੇਵਿਡ ਐਲਿਨ ਲੌਂਗਫੈਲੋ

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਿੱਖਿਆ ਆਚਾਰੀਆਂ, ਮਹਾਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵਧ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਘਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਜੋਗੜਾ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਸਿੱਧ'।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਨਿਘਰਦਾ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਟੁੱਕੜਬੇਚ, ਖੇਤਰੀਵਾਦ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ, ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀ ਜਹਾਲਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮੁੱਲ ਨਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਕੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇਸੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ-ਬਾਦਲ ਸਰੀਰਕ ਮੁਹੰਮਤ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਭੱਜਦਾ ਹੈ ਕੀ ਐਥੇ ਲਾਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ?

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲਾਉ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਨਿਯਮ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਦਲਾਉ ਵੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜਾਂ ਸੂਖਮ ਮਸ਼ੀਨ ਨਹੀਂ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਬੀਜੇਗੇ, ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਕੱਢੇਗੇ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਫੰਟੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਲਾਲਸੀ ਸਨਕਪਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ +2 ਮਿਆਰ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਟੈਂਡਰਡ ਹੈ।

ਗੁਤਗਾਉਂਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਬੁੱਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਬੋਰਡ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। +2 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਟਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਫੀਸ 9 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਸਟਲ ਅਥਵਾ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੱਖਰਾ। ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਏਅਰ ਟਿਕਟ ਦਾ ਚਾਰਜ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਖਰਚਾ 16 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬਹਿਰਾਗਿਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਰਕਾਰੀ, ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਕਾਊਂਸਲਿੰਗ ਤੇ ਗਾਈਡੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ? ਜਲੰਧਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੋਰਸ ਉਪਲਬੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਲੇਬਸ ਜਾ ਗਾਈਡੈਂਸ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਉੱਚੇਰੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਮੋੜਨ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਯੋਰਪ ਏਸੀਆ ਨੂੰ ਖੁਪਤਕਾਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਦਲ ਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਕੌਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸਿੱਧੀ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਲੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕਿੱਸਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ, ਬਦਨਾਮ ਮਾਫੀਆ ਗਰੋਹ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ

ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਿਆ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ। ਕਿਸਾਨ ਤਬਕਾ ਸੋਨੇ-ਰੰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੱਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਸਿੱਟ ਕੇ ਪੰਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਤੀਜਾ 'ਠਣ-ਠਣ ਗੋਪਾਲ'। ਉਡੀਕ ਕਦੇ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰਕੀ ਦੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਬਦਨਸੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਤਸੀਹੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਛਤਾਵਾ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਆਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਿਰਫ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੈਟਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਔਕੜਾਂ ਜਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚੇਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਰਹੇ। ਐਥੋਂ ਦੇ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਪਾਸ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪਾਂ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਲਦੀ ਕਿਤੇ ਓਥੋਂ ਦਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਹੁਣ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਦੇਖੋ। ਯੂਰਪੀਨ ਗੋਰੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਏਸ਼ੀਆ ਜਾਂ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਸ਼ਤਰ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਯੂਰਪੀਨ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਵਰ ਡਾਕਟਰ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨਸਾਨੀ ਨਸਲ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮੁਲੰਕਣ ਕਰ ਕੇ ਵਾਜਬ ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਦਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਾਣੀਆਂ, ਮਿਲਾਵਟ-ਖੋਰਾਂ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੋਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਡਿਗਰੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਸਿਆਸੀ ਗਿਰਗਟਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ ਵੀ ਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਿਲੇਬਸ ਖ਼ਤਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਤ ਜਾਂ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਵਿਹਲਾ ਮਨ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਘਰ'। ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਕਾਰਨ ਤਾਹਨਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਭੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੋ-ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮੌਜੂਦਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਇਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਦਮ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਡੀਗਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਲੰਧਰ ਉਹ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਨਰਸਿੰਗ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਨ-ਸਧਾਰਨ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਸੌਂਪਣਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਦਮ ਨਹੀਂ। +2 ਦਾ ਮੰਦ-ਬੁੱਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਘੱਟ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਨਰਸਿੰਗ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝੇਗਾ?

ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਬੰਗਾਲੀ ਨਾਮ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਰਾਏਕੋਟ ਵਿਖੇ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।



ਜਗਮੀਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਖਾਲਸਾ ਵਿਰਾਸਤ' ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

## ਰਹਿਮਾਨ ਬਣਿਆ ਪਹਿਲਾ ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਐਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਭਾਰਤੀ

**ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ :** ਸੰਗੀਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਏ.ਆਰ.ਰਹਿਮਾਨ 'ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਐਵਾਰਡ' ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਐਵਾਰਡ 'ਸਲੱਮਡੌਗ ਮਿਲੀਅਨੇਅਰ' 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਗੀਤ ਬਦਲੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੱਕਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇਸ਼ (ਭਾਰਤ) ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗੀਤ 'ਜਯ ਹੋ' ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਮੂਲ ਸੰਗੀਤ ਰਚਨਾ ਵਰਗ 'ਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਜਯ ਹੋ' ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਭਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਵਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਹਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਨੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਧਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਰਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਫਿਲਮ (ਸਲੱਮਡੌਗ ਮਿਲੀਅਨੇਅਰ) 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਸੰਗੀਤ ਬਦਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਵੀ ਐਵਾਰਡ ਜਿੱਤਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਰਹਿਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਰਵੋਤਮ ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਲਈ ਸਿਮਨ ਬੇਫੋਰੇ ਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਲਈ ਡੈਨੀ ਬਾਅਲ ਅਤੇ ਪਿਕਚਰ ਲਈ ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਐਵਾਰਡ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਵਰੂਪ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਭਿਨੇਤਾ ਅਨਿਲ ਕਪੂਰ ਤੇ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਫਿਲਮ 'ਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਇਕ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਦੇ

ਸੁਫਨੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਬੀਤੀ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਏ.ਆਰ.ਰਹਿਮਾਨ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ (6) ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਜੁਟੇ ਸਟਾਰ ਫੋਕਸ ਸਟੂਡੀਓ ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਲੋਂ ਚਾਰ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਣਾ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸ਼ੰਕਰ ਮਹਾਦੇਵਨ ਤੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਜੈਕੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਹਿਮਾਨ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਖੇਤਰ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਧਰ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕਾ ਆਸ਼ਾ

ਭੌਂਸਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਹਿਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਰੰਗੀਲਾ' ਫਿਲਮ ਮੌਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੱਡੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕਾ ਸੀ ਪਰ ਸੰਗੀਤ 'ਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹ ਲਾਜਵਾਬ ਸੀ। ਆਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਦੋ ਵਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।

6 ਜਨਵਰੀ 1966 ਨੂੰ ਚੇਨਈ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1992 'ਚ ਮਨੀ ਰਤਨਮ ਦੀ ਤਾਮਿਲ ਫਿਲਮ 'ਰੋਜ਼ਾ' ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੂਫੀਆਨਾ ਸੰਗੀਤ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ 'ਛਈਆ ਛਈਆ' ਗੀਤ ਨੇ ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ। 1999 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਮਿਊਨਖ (ਜਰਮਨੀ) 'ਚ ਮਾਈਕਲ ਜੈਕਸਨ ਨਾਲ ਸ਼ੋਅ ਕੀਤਾ। ਰਹਿਮਾਨ ਵਲੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ 'ਸਲੱਮਡੌਗ ਮਿਲੀਅਨੇਅਰ' ਲਈ 'ਜਯ ਹੋ' ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਧੁਨ ਨੇ 2008 'ਚ ਕਰਿਟਕ ਜੁਆਇਸ ਐਵਾਰਡ ਤੇ ਹੁਣ 'ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਐਵਾਰਡ' ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲਡਨ ਗਲੋਬ ਐਵਾਰਡ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਐਚ.ਬੀ.ਓ. ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ 'ਜੋਹਨ ਐਡਮਜ਼' ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਮਿੰਨੀ ਸੀਰੀਜ਼ '30 ਰੌਕ' ਨੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ 'ਚ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰਿਆ। ਇਸਨੇ ਤਿੰਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤੇ।

## LOANS! LOANS!! LOANS!!!

- ✓ Commercial loans- any size, anywhere!
- ✓ Residential Loans
- ✓ Purchase/Refinance
- ✓ Houses/Gas Stations/Franchises/Motels
- ✓ Grocery/Liquor Stores
- ✓ Churches



Rajesh Gupta  
414-322-5722 Cell

ABC Mortgage

e-mail: gupta@abcmortgage.biz

6617 W. Capitol Dr. Milwaukee, WI 53216

www.abcmortgage.biz

414-462-2222 (Ph.)

414-462-2220 (Fax)

# KMAX

## Travel, Inc.

**Professional customer service  
Special discounted fares to India,  
Europe, Middle East, Pakistan,  
Bangladesh. LOW FARE!!!!  
Special Fares for Bangkok**

**ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਤੇ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ  
ਫਿਕਰ-ਰਹਿਤ ਸਫਰ**



**CALL TOLL FREE:  
(866) 750-5629(KMAX)  
or direct line at (847) 982-0178**



# ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਵਿਵਾਦ ਖਤਮ, ਟਕਰਾ ਟਲਿਆ

**ਸੰਗਰੂਰ :** ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੰਤ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗਾਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਲੰਘੀ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਨੇੜਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਵਾਂ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਰੱਖੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧਸਰ ਸਿਹੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੰਤ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧਸਰ ਸਿਹੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨਾਲ ਪੱਗ ਦੇਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਗੁਰਸਾਗਰ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਵੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

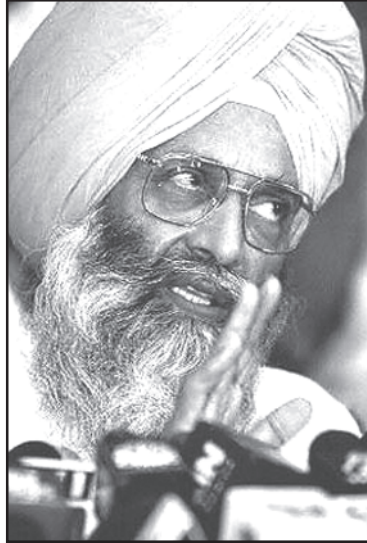
ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਸੰਤ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੁਕਾਇਆਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੁਕਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਸਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਠਵੇਂ ਦਿਨ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਪਾ ਲਿਆ ਪਰ ਗੁਰਮਰਿਆਦਾ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਦਸਵੇਂ

ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤੀ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਆਗੂ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸੂਤ ਲਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅੱਜ ਇਥੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਸਿਆਣਪ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੌਕਾ ਸਾਂਭ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਗਗਨਜੀਤ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਲਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ, ਅਕਾਲ ਕਾਲਜ ਕੌਂਸਲ ਮਸਤੂਆਣਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਅਕਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਲੋਅਰਖ, ਗੁਰਦੁਆਲਾ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ

ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਰੱਖੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਮੌਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਹੌਲ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਿੱਠਾ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ



ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬਣ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਸੂਰੂ ਹੋਈ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਘਸ਼ੁੰਨ-ਮੁੱਕੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਹੰਗਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ

ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੰਤਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਖਿਲਾਫ ਜੰਮ ਕੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਹੋਏ ਇਸ ਹੰਗਾਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਵੀ ਲੈਣੀ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਰੌਲੇ ਰੱਪੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਟੱਪ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜੇ। ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਘਸ਼ੁੰਨ ਮੁੱਕੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਤ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਮਸਤੂਆਣਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਥਾਪਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਅਤੇ ਜੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਪੱਗ ਦੇਣ ਦੀ ਰਸਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੋਲ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੁਝ ਲੋਕ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਿਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰੀ ਰੌਲੇ ਰੱਪੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਤ ਮਿੱਠਾ

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਹੈੱਡ ਗਰੰਥੀ ਬਾਬਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਵਾਲੋਖੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਗੁਰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਬਾਬਾ ਮਿੱਠਾ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਅਕਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਲੋਅਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਸਤੂਆਣਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲਾਲ ਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਹਿ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 1100 ਬਿਘੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਣਨੀਤੀ ਤੇ ਅਕਾਰਾਂਗੇ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨਮਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਸਾਗਰ ਮਸਤੂਆਣਾ ਵਿਖੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਮੌਕੇ ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਟਰੱਸਟ ਗੁਰਸਾਗਰ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਵਲੋਂ ਬਾਬਾ ਰੂਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਧਨੌਲਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਮੁੱਢੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਢੀਂਡਸਾ ਨੂੰ 112 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਵੀ ਸੌਂਪੇ।

## Buy Home with

**"ABSOLUTELY FREE LOAN"**  
**GUARANTEED!**

We Beat Wells Fargo, Citi & Bank of America. Loan Rates.  
For More Information call 1-888-896-1760, ID # 1005



**NAPERVILLE. \$259,900.**  
Open Floor. Quite Neighborhood. Private Patio. Good School Distt. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0833



**NAPERVILLE. \$261,000.**  
Great Deal! BANK OWNED. Private Fence. Clean House. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0732



**BUFFALO GROVE. \$228,000**  
BANK OWNED. 3 Bed. Lovely Home. Hardwood Floor. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0305



**NAPERVILLE. \$145,900.**  
SHORT SALE! Beautiful Home. Great for First Time Home Buyer. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0817



**GLENDALE HTS. \$148,000**  
Home Sweet Home. BANK OWNED! Open Flr Plan. Own with 5% down. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0226



**BARTLETT. \$ 269,000.**  
Bank Owned. Quite Street. Open Flr Plan. Finish Basement. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0631

**YOUR HOME SOLD in 89 DAYS or**  
**Less or we pay you \$ 1,000 cash \* GUARANTEED**  
**TALK TO NO AGENT**

For more information call  
**1-888-896-1760 ID # 1077**

Call: Guljit Kaur 1-630-247-3367



Guljit Kaur  
Realtor

\*Offer subject to restrictions and not intended to solicit purchasers currently under buyer agency agreement.

## Commercial Real Estate in Michigan

ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਲੋਨ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

### Hot Listings

1. Gas Station with Property  
Gallons 110k, Inside 80k Plus lotto  
Asking 6.79k
2. Gas Station With Property  
Gallons 65k, Inside 95k Plus Lotto  
Asking 8.50k
3. Liquor Store With Property  
85K Plus Lotto Monthly Sale  
Asking 5.75k
4. Liquor Store With Property  
70k Plus Lotto Per

- Month  
Asking 5.25k
5. Gas Station With Property 30k Gallon, 45k Inside Plus Lotto Per Month, 2.59k
  6. Gas Station With Property  
Gallons 25k, Inside 80k Plus Lotto Per Month  
Asking 6.49k
  7. Liquor Store With Property  
100k Per Month Plus Lotto Plus Rental Income  
Asking 8.59k

### UNITED LENDING

1. Commercial Loans Nationwide,
2. Gas Stations
3. Liquor Stores
4. Super Markets
5. Shopping Malls
6. Convenience Stores
7. Churches
8. Car Washes
9. Hotel, Motel
10. Restaurants
11. Fast Food Franchise



**Sarabjeet Singh**  
Realtor /Mortgage Broker  
**Ph.414-803-7420**

**Fax. 989-790-9405**

Email. franciscogroup.singh@gmail.com



**Francisco Group Realty**  
2770 Silver Lake Rd.  
Traverse City, Mi 49684

# R K

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ,  
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ

## Carpet & Flooring, Inc.



- \*Commercial
- \*Residential
- \*Industrial
- \*Sales
- \*Installation
- \*Cleaning
- \*Repair

6346 N. Claremont Ave.  
Chicago, IL 60659

**Ravinder Singh Ravi**

**Ph. 773-761-6888**

**Fax: 773-761-6865**



**Punjab Times****Established in 2000  
10th Year of Publication**Published every Saturday  
by **A B Publication Inc.**  
20451 N Plum Grove Rd.  
Palatine, IL 60074-2018**Ph:847-359-0746  
Fax:847-705-9388****Editor:**

Amolak Singh Jammu

**Astt. Editor:**Jaspreet Kaur  
Kuljeet Singh**Graphics:**

Mandeep Singh

**California Bureau:**Ashok Bhaura  
(Bureau Chief)  
925-752-8025  
Tarlochan Singh Dupalpur  
(408) 903-9952  
Charanjit Singh Pannu  
408-608-4961  
Devinder Singh  
(510) 750-5757  
Shiara Dhindsa  
661-703-6664**Director Bus. Relations:**Pritam S. Grewal  
408-406-0703**Jalandhar Bureau:**Jasvir Singh Sheeri  
181-325-1889  
181-299-9200**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Michigan,  
Wisconsin, Ohio, Iowa,  
Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada,  
Virginia, Oregon, Arizona, Georgia,  
Florida, Massachusetts, Washington,  
Kansas, Minnesota**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 65 ਡਾਲਰ,  
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 300 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ  
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼  
ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।  
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ  
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ  
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ  
ਹੋਵੇ।**Disclaimer**The views expressed in the  
articles published in the columns  
of Punjab Times are that of  
their writers, and it is not  
implied that Punjab Times  
endorses them.Sameway Punjab Times  
does not necessarily endorse  
the claims made in the  
advertisements published in  
Punjab Times.**All disputes subject to  
Chicago jurisdiction.**

# ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਘਪਲੇ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਜਨਾਜਾ ਕੱਢਿਆ

ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਤਿਅਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼  
ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ  
ਦੇ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਘਪਲਾ  
ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਚੇਅਰਮੈਨ  
ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ  
ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕਰਵਾ  
ਲਿਆ ਕਿ ਸਤਿਅਮ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਕੰਪਨੀ  
ਸਤਿਅਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ 1.6 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਮੁੱਲ  
ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆਤਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ  
ਕੰਟਰੋਲ 'ਚ ਕਰ ਲਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਨਾਲ  
ਸਤਿਅਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ੇ  
'ਚ ਡੁੱਬੀਆਂ ਰਾਜੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ  
ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਤਿਅਮ  
ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ 'ਚ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ  
ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਾਮਾਤਰ ਹੈ, ਉਹ 40 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ  
ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਚ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸਤਿਅਮ  
ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਘਪਲਾ  
ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਪਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ  
ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ  
ਵਾਲੇ ਸਕਿਓਰਟੀਜ਼ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ  
ਇੰਡੀਆ (ਸੇਬੀ) ਅਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ  
ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਗਿਆ  
ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ  
ਵਾਲੇ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ, ਸਾਬਕਾ ਐਮ.ਡੀ. ਰਾਮਾ  
ਰਾਜੂ ਤੇ ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ  
ਵਲਦਮਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣ  
ਪਿੱਛੋਂ 23 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ  
ਵਿਚ ਚੰਚਲਗੁਡਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ  
ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜੂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ  
ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ  
ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।**ਬੀ. ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ**ਮੈਂਬਰ ਸੀ. ਅਛੂਤਾਨੰਦਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੰਪਨੀ  
ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਬੋਰਡ  
ਵਿਚ 16 ਹੋਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ  
ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਰਨ  
ਕਾਰਨਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ  
ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ,  
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗਹੈ ਕਿ ਸਤਿਅਮ 'ਚ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਕਾਰਨ  
50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ  
ਖਤਰੇ 'ਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਰਜ਼ੀ ਕਮਾਈ ਦੇ  
ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ  
ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਜੋਗੇ  
ਪੈਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ  
ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਰੋਕੀਆਂ  
ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ  
ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛਾਟੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ  
ਵੀ ਲਟਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।ਸਕਿਓਰਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ  
ਇੰਡੀਆ (ਸੇਬੀ) ਨੇ 'ਸਤਿਅਮ' ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ  
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਅਮ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ  
ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ  
ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਟਾਕ  
ਐਕਸਚੇਂਜ 'ਚ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-  
ਫਰੋਖਤ ਉੱਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ  
ਵਿਚ ਵੀ ਬੰਬੇ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੂਚਕ  
ਅੰਕ ਸੈਨਸੈਕਸ ਦੀਆਂ 30 ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ  
ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ  
ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅੰਕ  
ਨਿਫਟੀ 'ਚੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਰ  
ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਤੋਂ  
ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ  
ਦਲਾਲਾਂ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ  
ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ  
ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ  
ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।  
ਇਸ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸਤਿਅਮ  
ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ  
ਫਰਜ਼ੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਖਬਰ ਪਿੱਛੋਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ  
ਡਿੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਸ਼ੇਅਰਬਾਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਡਿੱਗਿਆ ਹੀ, ਖ਼ੁਦ ਕੰਪਨੀ ਦੇ  
ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਚ 77.69 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ  
ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਤਿਅਮ ਦੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ  
ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਲ 2010 ਅਤੇ 2014 'ਚ ਹੋਣ  
ਵਾਲੇ ਫੁਟਬਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਉੱਪਰ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ  
ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੀਫਾ ਨੇ ਸਤਿਅਮ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ  
ਕੱਪਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਈ.ਟੀ. ਹਿੱਸੇਦਾਰ  
ਬਣਾਇਆ ਸੀ।ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਸਤਿਅਮ 'ਚ  
ਅਜਿਹੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਅਸਰਭਾਰਤ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਜਗਤ 'ਤੇ ਵੀ  
ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ  
ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ  
ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ  
'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ  
ਹੋਇਆ ਹੈ।ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿਚ  
ਇਨਫੋਸਿਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਂਧਰਾ  
ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚੰਦਰ ਬਾਬੂ  
ਨਾਇਡੂ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ  
ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ  
ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਲਈ  
ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਿਅਮ ਵੀ  
ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਸਤਿਅਮ  
ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ  
ਮਾਇਕਰੋਸਾਫਟ, ਡੈਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੀ  
ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਏ।  
ਇਕ ਵੇਲੇ ਸਤਿਅਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬੀ. ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ  
ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਦਾ ਮਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

## ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਪੁਲੀਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ  
ਸੰਤ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਧਾਰਮਿਕ  
ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ  
ਦਰਜ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ  
ਕੋਤਵਾਲੀ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼  
ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮੁਕੰਮਲ  
ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤਾਂ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵੀ  
ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ  
ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਬਤ  
ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।  
ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ  
ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਦੇ ਬੈਂਚ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਦੀ  
ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ  
ਦੇ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ  
ਸਾਂਘੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 3 ਦਸੰਬਰ  
ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਮੁਕੰਮਲ  
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਸਬੰਧੀ  
ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਾਲਾ-ਵੱਟੂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ  
ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ  
ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਸਟਿਸ ਲਾਲ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ  
ਨੂੰ 7 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲੀ  
ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ  
ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸੁਰਖਿਆ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ  
ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।

## ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਲੀਡ ਲਈ

ਨਹੀਂ ਗੱਲਣਾ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੀ  
ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ  
ਵੀ ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ  
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੁਣ ਇਸ ਕਦਰ ਧੜੇਬੰਦ  
ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ  
ਉਸ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਰਜ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ  
ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਥਾਪਤ ਦੋ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ  
ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ  
ਹੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰ। ਸਾਰੀਆਂ  
ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀਆਂ  
ਦੋਨੋਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ  
(ਬਾਦਲ) ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ  
ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ  
ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਏਜੰਟ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ  
ਹਨ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵੋਟਾਂ  
ਵੇਲੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ  
ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਤੋਂ ਲਾਹੇ  
ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੇ ਦੇਣ ਲਈ  
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ  
ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਕੈਂਬ ਆਦਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ  
ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਤੋਂ  
ਸਿਵਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਆਪਣਾ  
ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਣ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ  
ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇਗੀ।  
ਛੋਟੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ  
ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ  
ਪਰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਹ ਬਦਲ ਬਣਦਾ ਵਿਖਾਈ  
ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ  
ਛੋਟੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ  
ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਚੋਣ ਅਮਲ ਇੰਨਾ ਖਰਚੀਲਾ  
ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ  
ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਜੁੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨਕਿ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਫਰੰਟ ਦੇ ਉਭਰਨ ਦੇ ਚਾਂਸ ਉਂਜ  
ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ।ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਿਕ  
ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ  
ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਆਪੋ-  
ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ  
ਲਈ ਕਬਿਜ਼ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ਾ  
ਜਮਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ  
ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ  
ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ  
ਹੋਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਅਤੇ  
ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਤਿੱਖੀ ਧੜੇਬੰਦਕ  
ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਹ ਬਾਦਲ  
ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ  
ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।  
ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਬਣਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ  
ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ  
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ  
ਜਿਗਰਾ ਕਰੇ। ਅਜਿਹਾ ਜਿਗਰਾ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ  
ਹਾਈਕਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਉਣ  
ਵਾਲੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਜੰਗ ਉਹਦੇ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ  
ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ  
ਸਿਰਫ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 'ਜੇ' ਦਾ ਸਵਾਲ  
ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੁੱਜੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ  
ਦੀ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਤੋਂ  
ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ  
ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ  
ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ।ਉਂਜ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ  
ਲਗਾਤਾਰ ਸਮਾਂ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ  
ਦਲ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਰ  
ਆਏ ਦਿਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ  
ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ  
ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਕੀਤੇ  
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੀ  
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ  
ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੀ  
ਹੈ। ਇਸ ਦੇਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ  
ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ  
ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ, ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਕਬਿਜ਼  
ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ  
ਦਾ ਮੱਕੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ  
ਕਦਮ-ਬ-ਕਦਮ ਪਛੜ ਰਹੀ ਹੈ।ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ  
ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ-  
ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਲਗਭਗ  
ਬਰੋ-ਬਰਾਬਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ  
ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਪਹਿਲੋਂ  
ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੇ  
ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਐਲਾਨ  
ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ  
ਖਿਸਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ  
ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ  
ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ  
ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਚੋਣ  
ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਉਸ  
ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਿਛਾਹ ਧੱਕ  
ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ  
ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ  
ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਕੀਮਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵੀ  
ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ-  
ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ  
ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੈ।

## ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)  
ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)  
ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ  
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ  
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ  
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ  
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ  
ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ  
ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ  
ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ  
ਸ.ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)  
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ  
ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ  
ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)



# ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਚੈਕ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਵਿਕਾਸ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ

**ਸਮਰਾਲਾ :** ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਚੈਕ ਵੰਡਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ 'ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ' ਵਾਲੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਛਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਆਵਾਗੋਣ ਵੰਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਚੈਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੁਝਦਾਰੀ ਵੀ ਰੋਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟੈਕਸ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਬਖਸ਼ੋਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੱਢੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਨੇੜੀ ਵਿਚਦਿਆਂ ਬਾਦਲ

## ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਫਦ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ

**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :** ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਫਦ ਦੀ ਤਖ਼ਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਹ ਵਫਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ 1998 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਅਤੇ ਵਿਪੱਖ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਲਾਹੇਵੰਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬਿਆਂ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਖਰਚਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੀ ਹਨ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਵਿਕਾਸ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਟੈਕਸ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਲਈ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵਫਦ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ ਹਸਤਾਖਰ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟ ਕੇ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕੀਮਤਾਂ ਉਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਘਟਾ ਰਹੀ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਜ਼ਬੂਰਨਾ ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆਂ ਕਰੀਬ 60 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 45 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਨਅਤੀ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ

ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਤਵਾ ਦੇ ਕੇ ਵੋਟਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭੇਜਣ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਮਰਾਲੇ ਦਾ ਬਾਈਪਾਸ 7 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਕੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੰਡ ਅਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਵਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਚਾ ਬੱਚਾ ਕੇਂਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਪੀਰਜੈਨ ਲਈ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਸਰਹਿੰਦ ਲਈ 2 ਕਰੋੜ, ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਲਈ 1 ਕਰੋੜ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ 2 ਕਰੋੜ 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਚੈਕ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੇ।



ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

## ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੈਲਥ ਵਰਕਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ

**ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ :** ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹਲਕਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਹਲਕਾ ਦਿੜ੍ਹਬਾ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਚੈਕ ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਰੈਲੀ ਨੂੰ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰੂਰਲ ਹੈਲਥ ਫਰਮਾਸਿਸਟ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਲਟੀਪਰਪਜ਼ ਹੈਲਥ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਧੱਕ ਕੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦਾ ਕੁਟਾਪਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਧੀਕੀ ਪਿਛੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਵਿਚਾਲਿਉਂ ਹੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਰੁਧ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸ. ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਕਤ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਵਧੀਕੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਰੋਸ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਵਧੀਕੀ ਦੀ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨੀ ਜਿਸ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਅਪਣਾ ਰੋਸ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਬਾਣੇ ਲੈ ਗਈ। ਰੈਲੀ ਉਪਰੰਤ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ 'ਤੇ ਟਰੈਫਿਕ ਜਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੈਲਥ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਵਧੀਕੀ ਦੀ ਪੱਥਰ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰਸੋਤਮ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

[punjabtimesusa.com](http://punjabtimesusa.com)

## ਰਾਹੁਲ ਦੀ ਰਾਏ ਨੇ ਰਵਨੀਤ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲਿਆ !

**ਸੈਨਹੋਜ਼ (ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ):** ਜਿਸ 'ਦਾਦੀ' ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲ-ਕੁਸੀ ਦਾ ਕਲੰਕ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਪੋਤਰਾ, ਜਿਸ 'ਬਾਬੇ' ਦੇ ਹੱਥ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਣ, ਉਸਦੇ ਕਲੀਨ-ਸੇਵ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਪੋਤਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੀ ਹਾਂ! ਬੁਝਾਰਤ ਜਿਹੀ ਜਾਪਦੀ ਇਹ ਗੱਲ, ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਕੁਝ ਅਰਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਕਲੀਨ-ਸੇਵਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਲਚਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਰਵਨੀਤ, ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿੱਟੂ

ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਬਾਬਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ (ਬਿੱਟੂ) ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਮੁੜ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਦੀ 'ਰਾਏ' ਨੂੰ 'ਹੁਕਮ' ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਸਤਾਰ ਵੀ ਸਜਾ ਲਈ ਅਤੇ ਸੇਵ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਹੋਏ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵਧੀ ਹੋਈ ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਦਸਤਾਰ ਦੇਖ ਕੇ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਉਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਦਬਵੀ ਜੀਭੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਾਹੜੀਆਂ ਤ੍ਰਾਸਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਝਾੜ-ਝੰਬ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਸੰਭਾਲਣ

ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖਾਸਾ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖੀ ਦਿੱਖ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਦਿੱਲੀ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਆਦਿਕ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਵਾਧਾ' ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਬਾਦਲ-ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਹੋਜ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦਰਅਸਲ ਇਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਸ਼੍ਰੋਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਵਾਂਗ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬਹਿਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੀ ਰੀਸੇ ਰੀਸੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਮਟਰ ਕੱਢਣ ਦੀ 'ਸੇਵਾ' ਕੀਤੀ ਸੀ।



ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪਹੋਂਚਦੇ ਹਾਂ

## ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Punjabi Dhaba

Fine Indian Cuisine  
Restaurant & Banquet Hall

2525 W. Devon Ave., Chicago IL 60659

**Lunch & Dinner Buffet**

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਕ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਵ ਜਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ  
**773-262-2080, 773-764-9392**

## Desi Bazar

Now Proudly Serving You At Two Locations

916 E. Main Street #118,  
Greenwood, IN, 46143  
Tel: 317-888-2040  
Fax: 317-888-2050

6663 W Washington St  
Indianapolis, IN 46231  
Tel: 317-247-7240  
Fax: 317-247-7250

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies  
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ



# ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

**—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਫਗਵਾੜਾ:** ਫਗਵਾੜਾ ਦੇ ਮੁਹੱਲਾ ਸਤਨਾਮਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਰਬ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਤਿਤ ਸਿੱਖ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਵਲ ਤੁਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਜੁਆਬ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹਲਫਨਾਮਾ ਨੁਕਸਦਾਇਕ ਸੀ।

ਸ. ਗੁਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਏ ਇਕ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤਲਾਸ਼ ਵਲ ਵੱਧੇਗਾ, ਉਸ ਨੇ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਸ. ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ।

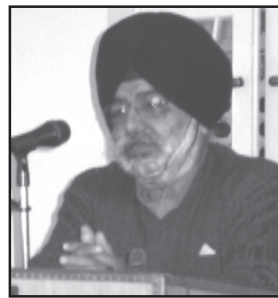
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਦੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਵਿਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤਦ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗੜ ਚੱਲਿਆ ਹੈ?

ਐਸ.ਐਨ. ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਐਕਸਕਲੂਸਿਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਨਕਲੂਸਿਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ

ਵਾਲ ਕਟਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਿਆਇਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਸਿੱਖ

ਘੇਰੇ ਵਲ ਪਰਤਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਨਾ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਇਹ ਰੱਟਾ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਸਖ਼ਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਯੋਗ ਹੋਣ ਬਦਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਕਟਵਾਉਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਗੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।



ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁਲ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂ ਰਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਕਮੇਟੀ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।



ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ ਸੰਗਤ

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੋਧੇ ਗਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਗੁਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਰੋਮਾ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਪਰ

ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਰੋਮਾ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਰਨ ਉੱਠਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਣਾ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ

## ਸਤਿਅਮ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਵੀ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੌਥੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀ ਸਤਿਅਮ ਵਲੋਂ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਬਿਤ ਫਰਾਡ ਕਾਰਨ ਹੀ ਚਰਚਾ 'ਚ ਆਈ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਡਿਟ ਕੰਪਨੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰਹਾਊਸ ਕੂਪਰਜ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (ਏ.ਏ.ਆਈ.) ਵਲੋਂ ਮੁਹਾਲੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰ ਹਾਊਸ ਕੂਪਰਜ਼ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਕ ਦਾਗੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਚ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਮਕਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਧੱਕੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 17 ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਮੁਹਾਲੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਏ.ਏ.ਆਈ. ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਏ.ਏ.ਆਈ. ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰਹਾਊਸ ਕੂਪਰਜ਼ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੰਪਨੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਏ.ਏ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਸ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋਈਆਂ

ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ.ਏ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਸਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰਹਾਊਸ ਕੂਪਰਜ਼ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਤੌਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰਹਾਊਸ ਕੂਪਰਜ਼ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਟਕ ਸਕਦਾ ਹੈ।

### ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦੇ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ 'ਫਾਇਦਾ' ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਅਤੇ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ ਨੂੰ ਹੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਲਈ ਇਹ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਔਲਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਮਦਨ ਬੀ. ਲੋਕਰ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੁਰੇਸ਼ ਕਾਇਤ ਦੇ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਬੰਧਤ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

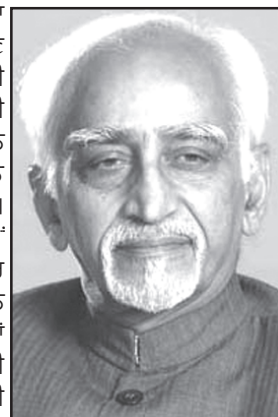
ਇਸ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

## ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਹਾਮਿਦ ਅਨਸਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ

**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :** ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਲੰਘੀ 12 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਲਮਾ ਅੰਸਾਰੀ ਸਣੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਗਭਗ 10 ਮਿੰਟ ਤਕ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਦਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਜ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸੀਏ ਹੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ ਸ. ਮੱਕੜ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਫਾਵੀ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬੀਜੇਪੀ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਸ. ਮੱਕੜ ਨੇ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫ਼ੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਰੈਫ਼ਰੈਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਚੁਕੇ ਗਏ ਖਰੜੇ ਅਤੇ ਦੁਰਲਭ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ, ਫ਼ਰਾਂਸ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ



ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਹਾਮਿਦ ਅੰਸਾਰੀ

ਦੀ ਮਿਆਦ ਢਾਈ ਸਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ 10 ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵਿਜ਼ਟਰ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਅਪਣੀ ਟਿਪਣੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਸਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਇਹ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕੌਮ ਦੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।” ਡਾ. ਅੰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਲਮਾ ਅੰਸਾਰੀ ਜਲਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵੀ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1919 ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੁਰਗਿਆਣਾ ਮੰਦਰ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਸਾਰੀ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ।



## ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੇਰ ਬਦਲ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਅਮਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਈ.ਏ.ਐਸ., ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ., ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਤੇ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ., ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਬਾਦਲੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਐਤਕੀ ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਉਂਜ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਐਲਾਨੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਢੁਕਵੀਆਂ' ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ, ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ

ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ, 'ਭੁਗਤਾਉਣ' ਪੱਖੋਂ ਵਧ ਅਸਰਦਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ 'ਚ ਤਾਂ ਐਸ.ਪੀ. ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਐਸ. ਪੀਜ਼ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ।

ਪੁਲਿਸ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਈ.ਜੀ., ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਤਬਾਦਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

## ਹੁਣ ਹਿਮਾਚਲ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ

**ਸੁਖਸਾਲ :** ਹੁਣ ਹਿਮਾਚਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਗਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣੇ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀਨੇਵਾਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹਨ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਮਨੀਕਰਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਲ ਸਾਹਿਬ, ਨਵੇਂਣ, ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਹੌਰ, ਭੈਰਾ ਸਲੂਰੀ, ਗੁਰਪਲਾਹ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਕਈ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਨਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਹਿਮਾਚਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਲੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਅਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ।

ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੰਬਾ, ਲਾਹੌਲ, ਕਿਨੌਰ, ਕੁਲੂ ਮੰਡੀ, ਅਤੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰਪਲਾਹ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੇ

## ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਨੁਪਮ ਨਿਕਲਿਆ ਫਿਲੌਰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਫੜਿਆ ਨਕਸਲਵਾਦੀ

**ਫਿਲੌਰ :** ਫਿਲੌਰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਫੜਿਆ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ ਅਨੁਪਮ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਨੁਪਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਮਹਿਸਮਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ ਜਲੰਧਰ ਪਵਨ ਰਾਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛਾਪਾਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅਨੁਪਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਨਕਸਲਵਾਦੀ) ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਆਗੂ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਕਤ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ 'ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ 50 ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਕਤਲ, ਬੰਬ ਧਮਕਿਆਂ, ਪੁਲਸ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਦਰਜ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੂਬੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਸੀਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਕੇ ਪੁਲਸ ਛਾਪਾਮਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ

ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵੀ ਵਰਕਰ ਹੈ। ਉਕਤ ਦੋਸ਼ੀ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ।

ਉਕਤ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੂਬੇ ਵਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬਾਗ (ਝਾਰਖੰਡ) ਨੂੰ ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝਾਰਖੰਡ ਪੁਲਸ ਫਿਲੌਰ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੀ ਆਈ ਏ ਸਟਾਫ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਅਨੁਪਮ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦਾਰਾਪੁਰ, ਹਰੀਪੁਰ ਤੇ ਮਹਿਸਮਪੁਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੱਸਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨੌਲੀ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀਨੇਵਾਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬੀਨੇਵਾਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

## ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲਾ ਹਰ ਸੱਤਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਸੱਤਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਅਬਾਹ ਵਧਣ ਅਤੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ 30 ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸੇ।

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਰਾਮਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਚੌਥਾ ਵਿਅਕਤੀ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘੇਰਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸੱਤਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਸੱਤ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੁੜੀਆਂ ਸਿਗਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ 35 ਫੀਸਦੀ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ 9 ਫੀਸਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ

ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਕਸਰਤ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ 55 ਫੀਸਦੀ ਯੁਵਕ ਹੀ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 25 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਨੂਡਲ, ਬਰਗਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਖਾਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਪੱਛਮੀ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਸੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਭੱਜਨ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯੋਗਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਸਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਤਲੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਡਾ. ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਣ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਣ ਸਮੇਤ ਐਸੋ-ਇਸ਼ਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਪਿੱਛੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਣਗੇ।

## Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659



- ★ No Waiting period For Training Courses
- ★ One on One Training
- ★ ਅਸੀਂ ਟੈਪਰੇਰੀ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ
- ★ 3-acre paved lot for training.
- ★ Day, evening and weekend classes available.
- ★ Starting pay can be \$700 to \$800 per week.
- ★ ਜੋਬ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ

Class B License  
**\$1,300**

Ask For Rupinder S. Randhawa  
CALL: 734-444-4048 Or 313-841-2222

## ALL★STARS★TRUCK DRIVING SCHOOL INC★

**GRAND OPENING** **\$300 off Training**  
Cannot be combined with any other offer.  
Must present coupon.  
Expiration Date : 28 Feb., 2009

**Special Discount**  
**CDL Class A & B Training**  
Testing Available  
Get FREE Training Thru Michigan WORKS  
100% State Funded

**151 Military**  
**Detroit, MI 48209**

We accept VISA, Mastercard, personal checks & cashier's checks.



## SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography  
(with flush mount Album)  
Live Video Display with Large Screens  
DJ Service with Laser Lights  
Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN  
(725-7926)  
(With 14 years Experienced)

**734-261-0936 / 734-890-1767**  
E-mail: [raj@syanvideo.com](mailto:raj@syanvideo.com)  
or visit at: [www.syanvideo.com](http://www.syanvideo.com)



# ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ 6 ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ, ਕਾਂਗਰਸ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ

**ਮਲੋਟ :** ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਟੀਆਂ ਫਿੱਟ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸਮੇਤ 6 ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ 6 ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਠਿੱਢੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੁੱਲ ਦਸ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਾ. ਰਤਨ ਅਜਨਾਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਹੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਦੀ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਹਲਕਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਜਾਖੜ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਉਤਾਵਲਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਵਾਜ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਰਾਣਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਮਦ 'ਤੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਰਡਿੰਗ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ।



ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਏ ਚਾਹੇ ਹਾਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ 36 ਦਾ ਆਂਕੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਵਰਗੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿਮਾ ਰਾਓ, ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਚਾਹੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਹੋਣ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਰਾੜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਫਸਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਜੀਰਾ ਤੇ ਧਰਮਕੋਟ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਤੇ ਮਲੋਟ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਲਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਾਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਜਗਮੀਤ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਘੱਟ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਬਣੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਲੋਟ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਗਮੀਤ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਗਮੀਤ ਬਰਾੜ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਚੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਦਮ ਉਤੇ ਅਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਚੋਣ ਲੜਾਂਗੀ।

ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣ ਉਤੇ ਮੈਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਜਿੱਤ ਪਾਵਾਂਗੀ ਭਾਵੇਂ ਇਥੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਚੋਣ ਲੜਨ। ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, "ਇਸ ਬਾਰੇ

ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਹੈ।" ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਚੋਣ ਲੜਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁੱਜੇਗਾ?

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਦਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਾ ਵੜਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਨੂੰ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਤੱਗੜੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਧਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਉਪਰ ਅਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਜਤਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਅਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਹਲਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹਲਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਅਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਹਲਕਾ ਹੋਰ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਹਲਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਹਲਕਾ ਰਾਖਵਾਂ

ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ



ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ

ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਦੇ-ਬਦਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਢੇ 4 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਹੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਨੇ ਅਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾਅਵਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਖੰਨਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, "ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵੀ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਦੇਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਹਲਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਜਪਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇਗੀ।" ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਦਕਿ ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਜਿਹਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਹਲਕਿਆਂ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਉਹ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਐਮ.ਪੀ. ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਥੋਂ ਵੀ ਦਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ 'ਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਖੁਬਾਇਆ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹਲਕੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਬਜ਼ ਪੜੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਹਲਕਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹਲਕਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦਲ ਇਸ ਵਾਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੱਛਮੀ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰੀਸ਼ ਰਾਏ ਢਾਂਡਾ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹਨ।

ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਤੱਕ 6 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਹੰਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।



ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ

ਬਣੀ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

## ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੀ ਚੋਣ ਲੜਾਂਗਾ-ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ

**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :** ਗੁੰਮਟਾਲਾ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਜਪਾ ਦਿਹਾਤੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੁਗਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਗੁੰਮਟਾਲਾ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਰੈਲੀ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪੁੱਜੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਅਰ ਸੁਵੇਤ ਮਲਿਕ, ਵਿਧਾਇਕ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ, ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਸਕੱਤਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਲ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੁਵਾ ਮੋਰਚਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਨਵ ਤਨੇਜਾ, ਬਖਸ਼ੀ ਰਾਮ ਅਰੋੜਾ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਬਿੱਲਾ, ਦੇਵੇਂ ਕੌਂਸਲਰ, ਸੋਮਦੇਵ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਐਸ.ਪੀ. ਕੇਵਲ ਕੁਮਾਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

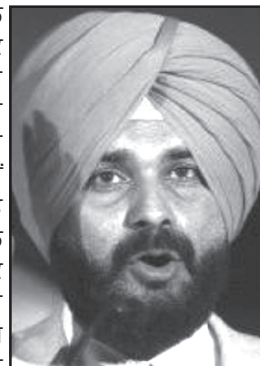
ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗੁੰਮਟਾਲਾ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘੂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੈਲੀ

ਵਿਚ 5000 ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜਦ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਮੰਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣਨ ਦੇ ਲਈ ਵਰਕਰ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਮੈਂ ਗੱਜਦੇ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਗੱਜਦੇ ਸਿੰਘੂ ਵਰਗੇ ਘੱਟ ਹੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜਦੇ ਨੇ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘੂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੱਜਿਆ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੇ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ 3 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕੀ ਪਰ 35 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਮ.ਪੀ. ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਫੋਰਲੇਨ ਸਤਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ, ਹਰਿਦੁਆਰ ਲਈ ਗੱਡੀ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਰਾਜਾਸਾਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ।



ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ

## ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ : ਪ੍ਰਨੀਤ

**ਪਟਿਆਲਾ :** ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਲੰਘੀ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਟਿਆਲਾ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸੁਖਬੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚੋਣ ਲੜੇ, ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਹਾਰ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਅਤੇ ਸਾਹੀ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ 318ਵੇਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ 96ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਹਾਤੇ ਸਬੰਧੀ ਕਰਵਾਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਵਿਖੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ



ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ

ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਹੈ।" ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਚੋਣ ਲੜਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁੱਜੇਗਾ?

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਦਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ

ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ 'ਚ ਜੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਆਗੂ ਇਥੋਂ ਟਿਕਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਾਂਗਰਸ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਸਾਹਵੇਂ ਅਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਟਿਕਟ ਮੰਗਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੱਭ ਨੂੰ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕਜੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਤੋਂ ਆਏ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਅਜਾਈ ਗੁਆਉਣ ਸਣੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"



# ਆਉਂਦੀ ਚੋਣ 'ਚ ਸਿੱਖ ਅਵਾਮ ਪੰਜਾਬ ਪੱਖੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇ

—ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਜਿਸ ਦੀ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ, ਸਗੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਤੇ ਮੰਨਵਾਉਣ। ਸ. ਬਾਦਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ (ਤਾਜਾ ਮਿਸਾਲ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਬੰਧੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹਲਫਨਾਮਾ)। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵਸੋਂ ਭਾਵ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਖੂਹ ਜਾਂ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਤੀਜੇ ਫਰੰਟ ਜਾਂ ਪੰਥਕ ਫਰੰਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲੋਂ ਅਜੇ ਕੋਈ ਆਸ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫਰੰਟ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਡੱਡੂਆਂ ਦੀ ਪੰਮੇਰੀ ਫਿਰ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਕੇ ਅਗਿਆਤਵਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਫਰੰਟ ਕੋਲ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿਰੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਥੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਦਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਆਖਰ ਉਹ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨ? ਕੀ ਹੱਥ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਬੇਬਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣ? ਬੇਈਮਾਨ

**ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੀਏ।**

ਸਿਆਸੀ ਸੋਚ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰੱਖ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਾਏ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁਪ ਚਾਪ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣ? ਡੇਰਾਵਾਦ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਸਹਿਣ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਐਸਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਨਿੱਜ ਲਾਭ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੋਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਣ ਸੂਬੇ ਸਿਰ ਚੜੇ 70,000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਹੈ?

ਇਹ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਅਨੇਕ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਡਰਾਉਣਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਤੁਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੂਝਵਾਨ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੱਤਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਯਤਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਜਾਂ 'ਪੰਥਕ ਫਰੰਟ' ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਜੇ ਕੋਈ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਯਤਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੇੜਾਂ ਬਾਦਲ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਤਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਕੱਠਪੁਤਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਤੋਲ ਅਤੇ ਬੋਲ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਸਰਪੱਟ ਦੌੜ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹੈ। ਡੇਰਾਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨਾ, ਸਿਆਸੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦੌਲਤ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਦੀ ਲੁੱਟ—

ਖਸ਼ੋਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਣ ਲਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਮੁਖ ਏਜੰਡਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ 'ਪਤਨੀ' ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ। ਪੰਥ ਦੇਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਪੰਥ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।



ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਇਸ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਅਨੇਕ ਅਜਿਹੇ ਲੀਡਰ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪੰਥ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਵਿਚ ਮਸੋਮੇ ਜਿਹੇ ਚੁਪ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਿਬੜਾ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਣੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। 'ਬਾਦਲ ਹਟਾਉ ਪੰਥ ਬਚਾਉ' ਜਾਂ 'ਬਾਦਲ ਕਾਰਣ ਪੰਥ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਰਗ ਦਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਹਿਸਾ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਰੋਹ ਲਹਿਰ ਚਲੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ, ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਠੋਸ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨੇਤਾ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਅੰਡੇ ਕਿਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਕਿਤੇ' ਵਰਗੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਪੜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉਹ ਧੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਕਾਲਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਲੁੱਟ ਖਸ਼ੋਟ ਦੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਧੜੇ ਦੀ ਮੁਖੀਆਂ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਲੇ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ 'ਖਾਸੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ' ਹੈ। ਦੂਜਾ ਧੜਾ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਪਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਵਿਰੁਧ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾਈ ਚੁਗਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਕ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹੁਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚਲਦੇ ਰਹੇ।

ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਦੂਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਾਥੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਪੰਜਾਬ ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕੌਮ ਲਈ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰਨਣਯੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੀ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਲਿੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 'ਅਨੰਦ ਮੈਰਿਜ' ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਮਸੌਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ

ਪਟਿਆਲੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੀਏ।

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੌਮ ਤੇ ਪਈ ਭੀੜ ਸਮੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਾਅ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਾਣ ਤਾਣ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮੋਈ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਲੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਬਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਜਾਦਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਉਠਾਈ ਅਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੱਟੜ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ 'ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ' ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਦਲੇਰਾਨਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਪੰਨਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਦਾ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਦੋਸਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦਾਅ ਉਪਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੋਕੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲੀ ਸਿਆਸੀ ਕਦਮ ਚੁਕੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਝਲਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਫਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਜਾਂ ਫੋਕੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗਲੇ ਲਾਉਣਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੰਵਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਭੇਜੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਿਧਤਕ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਪਰ ਖਿਆਲ ਇਹ ਵੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਫਤਵਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦੇਣੀਏ।

## ਬਾਦਲ ਦਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲੱਗੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ

**ਫਗਵਾੜਾ :** ਸਥਾਨਕ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪੁੱਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਬੋਰਡ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਘੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵਾਹਿਦ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਸਵਰਣ

ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਆਗੂ ਅਪਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਾਬਰ ਲਗਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਸੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਬਾਦਲ ਦਲੀਆਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵੇਚ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦਾ ਤਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ। ਜਥੇਦਾਰ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ

ਦੀਆਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣਗੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਦ ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੋਰਡ ਵੇਖ ਕੇ ਉਤਰਵਾ ਦਿਆਂਗਾ।' ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਵਾਹਿਦ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਬੰਦ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

## ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕਰੇਗੀ

**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ :** ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਜਨਰਲ (ਰਿਟਾ.) ਐਸ.ਐਫ. ਰੋਡਰਿਗਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਮਿਹਰਾ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ 'ਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸੂਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਰੂ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤਲਬ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸੂਰੂ

ਕੀਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਲੋਂ ਫਜ਼ੂਲ ਕਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਕਤ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀਤ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਡੇਵ-ਦੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਵਲ 10 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।



# ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 17 ਜਨਵਰੀ, 2009

ਤਕੜੇ ਦਾ ਸੱਤੀਂ ਵੀਹੀਂ ਸੌ-ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਵਤ

## ਸੰਪਾਦਕੀ

### ਫਲਿਸਤੀਨੀ-ਯਹੂਦੀ ਸੰਘਰਸ਼

ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਫਲਿਸਤੀਨ ਦੀ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਖੇ ਵਸਦੇ 15 ਲੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਜ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਸ ਫਲਿਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅੱਬਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਕ ਗਾਜ਼ਾ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰਾ। ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਹਮਾਸ ਚੋਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਮਤ ਲੈ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਗਰਮ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਕੋ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਫਲਿਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਣ। ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਵੀ ਇਸੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਨਮੋਦਾਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਲੜਾਈਆਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦ ਇਤਿਹਾਦੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਫਲਿਸਤੀਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿੱਡੇ-ਪੁੱਡੇ ਯਹੂਦੀ ਜਦ ਫਲਿਸਤੀਨ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਬਹੁਤ ਤਗੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਲਗਭਗ ਦੋ ਵਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਐਟਮ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਵੀ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਟੈਂਕ, ਤੋਪਾਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਆਦਿ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਫਲਿਸਤੀਨ ਅੰਦਰ ਤਿੱਖੀ ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀ ਮੁਲਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜੀ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਇਹੋ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਕੌਮੀ ਝਗੜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਤਾਂ ਪੱਛਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਵਸਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਉਜਾੜੇ। ਪਰ ਫਲਿਸਤੀਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਸੋਬੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਪਰ ਹਮਾਸ ਵਾਲਾ ਇਕ ਧੜਾ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ। ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਰਾਕਟ ਦਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਐਫ-16 ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਟੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਫਲਿਸਤੀਨੀ ਰਾਕਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਢੁੱਕਤ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਮਿਸਰ, ਜਾਰਡਨ, ਸੀਰੀਆ, ਇਰਾਨ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਆਦਿ ਮੁਸਲਮ ਦੇਸ਼ ਇੰਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਣ। ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 900 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਲਿਸਤੀਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਂਤੀ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹਮਾਸ ਦੇ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੀ ਇਤਿਹਾਦੀ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ, ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਥੇ ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਰਾਸ਼ਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਤਕੜਾ ਸੰਕਟ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੇ ਫੌਜੀ ਇਕੋ ਗੱਲ ਰਟੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹਮਾਸ ਵਾਲੇ ਜਦ ਤਾਈਂ ਰਾਕਟ ਚਲਾਉਣੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾਂਗੇ। ਹਮਾਸ ਦੇ ਰਾਕਟਾਂ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵਧ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜੇ ਟੈਂਕ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਕ ਬੰਨੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਥਿਆਰ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀਆਂ ਨੇ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਥੱਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਇਕ ਸਕੂਲ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ 40 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਥੱਲੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਉਥੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਰਾਮ ਰੋਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੇ ਹਮਾਸ ਦੇ ਰਸਦ, ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਵੀ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਜਾਣ 'ਤੇ ਰੋਕਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਰੋਕਾਂ ਹਟਾ ਕੇ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਥੱਲੇ ਉਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਮਾਸ ਦੀ 15 ਲੱਖ ਵਸੋਂ ਕੀ ਕਰੇਗੀ, ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੰਕਟਮਈ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਲਨਾਸ ਦਾ ਨਾਂ ਆਮ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਤਿੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਹੋਏ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨਾਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਅੱਠ-ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਰਧਾਲੂ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਲੱਖ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ 200 ਤੋਂ ਥੱਲੇ। ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੀ ਬੜਾ ਅਜੇੜ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੀ 15 ਲੱਖ ਫਲਿਸਤੀਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਮਾਸ ਦੇ ਲੜਾਕੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਲਿਸਤੀਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧ ਹੋਵੇਗਾ।

## ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਲੈ ਬੈਠਿਆ ਸਤਿਆਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ

ਜ਼ੀਰੋ ਤੋਂ ਸਿੱਖਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਜਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੈ ਸਿੱਖਰ ਤੋਂ ਜ਼ੀਰੋ ਵਲ ਫਿਸਲਣਾ। ਇਕ ਛੋਟੀ-ਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਮਾਣਤਾ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੰਘੀ 7 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵੱਡੀ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਦੁਰਗਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਆਮ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ-ਚੇਅਰਮੈਨ 53 ਸਾਲਾ ਬੀ. ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹ ਵਿਚ ਇਕ ਗਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਬੈਠੇ-ਬਿਠਾਏ ਹੀ ਗੁਆ ਲਿਆ। ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਆਮ ਦੇ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਈ.ਟੀ. ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਨ।

ਸਤੰਬਰ 2008 ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਡਾਟਾ ਚੋਰੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਤਿਆਮ 'ਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮੋਬਾਈਲ ਪੇਮੈਂਟਸ ਕੰਪਨੀ 'ਅਨਪੇਡ' ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਸਤਿਆਮ 'ਤੇ ਟੈਕਸਾਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਆਮ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ (ਲਗਭਗ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ) ਚੁਕਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਐਕਸੀਲੈਂਸ ਇਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗਵਰਨੈਂਸ ਲਈ ਗੋਲਡਨ ਪੀਕਾਕ ਗਲੋਬਲ ਐਵਾਰਡਸ (2002 ਅਤੇ 2008) ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗਵਰਨੈਂਸ ਲਈ ਇਨਵੇਸਟਰਸ ਰਿਲੇਸ਼ਨਸ ਗਲੋਬਲ ਰੈਂਕਿੰਗ (2006 ਅਤੇ 2007) ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਰਾਮਾ ਬੀ. ਰਾਜੂ (ਜੂਨੀਅਰ) ਦੁਆਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮਾਇਆਟਾਸ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆਟਾਸ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਪੂਜੀ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ (ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ) ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਨ ਮੋਹ ਕਿੰਨੇ ਘਾਟੇ ਵਲ ਧੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਆਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਲਿਖੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇਗਾ ਮਾਇਆਟਾਸ।

ਬੀ. ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬੀ. ਸਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਰਾਜੂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਿਸਾਨ ਸਨ। ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਵਿਜੇਵਾੜਾ ਦੇ ਲਾਇਲ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਕਾਮਰਸ ਸਨਾਤਕ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਨ 1975 ਵਿਚ ਓਹਾਇਓ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਸਵਦੇਸ਼ ਪਰਤਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਮੇਤ ਇਕ ਛੋਟਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ ਸਨ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਤਿਆਮ ਸਿਪਨਿੰਗ ਐਂਡ ਵੀਵਿੰਗ ਮਿਲ ਅਤੇ ਸਤਿਆਮ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ (ਹੁਣ ਮਾਇਆਟਾਸ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀਜ਼) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚੰਗਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਰ ਲੀਕ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮੈਜਿਕ ਬਾਕਸ (ਕੰਪਿਊਟਰ) ਵਿਚ ਪ੍ਰਬਲ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਪਨਿੰਗ ਮਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਨੱਬੇ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਡਾਟਾ ਲਿੰਕ ਨਾਲ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਲੋਡ-ਅਨਲੋਡ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੇ ਉਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ 64 ਕੇ.ਬੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਡਾਟਾ ਲਿੰਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 9.6 ਕੇ.ਬੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਡਾਟਾ ਲਿੰਕ ਦੀ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਡਾਟਾ ਲਿੰਕ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਭਾਰਤੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਮੀਲ ਦਾ ਪੱਥਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖ਼ਤਰੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵੱਡੀ ਆਈ.ਟੀ. ਕੰਪਨੀ ਬਣ ਗਈ। ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2008 ਵਿਚ ਸਤਿਆਮ ਨੇ 8473.49 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟਰਨਓਵਰ 'ਤੇ 1687.89 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ। ਕੰਪਨੀ ਦਾ 1.2 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਕੈਸ਼ ਰਿਜ਼ਰਵ ਹੀ ਸਤਿਆਮ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਆਮ ਸਮੂਹ ਵਿਚ 43 ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਬੀ. ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਨਫ੍ਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇਜਾ ਰਾਜੂ ਜਿਹੜਾ

ਅਚਲ ਸੰਪਦਾ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਵਾਈਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਮੰਡਲ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਿ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਕੰਪਨੀ ਸਤਿਆਮ 1.6 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਰਕਮ ਚੁੱਕਾ ਕੇ ਮਾਇਆਟਾਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਵੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਸਤਿਆਮ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੀ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਕਰਜ਼ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਰਾਜੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਦੀ ਹੈ ਉਹ 40 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਵਚ ਫਸ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਆਮ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। 16 ਦਸੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿਚ ਸਤਿਆਮ ਦੇ ਏ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਕੀਮਤ 55 ਫੀਸਦੀ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 27 ਫੀਸਦੀ ਟਪਕ ਗਈ। ਸੰਤਾਨ ਮੋਹ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ ਰਿਸਕ-ਟੇਕਰ, ਸਟ੍ਰੀਟ ਸਮਾਰਟ ਫਾਈਟਰ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਆਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬੈਲੈਂਸ ਸ਼ੀਟ ਫਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ 1230 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਗੜਬੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਕਰੀਬ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੇਬੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੀ.ਬੀ. ਭਾਵੇ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਆਮ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦੀ ਇਸ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕਰੜਾ ਰੁੱਖ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਰਾਜੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਆਮ ਦੇ ਸੀ.ਐਫ.ਓ., ਸੀਨੀਅਰ ਐਕਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ, ਚਾਰਟਡਿ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਚਾਨਕ ਜਿੰਨ ਵਾਂਗ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਦਾ ਅਕਸ ਦਾਗੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬੁਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਟਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਤਿਆਮ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੀਬ 80 ਫੀਸਦੀ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਤਿਆਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਪਰੋਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗਵਰਨੈਂਸ ਦਾ ਇਖਲਾਕ ਸਿਰਫ ਕਿਤਾਬੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਜੁਬਾਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਸਿਰਫ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹਨ।



### ਠਾਹ ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼



#### ਵਿਹਲੇ ਕਾਕੇ ਲਈ ਮਸ਼ਵਰਾ!

ਕੰਮ ਧੰਦੇ ਜੇ ਹੋਏ 'ਸਲੋਅ' ਸਾਰੇ,  
ਬਣਕੇ ਬੈਠੀਂ ਨਾ ਐਵੇਂ ਬੇਕਾਰ ਕਾਕਾ।  
ਲੋਈ ਸੰਗ ਵਾਲੀ ਲਾਹ ਕੇ ਪਰੇ ਸੁੱਟੀਂ,  
ਭਾਈ-ਬੰਦਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗੀਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕਾਕਾ।  
ਖ਼ਬਰਾਂ, ਲੇਖ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਉਤੇ,  
ਦੇਵੀਂ ਮੱਖੀ 'ਤੇ ਮੱਖੀ ਤੂੰ ਮਾਰ ਕਾਕਾ।  
ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ 'ਸੇਵਾ' ਦਾ ਕਰੀਂ ਦਾਅਵਾ,  
ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਇਹ ਸਮਝੀਂ ਵਪਾਰ ਕਾਕਾ।  
ਜਨਮ-ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕਵਰ' ਕਰਕੇ,  
ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਲੁੱਟੀਂ ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਕਾਕਾ।  
ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ,  
ਕੋਈ ਕੱਢ ਲੈ ਨਵੀਂ ਅਖਬਾਰ ਕਾਕਾ।



# ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼

**ਦਰਅਸਲ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਇਆਕਲਪ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ। ਇਹ ਸੀਮਤ ਜੰਗ ਆਸਾਨ ਤਾਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਮਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ?**

ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਯਾਦਦਾਸਤ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੁੰਬਈ ਰੇਲ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ, ਦਿੱਲੀ, ਜੈਪੁਰ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਤੁਰਤ-ਫੁਰਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ

## ਕਮਲੇਸ਼ ਸਿੰਘ

ਘੁੰਮ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੂ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਮੁਸਲਿਮ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਠੋਕਿਆ, ਸੰਕੀਰਣਤਾਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ, ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀਆਂ, ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਠੀਕਰਾ ਭੰਨਿਆ।

ਆਖਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਵਾਰੀ, ਕੀ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਾਇਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਰਹੇ? ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਉੱਚ ਵਰਗ ਦੀ ਆਰਾਮਗਾਹ ਤੱਕ ਵੱਡਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਭਿਆਨਕ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਦੱਖਣੀ ਮੁੰਬਈ ਉਦੋਂ ਵੀ ਐਸ਼ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਪਨਗਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਅਮੀਰ ਵਰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਇਹ ਜਵਾਬ

ਬਹੁਤ ਏਕਾਂਗੀ ਹਨ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਮੁੰਬਈ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜੰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਠਹਿਰਾਅ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ। ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਨਾ ਕਰੋ, ਲੇਕਿਨ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਹਮਲਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਹੱਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤੇ ਘਮਾਸਾਨ ਛਿੜ ਗਈ ਤਾਂ? ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗਾ ਕਿ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਦੋਸ਼, ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਅਰਬ ਭੁੱਖੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਵਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਜੰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਸੀਮਤ ਹਮਲਾ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ : ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ (ਪੀ ਓ ਕੇ) ਦੇ ਕੁਝ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਇੰਨੇ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਰਤੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਲੇ, ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੋਇਆ। ਚਿੰਤਤ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਗੱਲਬਾਤ ਵਲ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੋਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮੈਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਜਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੱਫੀਆਂ-ਪੱਪੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਲੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਖ਼ਤਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਧਮਾਕਾ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੇ ਚਿਬੜੇ ਉਡਾ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੂਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਹੱਬਤ ਨਹੀਂ ਬਚੀ, ਲੇਕਿਨ ਨਫਰਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਖਾਸ ਲੋਕ ਹਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਅਫਸਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਤਾ

ਵਿਚ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬਜਟ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦੀ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ।

ਪਾਕਿ ਸੈਨਾ ਦਾ ਅੰਗ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ., ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਸ਼ਕਰ, ਹਿਜ਼ਬ ਅਤੇ ਓਸਾਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਜੇਹਾਦ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਤਪਰੀਏ। ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇ ਨੌਨ-ਸਟੇਟ ਐਕਟਰਸ ਇਸੇ ਤਿਕਤੀ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਦੇ ਖਲਨਾਇਕ ਹਨ। ਸੀਮਤ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਵਾਕੱਈ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਖਿਲਾਫ ਜੇਹਾਦ



ਲਈ ਵਰਗਲਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਜਿਹੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਮਲ ਕਾਸਬ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਾਹਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਕਾਸਬ ਤਾਂ ਜਿੰਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਬਾਕੀ ਕਸਾਬ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਵਿਚ

ਵਿਸਫੋਟਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਸਕਣ। ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਬੁਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ। 9/11 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਖੁਦ ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਰਹੇ ਹਨ।

9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਮਰੇ ਸਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਖਿਲਾਫ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਵੀ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਇਰਾਕ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ? ਅਜਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਇਆਕਲਪ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਇਆਕਲਪ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਸਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ। ਇਹ ਸੀਮਤ ਜੰਗ ਆਸਾਨ ਤਾਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਮਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ?

ਇਸਲਾਮੀ ਸੋਮਾਲੀਆ 'ਚ ਭਿਆਨਕ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਡਾਕੂਆਂ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵੀ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਤੇਲ ਸਪਲਾਈ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਡਾਕੂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੋਗਾਦਿਸ਼ੂ ਵਿਚ ਰਾਜਸੱਤਾ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਵੱਡ-ਟੁੱਕ 'ਚ ਇਕ ਸੁੰਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਰੁਧ ਜੇਹਾਦ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਰਗ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਹਦੀਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਂ

## ਕੇ. ਵਿਕਰਮ ਰਾਓ

ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਫਾਵਰ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਪੱਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਅਲ ਸ਼ਬਾਬ, ਜਿਹੜਾ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਹਿਲੂ ਸੁੰਨਾ 'ਤੇ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਛੇੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਪਾਪੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਅਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬੀਤੇ ਦਸੰਬਰ 'ਚ ਤਣਾਅ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਹਿਲੂ ਸੁੰਨਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਸੋਮੇਵਾ ਨੇ ਅਲ ਸ਼ਬਾਬ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਿਆ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਖ ਨੂਰ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ ਨੂੰ। ਇਸ ਫਕੀਰ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਹਿਲੂ ਸੁੰਨਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਲ ਸ਼ਬਾਬ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੋਮਾਲੀਆ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਭਿਆਨਕ ਠੰਡੀ ਜੰਗ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਾਰਕ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ

# ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਬਣੇ ਸੋਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂ

**ਜੇਕਰ ਗੁਆਂਢੀ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਸਾਢੇ 7 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਫਿਰੋਤੀ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਮਾਲੀਆਈ ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਸੋਮਾਲੀਆ 'ਚ ਵੀ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਮੁੜ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ।**

ਪੀੜਤ ਸੀ।

ਸੋਮਾਲੀਆ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ 1991 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਨਾਇਕ ਸੱਈਅਦ ਬਾਰਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਮਹਾਦੀਪ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸੋਮਾਲੀਆ ਗਣਰਾਜ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਠੀਕ ਬੋਹੀਮੀਆ (ਅੱਜ ਦਾ ਚੈੱਕ ਗਣਰਾਜ) ਵਾਂਗ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਯੂਰਪ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰੇਕ ਵਿਸਤਾਰਵਾਦੀ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਇਸੇ ਲਈ ਮਾਸਕੋ ਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 'ਚ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੀ ਦੌੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਖੰਡਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ

ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ।

ਮਹਾਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਾਇਕ ਸੱਈਅਦ ਬਾਰਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਦੀਓਂ ਲਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜੰਗ ਛਿੜ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਵਲ ਵਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਦਰੇ-ਜਮਹੂਰੀਆ ਅਬਦੁੱਲਾ ਇਲਾਹੀ ਯੂਸਫ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਪੁੰਟਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਟਣ ਦਾ ਫੌਰੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂਰ ਹਸਨ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਸੋਮਾਲੀਆਈ ਸੰਸਦ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਹਸਨ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਬਦੁੱਲਾ ਇਲਾਹੀ ਯੂਸਫ ਨੇ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਿੰਤ ਲਈ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣਾ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਅਦਨ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਦਰੇ-ਜਮਹੂਰੀਆ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਏ। ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹੀਨੇ ਭਰ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂਆਂ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਧਦੀ-ਵਧਦੀ ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੁਣ 18ਵੇਂ ਸਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਖਮ ਹੁਣ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਅਰਬ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੇ ਇਸ ਤੱਟ 'ਤੇ ਕੋਰਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੱਟੀ ਖੇਤਰ ਸੋਮਾਲੀਆ 'ਚ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਦੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾਤੀ 'ਚੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ 'ਤੇ

ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਚ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ।

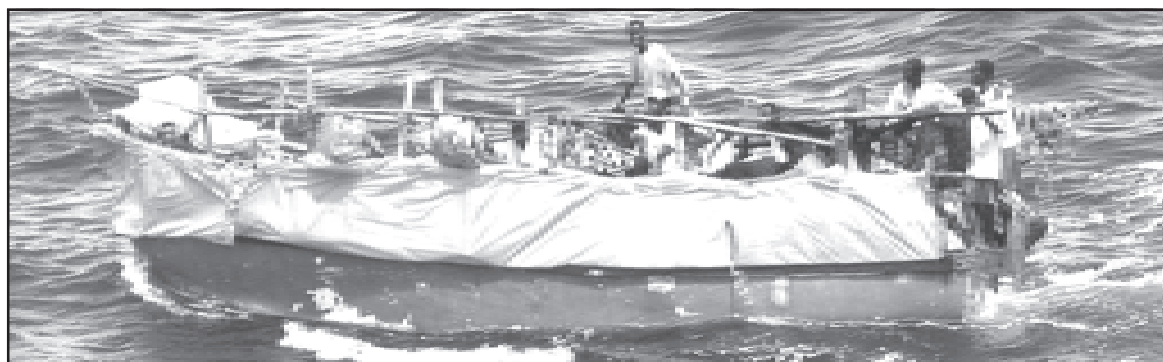
ਉਥੇ ਇਹੀ ਚਿੰਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਜਹਾਜ਼ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਆ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਹੜਾ ਡਾਕੂਆਂ ਵਲੋਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਤੀ ਦੇ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਗੋਇਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਸਣੇ ਸੋਮਾਲੀਆਈ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰੋਤੀ ਦੀ ਰਕਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਨੇਵੀ ਦੇ ਇਕ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਦਕਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਗਈ।

ਅੱਜ ਸੋਮਾਲੀਆ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਅਰਬ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਕੈਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਜਨਤਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਮਦਨ ਸਿਰਫ 2 ਡਾਲਰ ਹੈ।

ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਇੰਨੀ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ, ਡਕੈਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਜੁਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਗੁਆਂਢੀ ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਸਾਢੇ 7 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਫਿਰੋਤੀ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸੋਮਾਲੀਆਈ ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਸੋਮਾਲੀਆ 'ਚ ਵੀ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਮੁੜ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ।







**ਲਿਖਤਮ**

**ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ**

**408-903-9952**

ਰਿਕਸੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ ਲਟਕਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਲੀਰੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਲਮਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਲੀ-ਧਾਗੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਕੌਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਰਿਕਸੇ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਲਾਲ ਸਾਲੂ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡੋਲੀ ਵਾਂਗ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੀਟ ਉੱਪਰ ਇਕ ਬਾਬੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਫੋਟੋ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫੋਟੋ ਵਿਚਲੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਤੇਤ ਸਿਰਫ ਲੰਗੋਟੀ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਭੂਤੀ ਮਲਿਆ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨੰਗਾ। ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਬਾਲੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਰੀਆਂ ਅਗਰਬੱਤੀਆਂ ਧੁਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਤੀ ਹੀ ਖੁਸਬੂਦਾਰ ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਿਕਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਐਪਲੀਫਾਇਰ ਅਤੇ ਬੈਟਰੀ ਵਗੈਰਾ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੈਂਡਲ ਉੱਤੇ ਹੌਰਨ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਿਹੇ ਜਾਪਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੱਟੇ-ਕੱਟੇ ਬੰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਗੋਟੇ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਲ ਚੁੰਨੀਆਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵਲ੍ਹੇਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਰਿਕਸੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਗਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਜਣਾ ਬੇ-ਸੁਰੀ ਜਿਹੀ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਜਣਾ ਖੜਤਾਲਾ।

ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ 'ਜੱਬੇ' ਦਾ ਆਗੂ ਮਾਈਕ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਖਦਾ- "ਬੋਲ ਸਾਂਚੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀ ਜੈ!" ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅੱਗ-ਪਿੱਛ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ '...ਕੀ ਜੈ' ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਟਾਂ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ 'ਕਵਰ' ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗਵੱਈਏ-ਭਗਤ, ਕਿਤੇ ਲਵੇ ਜਿਹੇ ਬਹਿ ਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਬੀੜੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਫੁਕਦੇ। ਕੋਈ ਬਿਆਲੀ 'ਤੇ ਰਗੜ ਰਗੜ ਕੇ ਜ਼ਰਦਾ ਮਲਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਜਿਆ-ਫੱਬਿਆ ਰਿਕਸਾ, ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ-ਚਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ

ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬੇ ਦੇ 'ਚਾਲੇ' ਸਮੇਂ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ 'ਹਿੰਸਾ' ਪੁਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ 'ਸੁਵਿਧਾ' ਲਈ ਇਹ ਰਿਕਸੇ ਵਾਲੀ ਚੱਲਦੀ-ਫਿਰਦੀ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

'ਘਰ ਆਇਆ ਅੰਮਾਂ ਜਾਇਆ' ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ- "ਐਵੇਂ ਸਹੁਰੇ ਢਕਵੰਜ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦੇ ਐ, 'ਗਾਹਾਂ ਕਿਹਤਾ ਮੋਇਆ ਪੁਚਾਉਂਦਾ ਰਸਦਾ!" ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਬਾਂਸ ਵਰਗੀਆਂ 'ਸੁਰੀਲੀਆਂ' ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢਦੇ, ਤਾਂ ਕਈ ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਪਰਾਤ ਭਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਨਾਲੋਂ ਖਿੰਝ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀਆਂ- "ਦਾਦੇ-ਮਗੋਣਿਆਂ ਨੇ ਕੰਨ ਖਾਧੇ ਪਏ ਐ!" ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਇਹ 'ਬਾਬਿਆਂ' ਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰਾ ਦਾਣਾ-ਫੱਕਾ 'ਪੋਤਿਆਂ' ਜੋਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ? ਚਲੋ, 'ਉਹ ਜਾਣੇ!' ....ਆਪਾਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ।

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਲੀ ਗਲੀ ਘੁੰਮਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਜਾਰਾ ਖੁਰਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ, ਕੋਲ ਹੀ ਵਗਦੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇੱਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਨਿੱਮੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਅੱਠ-ਦਸ ਜਣੇ ਤਾਸ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਰਾਹੀਂ ਮੁਸਾਫਿਰ ਵੀ ਬੈਠਾਂ ਉੱਪਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬੋਤਾ ਹਟਵੇਂ ਜਿਹੇ ਬਹਿ ਕੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸਿਗਰਟ ਬੀੜੀ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਚਾਰਜ' ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ 'ਝਾਤ' ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਅੱਠ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਾਲਾ ਜੈਕਾਰਾ ਲਾਇਆ-ਲੱਗ ਪਈ ਢੋਲਕੀ ਢਿੱਪ-ਢਿੱਪ ਕਰਨ, ਖੜਕ ਪਈਆਂ ਖੜਤਾਲਾਂ, ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉੱਭਰੀਆਂ, 'ਹੇਠ ਬੋਹਤ ਦੇ ਖੜਕੇ ਰਤਨੇ ਨੇ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ....ਹੇਠ ਬੋਹਤ ਦੇ ਖੜਕੇ!' ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਹਤ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਤਾਸ ਖੇਡ ਰਹੀ ਢਾਣੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਲੰਬਤਦਾਰ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਟਿੱਚਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਦੁਕਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਰਿਕਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਪੀਕਰ ਬੰਦ ਕਰਾ ਕੇ ਲੰਬਤਦਾਰ ਬੋਲਿਆ-

"ਓ ਬਈ ਮੁੰਡਿਉ, ਮੈਂ ਸੱਠ-ਪੈਂਹਠ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਣ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆਂ-ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਐਹੀ ਸੁਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾਂ, ਕਿ ਹੇਠ ਬੋਹਤ ਦੇ ਖੜਕੇ ਰਤਨੇ ਨੇ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ.....ਮੇਰੀ ਮੰਨੋਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੰਜ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਰੇ ਕਿ ਬੋਹਤ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ!" ਲੰਬਤ ਦਾ ਮਖੌਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗਵੱਈਏ ਵੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਤਾਸ ਵਾਲੀ ਢਾਣੀ ਵੀ

# ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਉ, ਕਰ ਲਉ ਸੇਵਾ!

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ 'ਤੇ ਲੰਬਤਦਾਰ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-

"ਉਇ ਵਿਹਲੜੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਵੀ ਜਲੂਸ ਕੱਢਣ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹੋ?...ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਚੱਲਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਤਿਲ-ਫੁਲ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ? ਉਹ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਪਾ ਸਕਦੇ?...ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਦਰ ਦਰ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ?" ਫਿਰ ਲੰਬਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ...

"ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੰਗਰ ਚੱਲਦੇ ਐ, ਔਰ ਕਈ ਚੱਲਦੇ ਵੀ ਚੋਂਵੀ ਘੰਟੇ ਨੇ!...ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂ ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਅੰਬਰਸਰ ਵਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਘੁੰਮ ਕੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਰਸਦਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ?...?...?"

'ਕੱਤਕ!' ...ਮੇਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸੂਈ ਅੜ ਗਈ !!...ਪਤਾ ਕਿਉਂ?...ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਗਏ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲੰਬਤਦਾਰ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਲਕੀਰ ਜਾਪੀਆਂ। ਪਰ ਲੰਬਤਦਾਰ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਜੇ ਅੱਜ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਝੂਠਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ!...ਰਿਕਸੇ ਵਾਲੇ ਭੋਜਕੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੰਬਤਦਾਰ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਆਪਣੀ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਭੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਬਦਲੀਆਂ ਕੇ ਨਹੀਂ? ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ 'ਅੰਬਰਸਰੀਆਂ' ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਰਸਦਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਘੁੰਮਦੇ, ਹੁਣ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਤੱਕ ਕੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਦੇਖੋ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਠੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਸਰਬਸ਼ਾਕਤੀਮਾਨ ਬੀਬੀ ਜੀ ਘੁੰਮ ਘੁੰਮ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਰਸਦਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠਰ ਕਰ-ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਵਰਕਰ ਕਿਵੇਂ 'ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ' ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੱਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ! ਭਾਵੇਂ ਐਸੇ ਕੋਈ ਸਮਾਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ ਕਿ 'ਅੰਬਰਸਰੀਆਂ' ਨੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿਸੇ 'ਤੋਟ' ਦਾ ਕਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ-ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਇਹ ਦਿਖਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬਰਸਰ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ 'ਚਿੱਤਾ' ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵੀ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਰਸਦਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਨਾਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੰਥ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਗੂੜੀਆਂ ਯਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਓਸ ਵਿਧਾਨਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ 'ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ' ਬੁਲਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਉੱਪਰ ਲਿਆ ਛੱਡੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਏ ਨੇ ਬਤੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਲਾਹ ਲਈ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਇਸ ਬੀਬੀ ਜੀ ਅੱਗੇ 'ਸਤਿ-ਬਚਨੀ' ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ।

...ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹਾਂ...ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਇਆ ਢਾਡੀ-ਜਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ...ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦਿਦਾਰੇ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ...ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ 'ਪੰਗਤ-ਪਾਛੇ ਸੰਗਤ' ...ਉਹ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਦਾ ਹੈ...ਇਹ ਤੱਕ ਕੇ ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਗਰੀਬ-ਅਮੀਰ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਸੱਭ ਇਕੋ ਥਾਂ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਛਕ ਰਹੇ ਹਨ...ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬਤੀ ਹੀ ਸੁਆਦਲੀ ਘਿਉ ਵਾਲੀ ਖੀਰ ਵਰਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ!...ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਈ, ਕਿ ਗਰੀਬ ਜਿਹੇ ਜਾਪਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਲੰਗਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਇੰਜ ਚੱਲ ਸਕੇਗਾ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਵਲੋਂ ਪੱਕੀ ਜਗੀਰ ਲਾ ਦਿਆਂ? ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕਰਮ ਕਿਤੇ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ?...ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਬੜੇ ਹੱਸੇ!...ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ-

"ਦੁਨਿਆਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ!...ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ- 'ਇਹ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰ ਕੇ ਝੁਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ।' ...ਸੋ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਬਰਤਨ ਮੂਧੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਹਨ...ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੀ ਵੀ ਚਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ...ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਤੁੱਟ, ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਨਉਨਿਧ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ ਅਤੇ ਜੁੱਗੇ ਜੁੱਗ

ਅੱਟਲ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ!...ਸ਼ਾਹੀ ਜਗੀਰਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ!...."

ਫਿਰ ਢਾਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੇ ਬਤੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਗਰਜਦਿਆਂ, ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਕੀਤੀ-

ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਖਾ ਕੇ ਤੇਰੇ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚੋਂ

ਘੂਰ ਘੂਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਡਰਾਵੇ ਤੇਰਾ ਖਾਲਸਾ। ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਧੂੜੀ ਲੈ ਕੇ ਜੋਤਿਆਂ ਦੀ

ਠੋਕਰਾਂ ਨਵਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਤੇਰਾ ਖਾਲਸਾ। ....ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ

ਮੈਂ 'ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ' ਹੋ ਕੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ....ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸੁਣਦਿਆਂ, ਕਿਸੇ ਚਿਤਾ ਨੰਦ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਮਾਧ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਹਾਨ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਉਗਰਾਹੀ ਚਿਤਵਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ!...ਲੰਬਤਦਾਰ ਨਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ, ਰਿਕਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਗਏ ਬੋਲ ਸੁਣੀਏ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ... 'ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਅੰਬਰਸਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਦਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਘੁੰਮਦੇ ਦੇਖਿਆ?...ਓਏ ਮੁੰਡਿਓ, ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਅ ਤੁਕਾਂ ਬਦਲ ਦਿਉ!...ਸਵਾਲ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ-ਕੀ ਸਿੱਖ ਵੀ 'ਹੁਣ' ਇਤਿਹਾਸ ਬਦਲ ਰਹੇ ਨੇ?...ਦਿਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖੂੰਜਿਓ 'ਸਦਾ' ਉੱਠਦੀ ਹੈ-

ਜੱਗ ਹੀ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਫਿਰ ਬਦਲੇ 'ਸਰਮੱਦ' ਨਾ 'ਸੁਕਰਾਤ' ਬਦਲਦੇ।

**ਅੰਤਿਕਾ :** ਮਸਕੀਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਝੁੱਕ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਦਿਆਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। "ਬਜ਼ੁਰਗੋ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਗਵਾਚ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹੋ?" ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ !!...ਗਵਾਚਾ ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੌ ਰੁਪਏ 'ਦਾਨ' ਕਰ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਸੰਗ ਮਰ-ਮਰ 'ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਆਪਣਾ ਨਾਮ' ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ! ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਵੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਨ-ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਆਪਣਾ ਨਾਮ' ਲੱਭਣ ਦੀ ਹਉਮੈ-ਗੁਸੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੇ, ਧਰਮ ਜਿਹਾ ਪਵਿੱਤਰ ਮਾਰਗ ਵੀ ਪਲੀਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਇਸੇ ਅਵੱਲੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਕੈਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਅਲਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-

"ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਉ ਕਰ ਲਉ ਸੇਵਾ!"

ਘਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਟੋਟਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀਰੀ, ਪਾਲੀ ਰਲਣੇ ਹਟ ਗਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੱਟਾਂ 'ਚ ਰਲਾਉਣ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕੁਝ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਧਨਾਢਾਂ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਈਆਂ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਫਲਾਂ ਲੱਗਣੇ ਹੱਟ ਗਈਆਂ। ਮਿਰਚਾਂ, ਨਰਮੇ, ਕਪਾਹਾਂ, ਮੱਕੀਆਂ, ਝੋਨੇ ਨੇ ਦੱਬ ਲਈਆਂ। ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਟੋਮੋਟਰਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਬੰਦੇ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਠੇ ਢਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਠਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ ਸਟਾਟਰ ਨੂੰ ਢੱਕਣ ਲਈ ਖੁੱਡੇ ਜਿਹੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਕੈਲੇ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਨੇ ਇਸੇ ਖੇਤ, ਇਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਖੁਣੇ ਸੁੱਕੀ ਜੀਰੀ ਅਤੇ ਮੁਰਝਾਈ ਕਪਾਹ 'ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ "ਤੂੰ ਆਬਣੇ ਦੇਖੀਂ ਬਾਈ ਇਹੀ ਸੁੱਕੀ ਜੀਰੀ ਰੂੜੀ ਮਾਰਕਾ ਦੇ ਪੈਂਗ ਲਾਏ ਤੋਂ ਭਰਜਾਈਆਂ ਮਾਂਗੂੰ ਹੱਸਦੀ ਲੱਗੂਗੀ।" ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਹੱਸਦੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਫਸਲਾਂ ਸਬਮਰਸੀਬਲਾਂ ਦੇ ਵਧ ਪਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਆਫਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਵੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਬਿਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਸਾਉਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਬਿਨਾਂ, ਉਦਰ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਉਦਾਸ ਪਏ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਬਿਮਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੱਤਾਂ ਘਸੀਟਦਾ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

## ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਤੌਜ

ਜ਼ਮੀਨ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਰੋਜ਼ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਖੇਤ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਆਵਾਂ। ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਮ ਧੰਦਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਖੇਤ ਦਾ ਮੋਹ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਖਿੱਚ ਤੁਰਿਆ। ਚੋਏ ਤੋਂ ਲਹਿ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਪਹੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਤਾਏ ਹੋਰੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਗੱਡੇ ਇਸ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਲਾਹਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਹੇ ਘੜ੍ਹ-ਘੜ੍ਹ ਕੇ ਸੱਪ ਦੀ ਪੂਛ ਵਰਗੀ ਪਤਲੀ ਪਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਹੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੁ ਕਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਚੰਨਣ ਦਾ ਖੇਤ ਹੈ। ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੇਲਾ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਚੰਨਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲਾਣਾ ਖੇਤ ਹੱਸਦਾ ਖੇਡਦਾ ਵਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਕਦੇ ਮਿਰਚਾਂ ਤੋੜਦਾ, ਕਦੇ ਨਰਮਾ ਚੁਗਦਾ, ਖਾਲ ਘੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਕੱਲਾ ਕੋਠਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਂਗ 'ਢਹੁੰ-ਢਹੁੰ' ਕਰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕੋਠੇ ਪਿਛਲਾ ਅਮਰੂਦਾਂ ਦਾ ਬਾਗ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵਹਿਣਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕੇ ਲਾਭੇ ਦੇ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਨਾ ਹੁਣ ਇਥੇ ਖੂਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹ ਵੱਡਾ ਪਿੱਪਲ ਜਿਥੇ ਲਾਭ ਹੋਰੀਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਜਣੇ ਬੈਠੇ ਚਾਹ ਪੀ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਟਾਈਮ ਇਥੋਂ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੱਲੇ-ਮੱਲੀ ਬਿਠਾ

## ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਹੱਸਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਛਣਛਣਾਹਟ ਗੁੰਮ

ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਚਾਹ ਪਿਆ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਤ ਕਿਸੇ ਧਨਾਢ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਲਾਭਾ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਜਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੇ ਖੂਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਉਪਰਲਾ ਪਿੱਪਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੰਬਾ-ਚੌੜਾ ਚੌਤਰਾ ਵਾਹ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕੁਲਦੀਪ ਦੇ ਕੋਠੇ ਕੋਲੋਂ ਪਹੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਮੋੜ ਮੁੜਦਿਆਂ ਤਾਂ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਪਹੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਹੀ ਨਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਘਾਹ ਉੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਰੋਹਤੋ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪਹੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਣੀਆਂ ਡੰਡੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਧਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਹਤਾ ਲਿਆਉਣਾ ਛੱਡ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੌਂਕ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤੂੜਾਂ, ਟਾਹਲੀਆਂ ਤੇ ਬਕਰੈਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਘਿਰਿਆ ਕੋਠਾ, ਕੋਠੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਟੋਕਾ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ, ਕੋਠੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੋਟਰ ਤੇ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਤੂੜ ਬੋਲੇ ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਖੁਰਲੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ

ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਠੇ ਬੋਲੇ ਸਾਡੀ ਪੰਜ ਸੱਤ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਰੇ ਤਾਸ ਖੇਡਦੇ, ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ। ਕਦੇ ਟੋਕਾ ਕੁਤਰਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਪਟਾ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਹਥੜਾ ਪਾ ਕੇ ਚੌੜ-ਚੌੜ 'ਚ ਹੀ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਚਰ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਤਰ ਧਰਦੇ।



ਕਦੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਪਕੌੜੇ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਦੀਵਾਲੀ ਨੇੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੂੜਾਂ ਬੋਲੇ ਰਿਝਦੇ ਮੀਟ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲਾਹਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਧਰ ਛਾਈ-ਮਾਈ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਬੂਟੇ ਨੇ ਇਹ ਕੋਠੇ ਵਾਲਾ ਕਿੱਲਾ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ

ਸਾਹਮਣੇ ਬਚੇ ਡੇਢ ਕਿੱਲੇ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ, ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਤੋਂ ਮੋਟਰ ਦੇ ਸਟਾਟਰ ਨੂੰ ਢਕਣ ਲਈ ਨਿੱਕਾ ਖੁੱਡਾ ਜਿਹਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਉਹ ਕਦੇ ਆਪ ਖੇਤ ਦਿੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮਹਿਫਲ ਜੁੜੀ ਹੈ।

ਉਹ ਭਲਾ ਸਮਾਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਪਾਲੀ ਕੱਖ ਵੱਢ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਿੱਠੂ ਸੀਰੀ ਵੋਹ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੱਘਰ ਇਸੇ ਚੌਤਰੇ 'ਤੇ ਰੜਕਾ ਫੇਰ-ਫੇਰ ਖੁਸਰੇ ਦੀ ਅੱਡੀ ਵਰਗਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਤਾਇਆ ਚਾਹ ਧਰਦਾ ਫੌਜ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਵਾਂਗ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਚਾੜੀ ਰੱਖਦਾ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਤਾਏ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਖੜ੍ਹਗੇ ਕਾ ਸੀਰੀ ਕੈਲਾ ਬਾਜ਼ੀਗਰ, ਹਾਕਮ ਕਾ ਲੀਲੂ, ਬੂਟਾ, ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਖੇਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਮੇਰ ਚਾਹ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਤਾਇਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸਾ-ਹਸਾ ਕੇ ਲੋਟ-ਪੋਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਤਾਏ ਦੀਆਂ ਹਸਾਉਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਮਾਂ-ਧੰਦਿਆਂ 'ਚ ਬੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ।

ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਖਿੱਲਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡ ਲਈ, ਸੰਦ ਵੰਡ ਲਏ। ਇਸੇ ਇਕ ਖੇਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ



# ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ (ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ)

ਇਤਿਹਾਸ 'ਚੋਂ

## -ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਡੀ

ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰਾਂ, ਫਕੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੁੱਖ, ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ, ਲੰਗਰ ਲਾਉਣੇ, ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਨਾ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਕੋਟ ਪਠਾਣਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਪਠਾਣ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਨੌਰੰਗ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਆਲਮ ਖਾਨ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ ਖਾਨ ਦਾ ਪੜਪੋਤਾ ਸੀ। ਜੋ ਰੋਪੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ੋਰੋਸਲਮ (ਇਜ਼ਰਾਈਲ/ਫਲਸਤੀਨ) ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸੁਲੇਮਾਨ (1033-9750. ਓ) ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਡੇਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਜੁਲਾਈ, 1635 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਸ਼ਮਸ਼ ਖਾਂ ਕੋਲ ਆਏ ਸਨ।

ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ “ਮਿੱਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ...” ਨੂੰ ਬਦਲਕੇ “ਮਿੱਟੀ ਬੇਈਮਾਨ ਕੀ...” ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਕੋਟਲਾ

ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਵਿਖੇ ਇੱਠਾਂ ਦੇ ਭੱਠੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ ਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਸੰਮਤ 1745 ਬਿ. (1688 ਈ.) ਵਿਚ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਇਆ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਲ ਬਹਾ ਕੇ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੁੱਛੀ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਮੇਰੇ ਇਸ ਲੜਕੇ ਆਲਮ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਜੇਠ ਪੰਚਮੀ



ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ (ਰੋਪੜ)

ਦਸ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੋਪਾਲ ਮੋਚਨ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦਿੱਤੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਸੰਮਤ 1745 ਬਿ. ਮੱਘਰ ਦੇ ਅਮਾਵਸ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰੋਪੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਵਿਖੇ ਠਹਿਰੇ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਜੋ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ।

ਮਾਰਚ 29, 1694 ਈ. ਨੂੰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ, ਬੇਗਮ ਨਸੀਰਾਂ, ਜੈਨਾ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਆਲਮ ਤੇ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ

ਨੂੰ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣਾ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਅਸੀਂ ਜੇਠ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਪੰਚਮੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।” ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕੋਟਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਚਮੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਈ 3, 1694 ਈ. ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਨਾਲ ਆਏ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਆਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਜੇ ਮਹੂਣੀਏ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਰਾਇ ਕੱਲੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਲਮ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਸਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੜ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਆਉ ਭਗਤ ਕੀਤੀ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਮਲੂਮ ਪੱਟੀ ਕੀਤੀ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਰਦ ਭਿੰਜਿਆਂ ਸੁਣੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿਲੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜਨ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾਗਣੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਫੌਜ ਨਾਲ ਮਲਕਪੁਰ ਰੰਘੜਾਂ ਕੋਲ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਲਮ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਦੋਵੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡ ਆਇਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਰੋਪੜ ਚੌਕੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾ ਦੱਸਿਆ। ਚੌਕੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜ਼ਾਫਰ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ, ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਜ਼ਰੀ ਨਾ ਆਇਆ। ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਇਕ ਕੋਠੜੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮਰਗ ਬਿਸਤਰ ‘ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪਠਾਨ ਦੀ ਧੀ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਚੌਕੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਧੀ ਤੇ ਜੁਆਈ ਹਨ। ਦੱਸੋ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਖਾਵਾਂ? ਚੌਕੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਗਲਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਬੀਬੀ ਮੁਮਤਾਜ਼, ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਰਗ ਬਿਸਤਰ ‘ਤੇ ਪਏ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਸਵੀਕਾਰ

ਕਰ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਨ ਨੇ ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਜਾ ਸਿੰਘ ਗੁਹੂਣੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈ ਬੱਗਾ ਸਿੰਘ ਤਣਖੇਟੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਕੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਮਤਾਜ਼ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੋਂ ਉੱਚ ਦਾ ਪੀਰ ਬਣਾਕੇ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਗੁਨੀ ਖਾਂ ਤੇ ਨਬੀ ਖਾਂ ਜੋ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਦੀ ਭਾਊ ਉਮਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਚੌਧਰੀ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਨਿੱਤਰਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1947 ਈ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸਮੇਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਈਆਂ। ਖਾਣ, ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਮਲੋਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਕੈਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ, ਆਟਾ, ਦਾਲਾਂ ਆਦਿ ਪਹੁੰਚਦੇ ਕੀਤੇ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਕਤਲੇਆਮ ਕੱਟੜ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਮੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਸਰਿਆ, ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਿਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ।

# ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ, ਹਮਲਾ ਬਾਹਰੋਂ ਫਾਹੀ ਘਰਦਿਆਂ ਗਲ਼

## -ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਨਵੰਬਰ ਦੀ 26 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸ ਸਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਦੇ ਰੱਸੇ ਪੈੜੇ ਵੱਟ



ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਲਏ ਹਨ ਘਰ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ। ਇਕ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੋਧਾਂ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘੀ ਨੱਪਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੇ ਦੇਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਧੂਹ ਖਸੀਟ ਕਰ ਲਏ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਮੁੜਦਿਆਂ ਹੀ ਗਰਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਫਾਜ਼ੀਵਾਦੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ “ਅੱਤਵਾਦ” ਨੂੰ ਵੀ ਨੱਥ ਕੇ ਰੱਖਣਗੇ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਗੱਭਰੂ ਨਕਸਲੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ 26/11 ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਸੀ? ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਨ ਭੇਤ ਤਾਂ ਅਜੇ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਥੱਲੇ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਨਾਟੋ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤਾਲਿਬਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਾਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹਮਦਰਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਰੋੜਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਹਾਮੀ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਹੋਏ ਐਂਟਮੀ ਸਮਝੌਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਚਾਕਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਾਬਲ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਉੱਪਰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦਾ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਕਰਜ਼ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਸਬੰਧ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਨਾਟੋ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਲੜਾਕੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ “ਅੱਤਵਾਦੀ” ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 26/11 ਦੀ ਘਟਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਪਣੀਆਂ ਕੂਟਨੀਤਿਕ ਚਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ “ਅੱਤਵਾਦ” ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨੱਥਣਾ ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ। ਜਾਪਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ “ਅੱਤਵਾਦ” ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ, ਕੁਝ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਰਥਿਕ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੋਟ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਠ ਰਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਪੈਂਤੜਿਆਂ ਦੀ ਪੈਠ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਰਹੀ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਜ਼ਾ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਵੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਦੇ ਅਸਰ ਥੱਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ 60 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਨਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ, ਨਾ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ, ਨਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਅਤੇ ਨਾ ਖੁਦ ਮੁਖਤਾਰ ਬਣ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਅੰਦਰ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਜਕਾਂ ਨੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਉਹ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਰਾਜ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਐਸਪ੍ਰੂਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੋ-ਕਾਨੂੰਨੇ ਧਾਕੜਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ। ਡੰਡਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਣਗੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਗਲ ਵਿਚ ਬੱਧੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕੁਲਹਿਣੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੱਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਰਾਖੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ 72% ਵਸੋਂ ਦੇ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਦਮਾਸ਼ ਟੋਲੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਲੱਖਾਂ ਪੁਲਸੀ ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ

ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਇਕ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਥੱਲੇ 2000 ਵਿਅਕਤੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, 180 ਜਿਪਸੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਭੱਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਲੇ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ 19 ਗੱਡੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ 20-20 ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਆਪ ਰਾਖੀ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ “ਪਬਲਿਕ ਸਰਵੈਂਟ” ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਦਾ

ਕਾਂਗਰਸੀ ਟੋਲਾ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੁਟੇਰੇ ਤੇ ਮੱਕਾਰ ਹਾਕਮ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪੈਂਤੜੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਚਾਣਕਿਆ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਠੱਗੀ-ਬੱਗੀ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਪੈਂਤੜੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਲੋਸ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਦੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸਵਤ ਦਿਓ, ਤੀਸਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਜੇ ਫਿਰ ਵੀ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਛਿੱਤਰ ਫੇਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਪੈਂਤੜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਨਾ ਬਰਾਬਰ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅੱਜ

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਨਾਟੋ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਲੋਸਣ (ਮੁਰਖ ਬਣਾਉਣ) ਦਾ ਆਰੰਭ “ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ” ਦੀ ਸੁਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਲਾਕੀ ਇਹ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥੇ ਟੇਕੋ, ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮਾਉ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਓ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਦਿਓ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰੋਪੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਸਿਖਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲੋਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਬਾਣੇ ਪਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਦਿੱਖ ਸਵਾਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹਾਕਮ ਪਰਿਵਾਰ ‘ਚੋਂ ਉਹ ਇਕ ਬੀਬੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦਾਣੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਬਦਲੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲ ਕੇ ਚਿੱਟਾ ਕੱਟਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਪਚਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਥੱਲੇ ਧੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ “ਹਾਤਮਤਾਈ” ਬਣ ਕੇ ਅਣਖੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ “ਖਾਲਸਾ” ਸਦਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ‘ਚੋਂ ਗਫੇ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪੈਸਾ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਪਿਓ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਵੇ। ਅੱਗੋਂ ਲੋਕ ਘਸਿਆਰੇ ਬਣ ਕੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਦਾਨ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ, ਇਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੁਟਵਾਈਆ, ਲੋਕ ਮਰਵਾਏ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਚੌਧਰ ਤੇ ਘਰ ਭਰਨ ਲਈ।



# ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ:ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਧਿਆਂ, ਢੱਗੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ

**ਇਹ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਿਡਾਰੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲਾ ਕੌਮੀ ਕੋਚ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਇਹ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਏਨਾ ਫਿੱਟ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕੇ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਕਲਾਂ 'ਚ ਚਲਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਵਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਖਿਡਾਰੀ (ਰਘੂਨਾਥ) ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਤੇ ਹਾਕੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸਭ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।**

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਅਤੇ ਟੀਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਕਦੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਤੇ ਜੋਤੀ ਕੁਮਾਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਕੌਮੀ ਕੋਚ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਤੇ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚਲੀ ਦੱਖਣੀ ਲਾਬੀ ਦੀ ਇਸ ਕਦਰ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੈਰੀਅਰ ਹੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬਣੀ ਨਵੀਂ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹੁਣ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ “ਰੱਬ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

## ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਰੀ

ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਦੀਓਂ ਲੱਥੇ ਹਾਕਮ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ/ਦਹਾਕੇ ਖਾਕ ਛਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਸ ਦਾ ਪਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਉਮਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤਾਜ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਤੇ 9/11 ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਉੱਪਰ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਘੱਟਾ ਛਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਟੋ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਕੁੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਅਜਿਹਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਫਿਰ ਤਾਜ ਸਜ ਜਾਵੇ।

ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਚਿੰਤਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਆਰਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਯੁੱਧ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਖੇਡ ਦੌਰਾਨ ਹਾਰਦਿਆਂ ਵੀ ਮੁੜ ਕੇ ਭਾਵੁ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਜਿੱਤ ਦੇ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2001 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2003 ਤੱਕ ਦਾ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਡਿੱਗਦੀ ਰਹੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਚ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਗਗਨਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਵਾਲੀ ਜੂਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਮੁੰਡੇ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਵਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਗਗਨਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਕ ਠਾਕੁਰ, ਵਿਰੇਨ ਰਸਕੀਨਾ ਜਿਹੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਲਾਬੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਖੇਡ ਕੈਰੀਅਰ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਡਿੱਕ ਡੌਲੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਗਗਨਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤੇਜਬੀਰ ਵਰਗੇ ਕਈ ਤਾਂ ਖੇਡਣਾ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ।

ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਗਗਨਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਕ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਸਨ। ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਹਾਦਸੇ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 2004 ਦੀ ਏਥਨਜ਼ ਓਲੰਪਿਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਚਨਚੇਤ ਟੀਮ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਏਥਨਜ਼ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਸੱਤਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਹਾਕੀ ਲਾਬੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸੱਟ ਤੋਂ ਉਭਰਨ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਹਾਕੀ ਵਿਚ ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਭਰਿਆ ਡਰੈੱਗ ਫਲਿੱਕਰ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ 2006 ਵਿਚ ਰੇਲ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਚਾਨਕ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵੀ ਬੈੱਡ ਉੱਪਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ

ਹਾਕੀ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੇ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇਹ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਝੂਠੀ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿਖਾਈ। ਸੰਦੀਪ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ, ਕੁਝ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਆਇਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੁਝ ਫਿਜ਼ਿਓਥੈਰਾਪਿਸਟਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓ ਗਾਈਡ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਹਾਕੀ ਖੇਡਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 2007 ਦੇ ਅਜਲਾਨ ਸ਼ਾਹ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਕੁ ਗੋਲ ਜੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫੀਲਡ ਗੋਲ ਸੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਤੋਂ। ਉੱਥੇ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਝੁੱਕਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਕੋਚਿੰਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਭਾਗ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬਹਾਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਿਟਨੈੱਸ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਲੱਗੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ

2008 ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਹਾਕੀ ਲੀਗ ਖੇਡਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 12 ਗੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਰਮਨ ਹਾਕੀ ਲੀਗ ਵਿਚ ਸਰਬੋਤਮ ਸਕੋਰਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਰਮਨ ਹਾਕੀ ਲੀਗ ਬੇਹੱਦ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਕੀ ਖੇਡ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਕਿ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ? ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਓਲੰਪਿਕ ਕੁਆਲੀਫਾਇੰਗ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਵੀ ਟੀਮ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਜੂਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀ ਅਤੇ ਡਰੈੱਗ ਫਲਿੱਕਰ ਰਘੂਨਾਥ ਨੂੰ ਟੀਮ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਈ ਵਿਚ

ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਆਧਾਰਤ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੀਵਾਕਰ ਰਾਮ ਜਿਹੇ ਦੋ ਡਰੈੱਗ ਫਲਿੱਕਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ 9 ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਸਰਬੋਤਮ ਸਕੋਰਰ ਰਿਹਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਹਾਕੀ ਲੀਗ ਵਿਚ ਵੀ 12 ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਰਬੋਤਮ ਸਕੋਰਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੰਝ ਉਸ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁਧ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡੂੰਘੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਡੋਬਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੀਮ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।” ਜਾਪਦਾ ਇੰਝ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੱਡੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। 18 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨਾਲ 4 ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਇਕ ਟੈਸਟ ਸੀਰੀਜ਼ ਖੇਡਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਚ 19, 21 ਅਤੇ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ, ਨੀਦਰਲੈਂਡ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਜਿਹੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ।

ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਖਿਲਾਫ ਲੜੀ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਅਜੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ

ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਖਿਡਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਭਾਵੇਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਹਾਲੇ ਏਨਾ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਪਰ ਕਪਤਾਨੀ ਦਾ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਕਪਤਾਨੀ ਉਸ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਿਡਾਰੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲਾ ਕੌਮੀ ਕੋਚ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਇਹ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਏਨਾ ਫਿੱਟ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕੇ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਕਲਾਂ 'ਚ ਚਲਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਵਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਖਿਡਾਰੀ (ਰਘੂਨਾਥ) ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹਾਕੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸਭ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।



ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ

ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਓਲੰਪਿਕ ਕੁਆਲੀਫਾਇੰਗ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹਾਰਦਿਆਂ, ਓਲੰਪਿਕ ਲਈ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਜੋਤੀ ਕੁਮਾਰਨ ਅਤੇ ਕੋਚ ਜੋਹਕਿਮ ਕਾਰਵੈਲੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਚੈਨਲ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਜੋਤੀ ਕੁਮਾਰਨ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਚੋਣ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਾ ਫਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦਿਆਂ ਟੀ.ਵੀ. ਉੱਪਰ ਵਿਖਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਖਬਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਖੇਡ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਿਖਰਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਓਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਐਡਹਾਕ ਸਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਣੇ ਅਸਲਮ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਗਵਾਈ ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗਿੱਲ ਐਡ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ, ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਅਜਲਾਨ ਸ਼ਾਹ ਕੱਪ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ

## ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੀ ਹਾਕੀ ਕਪਤਾਨ ਬਣੀ

**ਜਲੰਧਰ :** ਇਹ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਕਪਤਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਅੰਬਾਲਾ ਲਾਗੇ ਪੈਂਦੇ ਇਕ ਹੀ ਕਸਬੇ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਮਾਰਕੰਡਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ।

ਦੋਨਾ ਨੇ ਹੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਰਤਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, 22 ਅਗਸਤ 2006 ਨੂੰ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਤੋਂ ਦਿਲੀ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰੇਲਵੇ



ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਅਚਾਨਚੇਤ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਘੋਰ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਦਸ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ

ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਹਾਕੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇਣ ਜੋਗੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਘਰ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਨਾ ਨੇ ਹੀ ਮੁਢ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇ ਗੁਣ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਮਾਰਕੰਡਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਾਕੀ ਕੋਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ। ਦੋਨਾ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸ ਦੀ

ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨਗੇ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਸਾਂਟੀਆਗੋ ਵਿਖੇ 17 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਵੇਗੀ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਿੱਲੀ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਸੀਨੀਅਰ ਟੀਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖਿਡਾਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :

**ਗੋਲਕੀਪਰ :** ਦੀਪਿਕਾ ਮੂਰਬੀ ਅਤੇ ਯੋਗਿਤਾ ਬਾਲੀ **ਫੁੱਲ ਬੈਕ :** ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪੁਸ਼ਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ, **ਹਾਫ ਬੈਕ :** ਸਤਿਆਵਤੀ, ਅਸ਼੍ਰੁਤਾ ਲਾਕਤਾ, ਸੁਭਧਰਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮੁਕਤਾ ਬਾਰਲਾ **ਫਾਰਵਰਡ :** ਪੂਨਮ ਰਾਣੀ, ਰਿਜੁਕਤਾ ਮਲਿਕ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਕਪਤਾਨ), ਮਮਤਾ ਖਰਬ, ਚੰਚਨ ਦੇਵੀ, ਵਾਰਤਿਕਾ ਸਿੰਘ, ਮੋਨਿਕਾ ਅਤੇ ਦੀਪਿਕਾ ਠਾਕੁਰ **ਮੁੱਖ ਕੋਚ :** ਐਮ. ਕੇ. ਕੋਸ਼ਿਕ, **ਕੋਚ :** ਵਸੁ ਬਾਪਲੀਆ, **ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਟ੍ਰੇਨਰ :** ਡਾ. ਆਰ ਗਾਂਧੀ, ਡਾ. ਕਿਰਨ ਕੁਲਕਰਨੀ।



# ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ

**ਸ਼ਿਕਾਗੋ:** ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਲੰਬੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਵੀ

ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਗੰਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਕਥਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ, ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਨਮ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ।

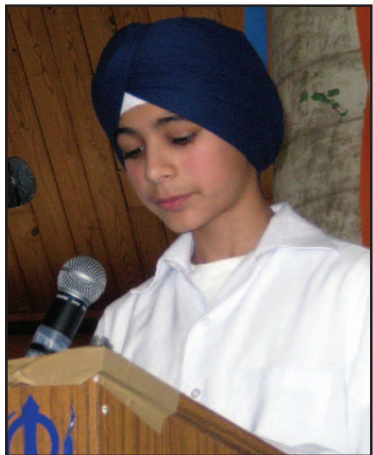
ਢਾਡੀ ਜਥੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢੱਡ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ

ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਘੁਮਾਣ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਣ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਲਈ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਬਨਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਤੇਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ

ਉਸਤਤ ਕਰਦਿਆਂ “ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ” ਦਾ ਰਸ-ਭਿੰਨ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ।

ਕਥਾਕਾਰ ਭਾਈ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਾ



ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਬੱਚੇ



ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ 'ਚ ਚੈਕਅਪ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਲੋਕ



ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਾਂ ਭਾਈ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜਥਾ



ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਬੱਚੇ

## ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਲਾਹੌਰ ਮਾਰਗ ਦੇ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

**ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ :** ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਲਾਹੌਰ ਸੜਕ ਦੇ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਚੌਕ (ਲੇਟਰ ਚੌਕ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਬਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਕਾਂ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਸੁਵੇਤ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਘਾਟਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਚੌਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨੇੜੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਉਦਘਾਟਨ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਕਾਸ ਮੰਚ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ ਨੇ ਲੇਟਰ ਚੌਕ

ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਚੌਕ ਜਲਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਢਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੰਚ ਵਲੋਂ ਜਨਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਚੌਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਚੌਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲਾਈਟਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਧਰ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਮਈ ਚੌਕਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਾਲ ਗੇਟ ਦਾ ਰੰਗ ਗੁਲਾਬੀ ਤੋਂ ਪੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਰੰਗ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਛਪਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਗੇਟ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ 1995 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-

ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੰਚ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਰਡਿੰਗ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਰਡਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ-ਮੋਹਰਾ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨੇ ਹੋ ਰਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੌਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸੇ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

## ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਗਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ 'ਆਪਣੇ' ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ

**ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ:** ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਉਥੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਡਨੀ ਦੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੁਆਰ ਨੇ ਇਥੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਡਨੀ, ਮੈਲਬਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਖੁੱਲੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਧੜ-ਧੜ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸੱਦ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਖੁਦ ਲੱਭਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵੀਹ ਵੀਹ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਦਸ-ਦਸ ਘੰਟੇ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਕਈ ਤਾਂ ਇਕ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਆਪਣੇ ਹੋਟਲਾਂ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਤੇ ਕਾਰ ਧੋਣ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਲਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੋਟਲਾਂ ਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਂਡੇ ਧੋਂਦੇ ਤੇ ਝਾੜੂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਮ ਕਾਰ ਵਾਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰ ਦੇ ਟਾਈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਟਾਈਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਡਾਲਰ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਾ ਸਮਝਣ।



# ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਤੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲੀ

**—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ**  
ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੋਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ 7 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਸ਼ੁੱਕ ਗਏ ਸਨ।

ਲੋਕ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪੰਪ ਤਕ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ, ਟੈਕਸੀਆਂ, ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ।

## ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਹੋਵੇਗਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੰਬੀ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਸੀਟ ਸਣੇ ਕੁਲ 28 ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਅਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਹਾ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਫਿਲਮ ਅਭਿਨੇਤਾ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਮਾਨਿਅਤਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੇ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਦੱਤ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਤੇ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕੰਨੌਜ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਮੁੱਖੀ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਹੜਤਾਲ ਲੰਬੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਨ ਜਨਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਵੀ ਨੱਪ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ ਜੇ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁੱਧ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤ ਢੁਆਈ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਡੀਜ਼ਲ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸਪਲਾਈ ਜੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਨੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਜੇ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਕ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਲੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

## ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਖਤਮ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਲੰਬੀ 4 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਬੀਤੀ 12 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲਾਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਮੰਤਰੀ ਟੀ.ਆਰ. ਬਾਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਕੱਤਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੱਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ 'ਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਤੇਲ ਅਤੇ ਗੈਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਹੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਇਹੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਚ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੇ ਭੱਤਿਆਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਰਿਓਤੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਚ ਦੁੱਗਣਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਤੇਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 1.29 ਲੱਖ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਰਾਜਪਾਲਾਂ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ

ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਉਦਯੋਗਾਂ 'ਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਕਾਰਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ 'ਤੇ ਸੰਕਟ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਘਟਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਵਾਧੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੜਤਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਆਇਲ ਸੈਕਟਰ ਆਫੀਸਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ 'ਤੇ ਅਤੇ ਹੀ ਰਹੇ।

ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਬੈਠਕ ਸੱਦੀ ਅਤੇ ਉਸ 'ਚ ਹੜਤਾਲ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤੇਲ ਸਪਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਇਥੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ (ਐਸਮਾ) ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਤੇਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਫੌਜ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲ ਆਰਮੀ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰੀ ਮੁਰਲੀ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪਰਤਣ ਜਾਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬੁਲੈਕਮੇਲ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਅੱਗੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਝੁਕਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਰ ਢਾਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਹੜਤਾਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹੜਤਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪਰਤ ਆਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹੜਤਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਫਜ਼ੂਲ ਹੀ ਹੜਤਾਲ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੜਤਾਲ ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

# ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਲੱਗਾ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਦੋਵੇਂ

**ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਲੋਂ ਸਤਿਆਮ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ**

ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਗੀਆਂ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ.(ਐਮ.) ਦੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਾਤ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੋਚੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀ।

ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਾਮਰੇਡ ਕਾਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਚੋਣ ਗਠਜੋਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਸਪਾ ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ.(ਐਮ.) ਵਿਚਕਾਰ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕਮੱਤ ਹਨ। ਕਾਮਰੇਡ ਕਾਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਵੋਟ ਮੌਕੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਨੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਸਪਾ ਨਾਲ ਗਠਜੋਤ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਦੂਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ

'ਚ ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਗਠਜੋਤ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੋਹਾਂ ਗਠਜੋਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਟੀ.ਆਰ.ਐਸ. ਨੇ ਟੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗਾਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਤੇ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲਿੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਮਾੜੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ ਲੱਭੇ ਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਵੱਡਾ ਪੈਕੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਖਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਣ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਰਹੀ।

ਬੀਮਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਇਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਮੇ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਵਰਗੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਫੀਆ ਤੰਤਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ

ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਾਂਗ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ।



ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਤ

ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰਣਨੀਤਕ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਇਕ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਤੀ ਹੈ

ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਲੰਬੀ 8 ਤੋਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ.(ਐਮ.) ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੋਚੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ (ਸੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਤਿਆਮ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਾਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵਧੀਆ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗਲਤ ਬੈਲੈਂਸ਼ੀਟ (ਅੰਤਿਮ ਚਿੱਠਾ) ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਆਮ ਘਪਲਾ ਐਨਰੋਨ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਾਭ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਤਿਆਮ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਖਾਤੇ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ।



# ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਸ਼ੁਰੂ

**-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੇਤ 6 ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਵਲ ਮੁੜਨਾ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਲੰਘੀ 9 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਣ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੰਗ

**ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ :** ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਸਿੱਖ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੈਨਾ ਨੇ ਇਥੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 5.38 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਅਪਮਾਨਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।

ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਬੁਲਾਰੇ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ



ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹੁਲ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਐਲਾਨਣ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਖੇੜਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਨਗੇ, ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰੇਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੱਤਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣਗੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਕੋਈ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦਿਆਂ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਲੋਕ ਨਾਰਾਜ਼ ਹਨ। ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਨੀਆ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਾਰਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲੰਘੀ 8 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਭ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਗੇ।

ਇਥੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਕਿ 'ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ?' ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, 'ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਅਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲਣਗੇ, ਜੋ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੇ 30 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪੀ.ਕੇ. ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ 38 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਉਮਰ ਅਥਵੇਂ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।'

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰੂਬੀ ਢੱਲਾ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮਹਿਲਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤੈਅ ਸੂਚਾ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਗਭਗ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ, ਪੁੱਜੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ

ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਹੁਣ ਆਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਵਿਦੇਸ਼ੀ' ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

**ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਫਾਇਆ :** ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ ਬਸਤਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਗੇਂਦ ਲਿਆ ਪਿੰਡ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ। 26 ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਨੂੰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਬਸਤਰ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਜਮਾਵਾੜਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗੇਂਦ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਚੰਪਾ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਚੰਪਾ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਹਮਾਇਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

## ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ

**ਲੰਡਨ :** ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੁੱਢਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸਟੈਨਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁੱਢੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। 'ਦਿ ਡੋਲੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ' ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਐਸ.ਆਈ.ਆਰ.ਟੀ. 6' ਨਾਮੀ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਬੁੱਢਾਪੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ 'ਐਨ.ਐਫ.ਕੇ.ਪਾ ਬੀ' ਨਾਮੀ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ

ਦਾਊਦ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ

**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ :** ਅੰਡਰਵਰਲਡ ਡਾਨ ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਭੈਣ ਹਸੀਨਾ ਇਬਰਾਹੀਮ ਪਾਰਕਰ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਸੀਨਾ ਵਿਰੁਧ ਜਬਰੀ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਵਕੀਲ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਹਸੀਨਾ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਅਪਰਾਧਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਪੁਲਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕਰਾਂਗੇ।' ਦੂਬੇ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਸੀਨਾ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤੀ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਆਇਆ।

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਚੁਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜੋੜੀਆਂ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ।

ਪਹਿਲੀ ਜੋੜੀ ਵਿਚ 'ਐਸ.ਆਈ.ਆਰ.ਟੀ. 6' ਦੀ ਘਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੀ ਜੋੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਐਨ.ਐਫ.ਕੇ.ਪਾ ਬੀ' ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਚੁਹਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੋੜੀ 'ਐਨ.ਐਫ.ਕੇ.ਪਾ ਬੀ' ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਬੁੱਢੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੀ ਜੋੜੀ ਹੋਰ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ।

## ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ-ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

**ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ**

**ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ**

**ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ**

**ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ**

**ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ**

**ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ**

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।



ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ  
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ  
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

## Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

## PUNJAB AUTO WERKS

Akal Transport Corp

For Excellent Auto Body Work, Taxi  
Cab Leasing, 24 Hours Towing,  
Complete Auto Repair of Domestic  
& Foreign Cars

ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਦੀ  
ਰਿਪੇਅਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਜਬ  
ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Call  
Gurcharn Singh Jhaj  
Jaidev Singh Bhattal  
Sukhraj Singh Takhar



1930 W. Hubbard St., Chicago, IL  
Tel. 312-243-3344, 312-243-2255  
Fax: 312-243-2277



# ਜਾਰੀ ਹੈ ਘਪਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲ ਹੋਊ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਣ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ

## -ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ

ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਲਿਖਣ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰ ਮੇਂਡਰ ਦਾ ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਖਬਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉੱਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਖਾਵਤ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ। ਝਾਰਖੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਪ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਫਰਾਡ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਸੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਉੱਪਰੋਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ, ਪਰ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆਂ ਸਾਂਝ ਦੀ ਇਕ ਤੰਦ ਲੱਭ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਪਰੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਂਡਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੱਤ ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ। ਰੋਜ਼ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਾਂ ਬਣੇ ਬੰਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਭੇੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਥੇ ਭਰਿਆ ਵਾਲੇ ਅਫ਼ਸਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਅੱਗੋਂ ਫ਼ਾਇਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗੋਲੀ-ਸਿੱਕਾ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਮੁਕਾਬਲਾ ਮੁੱਕੇ ਤੋਂ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਬੰਕਰ ਖਾਲੀ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਰਾਤ-ਬਰਾਤੇ ਕਿਧਰੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਸਕ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਗਜ਼-ਪੱਚੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਕਰ ਵੀ ਜਾ ਮੱਲਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਏਨਾ ਨਾਕਸ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਖਿਸਕਣੇ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਨਵੇਂ ਬੰਕਰ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸੂਹ ਰੱਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਾਉਂ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੀ ਉਸ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਇਹੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਇਸ ਵਕਤ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ, ਦੂਜਾ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਖਾਵਤ ਤੇ ਤੀਜਾ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ। ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਮਨ ਵਿਚ ਪਲਦੀ ਰਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੁਣ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੇਖ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਰੌਣਕ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਫ਼ੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਖ਼ਤਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਖਾਵਤ ਨੇ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ੋਖਾਵਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੱਲ ਸਾਧਾਰਨ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਉਂਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਡਵਾਨੀ ਧੜੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਭੜਕ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੋਰਾਹੇ ਵਿਚ

ਬੋਪਰਦ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਏ।

ਸੂਰੂਆਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਭਾਜਪਾ ਟਿਕਟਾਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਵਸੁੰਧਰਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਬਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ।

ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੇ ਦੀ ਜੂਬਾਨ ਉੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਸੁੰਧਰਾ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਕੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਤਿਨਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਿਨਕਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮੁੱਠ ਟੰਗੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਰਾਡ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਜ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇ?

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੀਜਾ ਮੁੱਦਾ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਉਪ-ਚੋਣ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਵੀ ਹਾਰ ਜਾਣ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਕਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਕਲੌਤੀ ਸੀਟ ਦੀ ਉਪ-ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਢੇ ਇਕਾਹਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤ੍ਰਿਭੁਵਣ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਉਪ-ਚੋਣ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਰ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਪੱਲੇ ਪਵਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਰਸਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ ਨੂੰ ਵੇਖਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਕਬਾਇਲੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ‘ਗੁਰੂ ਜੀ’ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ ਕੋਈ ਨੇਕ-ਪਾਕ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਮਨ ਉੱਤੇ ਦਾਗ ਏਨੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਗਿਣਨੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਬੂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਨੌਬਤ ਇਹ ਉਦੋਂ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕੇ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੈਰਕਾਂ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਗ਼ੀ ਬੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰ ਬੈਠਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਬਣਨਾ ਹੀ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਵੋਟ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੋਢੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਪਰ ਵਿਧਾਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਦਾਂ ਦੇ ਦਾਗ਼ੀ

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਜੋਗਾ ਵੀ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹਾਰ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ, ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹੇ ਦਾਗ਼ੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹਾਰ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਰੌਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਲ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਿਤਾਇਆ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਦਸ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, “ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰਾਓ, ਜਿੱਤ ਭਾਵੇਂ ਕਾਲਾ ਚੋਰ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।” ਤੇ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ‘ਕਾਲੇ ਚੋਰ’ ਜਿਤਾਉਣ ਜੋਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਮਸਲਾ ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੀ ਗਈ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵੱਡੀ ਕੰਪਨੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਮਰਨੇ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਰਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਾਖ ਏਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵਾਲ ਸਟਰੀਟ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਥਾਂ ਹਾਸਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਖ ਟਕੇ ਸੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ।

ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਦਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਰਸੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਾਮਾਲਿੰਗਾ ਰਾਜੂ ਲੰਘੀ 9 ਜਨਵਰੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਖਾਤੇਦਾਰੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਠ ਸੌ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੰਦੇ ਦੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਮੁਖੀਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋੜੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬਾਹਰ ਖਿਸਕਾ ਕੇ ਤਸਲੇ ਮੂਧੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਡਿਟ, ਅਰਥਾਤ ਲੇਖੇ-ਜੋਖੇ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਅ ਕਈ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਤਿਆਮ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਵਿਖਾ ਕੇ ਰਵੂਚੱਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਤਿਆਮ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਦੇ ਇਸ ਝਟਕੇ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਸ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ। ਸਕਿਓਰਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਹ ਸਿਖਰਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ-ਵੱਢਿਓ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਿਧਰੇ ਰਿੱਝਦੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਬੋਰਡ ਹਰ ਵਾਰੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਕੈਂਡਲ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਕ-ਥਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਹੈ?

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਕੈਂਡਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ ਰਾਓ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹਰਸ਼ਦ ਮਹਿਤਾ ਵਾਲਾ ਸਕੈਂਡਲ ਵੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜਗਤ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੌਕਸੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੁਢਤ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਘੁਰਾਤੇ ਮਾਰਨ ਰੁੱਝ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਕੈਂਡਲ ਵਾਪਰੇ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਰੌਲਾ ਠੰਢਾ ਪੈਂਦੇ ਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਤੇਲਗੀ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਘੱਟ ਅਜੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਪੁਰਾਣੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਣੀ-ਬਣਾਈ ਵੇਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਧੇੜ

ਦੇਣ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ। ਤੇਲਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਸਬੂਤੀ ਮਸ਼ੀਨ ਖ਼ਰੀਦ ਲਈ। ਫੇਰ ਉਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਸਟੈਪ ਪੇਪਰ ਛਾਪਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਸ਼ਟਾਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਅਸ਼ਟਾਮ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੁੱਲ ਜਾਅਲੀ ਵਿਕਰੀ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਜਿਸ ਸਾਲ ਇਹ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਗੋਰਖ-ਧੰਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਉਸ ਸਾਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਅਠਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਬਜਟ ਤੋਂ ਵੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਵਧ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਹੜੇ ਜਾਅਲੀ ਅਸ਼ਟਾਮ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਸਲੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ

ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਪੁਣ-ਛਾਣ ਉਦੋਂ ਵੀ ਸੂਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਨਾ ਕੁਝ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵੱਖੇ-ਵੱਖਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤੰਦ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਆਤੇ ਨੂੰ ਪੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਲੰਘ ਗਏ ਸੱਪ ਦੀ ਲਕੀਰ ਉੱਤੇ ਸੋਟੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੋ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਇਕ ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦਾਗ਼ੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣ-ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਤੱਕ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹੁਣ ਆਦਤ ਪਾ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

## ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਕਾਰ ਚਲਾਉਣੀ  
ਸਿੱਖੋ



ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ  
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ-847-791-9331

**Singh Driving School**

473-W, Northwest Highway, Palatine-12-60067

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ  
ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

**www.Raunakmela.com**

Enjoy Live Radio Show

Every Sun: 9am-9.30am

(Central Time)

on 1590AM

or on Internet.

Since 1983

ਮੇਜ਼ਬਾਨ: ਪੰਮੀ ਗਿਲ

**Loose Weight Feel Great!**

**Fast Weight Loss**

\*Natural \*Guaranteed

\*Doctor Recommended

ਕੁਦਰਤੀ ਹਰਬਲ Products ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰ  
ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ Side Benefits ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ  
ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਘਟਾ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।  
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

**IQBAL KAUR**

**Ph: 708-444-0554**

## ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ

**ਝਾਰਖੰਡ :** ਵਿਵਾਦਾਂ ‘ਚ ਘਿਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੀ ਗੱਦੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਤਾਮਰ ਤੋਂ ਉਪ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਣ 3 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਰੇਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 27 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ 27 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਝਾਰਖੰਡ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਰੇਨ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣਾ

ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਹਵਾ ਵੀ ਖਾਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਉਪ ਚੋਣ ‘ਚ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਰੇਨ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਰੀਬ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੀਟ ਜਨਤਾ ਦਲ ਯੂ. ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡਾ ਦੀ ਮੋਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 9 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁੰਡਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਿੰਬੂ ਸੋਰੇਨ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਬਣੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਮੀਕਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।



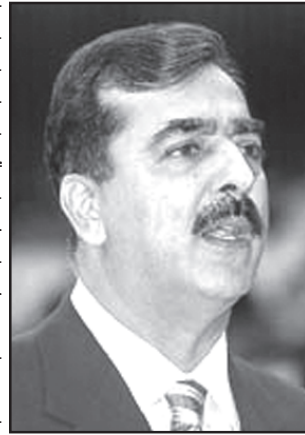
# ਪਾਕਿ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼

**ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ:** ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਦੋਹਰੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਹਿਮੂਦ ਦੁਰਾਨੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਕਾਸਬ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਦੁਰਾਨੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਇਸ਼ਟਾਨਾਕਰਮ ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ

ਪਾਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਦੁਫੇੜ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਪਰ ਪਾਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਫੇੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਸਬ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦਕਿ ਦੁਰਾਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਪਾਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਜ਼ਰਦਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਜੋ ਚੱਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਪਾਏ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਈਅਦ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।



ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ



ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਇੰਨਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਢਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੂਲਮਾਂ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ 'ਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫ਼ਲਸਤੀਨ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੇਕਸੂਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹੈ।

## ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪਾਕਿ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦਾ ਹੱਥ -ਬਰਨੀ

**ਏਜੰਸੀਆਂ:** ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅੰਸਾਰ ਬਰਨੀ ਨੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜ਼ਮਲ ਕਾਸਬ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੰਡੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੁੱਧਵਾਰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬਰਨੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਤੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ

ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ

ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਸਬ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਬਰਨੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਗੁਪਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ।



ਅੰਸਾਰ ਬਰਨੀ

## GNSK Consulting Inc.

## PDA Loan Consulting Inc.

ਅਸੀਂ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਇਲੀਨਾਏ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਆਇਓਆ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ, ਕੈਨਟਕੀ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਮੋਟਲ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

No Credit? Bad Credit??  
No Problem

Difficult Loans?  
No Problem

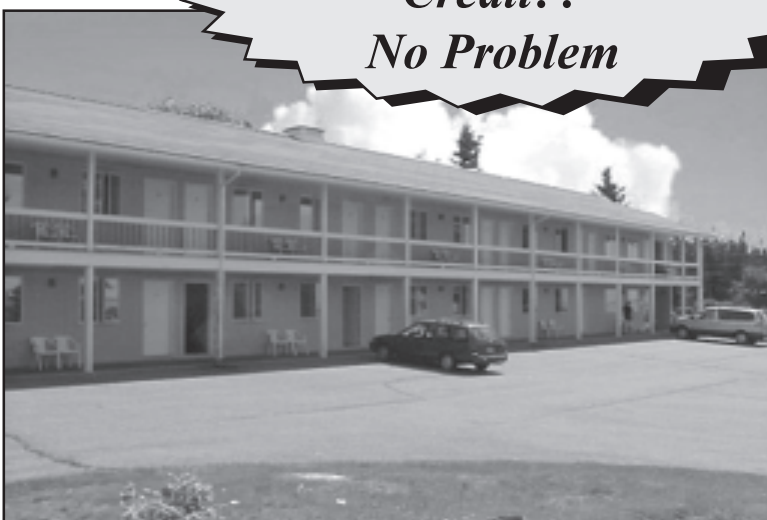
ਅਸੀਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੋਨ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕਾਲ ਕਰੋ

ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਹੀਰ : 630-205-6575

ਦੀਪਕ ਸ਼ਾਹ : 847-650-0104

E-mail : happyheer71@yahoo.com, deepak\_shah@yahoo.com





# ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਅਰਥ

ਹਾਲਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਬੋਝੇ ਬੋਝੇ ਵਕਫ਼ੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਹਿਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦਾਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਫੇਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ, ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅਗਾਉਂ

## ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੇਲਮੇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਰੁੱਕ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀਤੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਨਵਾਂ ਹੀ ਨਾਂ 'ਯੁਵਰਾਜ' ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸੀਹਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸਕਿਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ 'ਯੁਵਰਾਜ' ਬੱਸ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਵਾਪਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਨੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਯੁਵਰਾਜ' ਨੂੰ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜੀ ਫੇਰੀ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਪਾ ਕੇ 'ਯੁਵਰਾਜ ਸਾਹਿਬ' ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੂੰ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਿਹਾ। ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਫਿਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋਤ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵਧਾਉਣਾ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਕਿਉਂ? ਇਸ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਹੈ, ਕੀ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹਿਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਵਸੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ-ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਹੇ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਭਾਗ 'ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕਤਾ ਰੱਖੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤਾ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਸੋਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵੀ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਾਹੇ ਜਹਾਲ ਹੀ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਸਨੈਲਿਟੀ ਅੱਗੇ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਵੀ ਬੋਣੇ ਲੱਗਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਸੁਸਤਰਧਾਰੀ ਕੱਦ-ਕਾਠ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਲਗੀ, ਵਧੀਆ ਘੋੜਸਵਾਰ, ਦੁਵੱਲੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ, ਦਗਦਾ ਨੂਰੀ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ। ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਹੋ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਅਤੇ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਲਾਏ ਪੰਥ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪ ਦੀ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ, ਕਹਿਣੀ, ਕਥਨੀ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ ਤੋਂ ਤਾਂ ਜਾਣੂੰ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਪੰਡਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੇ 1675 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜੋਦੜੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧਰਮ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਕਮ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਬਰੀ ਧਰਮ ਬਦਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰੇ

ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜੰਜੂ-ਤਿਲਕ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਣੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਆਪਾਂ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਘੋਖੀਏ ਕਿ ਐਤੀ ਦੂਰੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਦਿਸੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਫੋਕਟ ਹਿੰਦੂ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕੋ ਅਕਾਲਪੁਰਖ 'ਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਚੱਲੇ ਆਂ ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੀ ਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਜਨੇਊ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜੇ ਅਕਸਰ ਸਾਡੇ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲ ਰਾਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 18 ਤੱਕ ਰਹੀ ਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣੀ, ਸਮੇਂ ਤਕ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਾਉਣ ਦੇ। ਦੂਜਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਧਰ ਪੂਰਬ ਤੱਕ ਸਾਰੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਦੇ ਕੁ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪੱਲੇ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਾਚਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅਕਲ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੌੜਾਏ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰੇ ਫਿਰ ਜਾਗੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾ ਲਿਆ ਹੋਣਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਭੈਆ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ ਤੇ ਇਹੋ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਏ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਇਹ ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੰਗ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਲਿਆ ਰੱਖੀ।

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਖਾਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤਰੀਕਾ ਉਹਨੇ ਚੁਣਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਕੋ ਉਦਾਹਰਣ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ 'ਸਰਮੱਦ' ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਪੰਥ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਦਾ ਹੀ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣਗੇ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗੁਰਾਹ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੱਕ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੂਨੀ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੋਹ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤਨ 'ਤੇ ਨਾਮਾਤਰ ਲੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਕਲਣਾ। ਜਿੰਨਾ ਹੁਣ ਲਿਖਣਾ ਸਾਇਦ



ਸੌਖਾ ਲੱਗਦਾ, ਉਦੋਂ ਹੰਢਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਦੁਖਦਾਇਕ, ਔਖਾ ਤੇ ਕਸ਼ਟਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ? ਸਾਇਦ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਸਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਣ ਲਈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨਹਿਰੂ-ਖਾਨਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉੱਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਉਹ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਕਿਆਂ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਨੇ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੱਖ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਜਿੰਦਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ ਨਵਾਬ ਦਾ।

ਜਿਸ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੈਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਹੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਵਿੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ-ਦਾਦਾ ਪੱਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਹਸਤੀਆਂ ਬਣ ਗਏ, ਫਿਰ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਬਾਪ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮੀ ਗਰਾਮੀ ਵਕੀਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁਲਕ

ਦਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਭੁਲਾ ਵੀ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਨ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁਧ ਨਫਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਹਿ ਕੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਤੇ ਨਨਕਾਣੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਲੈ ਲਿਆ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੇ

ਮਹਾਰਾਜੇ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰੀ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਵੱਡਾ ਰੋਸ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਣੀ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਚਿਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦਾ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹੁਣਾ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲੱਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖ ਕੇ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਥੇ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੋਰਚਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰੋਕ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂਬੱਧੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਹਿ

ਕੇ ਹਰ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਝੱਲਦੇ ਹੋਏ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰੂਪ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੋ ਧਾਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਲੇ ਦੇ ਡਾਂਗ ਮੋਰਾਂ 'ਚ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਪੁੱਛਦੇ ਮਗਰੋਂ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਨਹਿਰੂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਨ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੰਗਜੂਪੁਣੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਨਹਿਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਣ। ਇਸ ਲਈ ਬੜੀ ਚਾਣਕਯ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਆਪ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਵਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਮੰਨ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਮੋਰਚਾ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਮਾਂ ਚੱਲਿਆ ਤੇ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਘਟਨਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਸਕ

ਹੋਏ ਹੋਣ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚਲਾਏ ਕਈ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਹਿਰੂ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੋਰਚਾ, ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਵਲ ਤੁਰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਿੱਖੀ ਹੋਈ ਧਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸਿਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਸਕੀ। ਜਦੋਂ ਜੈਤੋ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਫਤਹਿ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੈਤੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਜਿਸ ਮਕਸਦ, ਭਾਵ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੋਕਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੁੱਦਾ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ। ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਸਿੱਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨਹਿਰੂ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲ ਉਲਾਰ ਵਧਿਆ ਰਿਹਾ। ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਫੇਰੇ ਵੀ ਵਧ ਗਏ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ 'ਸਿੱਖ-ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚ' ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਪੂਰਨ-ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ ਜਦੋਂ 1931 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਸਲਿਮ-ਲੀਗ ਦੀ ਵੱਖਰਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਭਰੀ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਇਜਲਾਸ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ। ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਲੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਬਦਲੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਲਈ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਟੁਕੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਮਾਣ ਸਕਣ।'

ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਫੋਕੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਬਣਾਇਆ। ਫਿਰ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਦਸੰਬਰ 1946 ਵਿਚ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵੰਡ ਸਬੰਧੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਇਨਾ ਬਰੇਨਵਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਗ ਹੀ ਨਾ ਰੱਖੀ। ਵਿਨਸਟਨ ਚਰਚਲ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੇ, ਤੂੰ ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਰ ਲੰਡਨ ਰੁਕ ਜਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਰਹੇ ਆ ਤੇ ਮੈਂ (ਨਹਿਰੂ) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨਾ, ਤੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਲੈਣਾ, ਜੋ ਕੁੱਛ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ, ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਇੰਡੀਆ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਮੱਕਰਪੁਣਾ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਕੁਛ ਨਾ ਦੇਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਲਾਮੀ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਪਣੀਆਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਿੱਖ ਲੁੱਟੇ-ਪੁੱਟੇ ਗਏ, ਘਰੋਂ-ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਹਿਰੂ ਜਿਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ, ਜਾਂਬਾਜ਼, ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੰਕਦੀ, ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਪ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਖਾਸੇ-ਖਾਸ ਚਹੇਤਾ ਚੰਦੂਲਾਲ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਲਾਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਫੁਰਮਾਨ ਉਸ ਨੇ 10 ਅਕਤੂਬਰ 1947 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਸਾਰੇ ਸਕੱਤਰਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਉਹਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ 'ਸਿੱਖ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਫਸਾਦੀ ਤੇ



ਜਰਾਇਮਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਮਨਪਸੰਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਖਤਰੇ-ਭਰੀ ਵੰਗਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ।” ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ “ਸੱਚੀ ਸਾਖੀ” ਸਾਰੇ ਕੋਤੇ ਤੱਥ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

1929 ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ‘ਤੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ: ਕਾਂਗਰਸ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਵਿਧਾਨ 1949 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਫਿਰਕਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੱਖ ਡੋਡੀ ਪਿੰਟੀ ਗਏ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣੀ? ਇਸੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅ-ਪੇਚਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਰਟਾਂ-ਕਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਸ਼ਾਤਰ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖਿੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤਲਖੀ ‘ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਗਿਆ ਕਿ “ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਕੁੱਛ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ।” ਹੁਣ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਭਾਵ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੁੜਾਂ ‘ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਭੋਲੇ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਣੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜ੍ਹ ਮਰੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਦਲ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਉਹ ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

1937 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨੇ 1945 ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ “ਜੇ ਸਿੱਖ ਅਜਿਹੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਖਿੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਣ।” ਪਰ ਇਸ ਨਹਿਰੂ ਨੇ 1949 ਵਿਚ ਪਟੋਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੂਬਾਬੰਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ। 1955 ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਰਾਠੀ, ਤਾਮਿਲ, ਤੇਲਗੂ, ਬੰਗਾਲੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸੂਬਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਭ ਨੱਪ। ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਤਾਂ 1960 ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਇਕ ਫਿਰਕੂ ਮੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ।

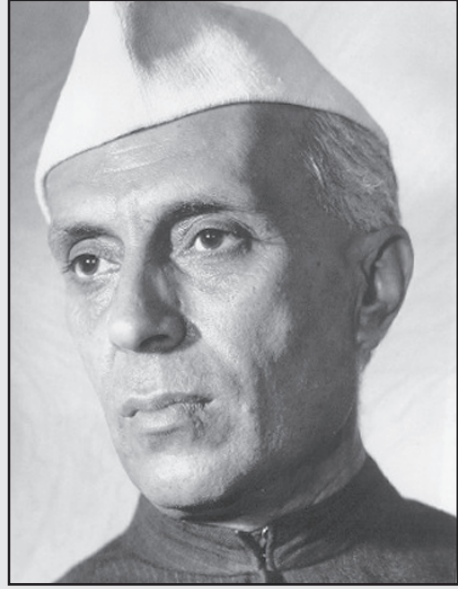
ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜਿਹੜੀ ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 1962 ਦੀ ਚੀਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਦੇ ਹੀਰੋ ਜਨਰਲ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ। ਚੀਨ ਨੇ ਹਮਲਾ ਅਚਾਨਕ ਤੇ ਇੰਨਾ ਮਾਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਲੀ-ਅਲੀ ਕਰਦਾ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਧੀ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰਗ ਮੀਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਏਰੀਆ ਚੀਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਨਰਲ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਵਾਪਸ ਨੱਠਣ ਨਾਲੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇ ਲੜ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਟੈਂਕ ਮੋਰਚੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ‘ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਹਿਰੂ ਐਂਡ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਸਨਮਾਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੁਬਾਨੀ ਕਲਾਮੀ ਉਹਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਦੀ ਜੁਆਬਤਲਬੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਜਨਰਲ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਖਾਤਿਰ ਇਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਫੌਜੀ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਬੋਝ ਆਈ ਤੇ ਬੋੜੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਨਹਿਰੂ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਬ-ਦਬਾਅ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ।

ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਅਗਲਾ ਬੰਮ ਸੀ-ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਢਾ ਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਇਸ ਨੇ ਵਿੱਢਿਆ ਉਹ ਸੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾ ਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਰਡ ਏਜੰਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਟੋ-ਧਾੜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀਣ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਫੰਡ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸਰ

ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਮੋਰਚਾ ਬਦਲ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ, ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਸ ਵੀ ਪਾਏ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵੀ ਹੋਏ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ‘ਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਗੱਲ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਟ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਖਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 1982 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਥਾਪੜਾ ਭਜਨ ਲਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

**ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖਿੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਅਦੇ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤਲਖੀ ‘ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਗਿਆ ਕਿ “ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਕੁੱਛ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ।” ਹੁਣ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਭਾਵ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਸਾਫ਼ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੁੜਾਂ ‘ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਭੋਲੇ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਣੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜ੍ਹ ਮਰੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਦਲ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਾਮ ਸੀ ਉਹ ਮਾਲਕ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।**



ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ

ਗਏ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਪਲੋਮੈਟਿਕ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਕੇ ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੇ ਬੇਹਿਸਾਬਾ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ। 1976 ਵਿਚ ਇਕ ਕੱਟੜ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਐਚ.ਐਸ. ਫ਼ੀਨਾ ਚੀਫ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਲਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਡੀ.ਸੀ. ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਘੜੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰੀਕਰਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ‘ਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਖਫਾ ਸੀ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ, ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਹੀ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਅਕਾਲੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਛਤਰੀ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਧਾਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲਹੀਣ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਟੋਲੇ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ 1978 ਨੂੰ ਸੁਰੇਅਮ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 13 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਖੇਤੀ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਖੇਤੀ ਲਈ ਪਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਚਾਲਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ। ਰੀਪੇਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਹੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 1980 ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਕੇਸ ਹੀ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਵੀ 1981 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਅਣਮੰਨੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਪੂਰੀ, ਜਿਥੋਂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪੁਟਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਮੋਰਚਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ, ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਨਰਲ ਸਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਦਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹੋ ਸਬੱਬ ਉਸ ਦਾ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦਾ ਬਣਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਪਾਟੋ-ਪਾੜ ਦੀ ਨੀਤੀ ‘ਤੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅੱਖ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਪਾਸਾ ਜ਼ਰਾ ਲਿਫੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਉਹ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਖਲਾਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਬਿੜਕੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਹੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਤਰਜੁਮਾਨੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਧੁਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉੱਪਰੋਂ ਉੱਪਰੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਪਰ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੋਂਦਾ ਗੁੰਦਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਹੋ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਆਏ ਉਹ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਥਰਡ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਆਪ ਪਹੁੰਚਾਏ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਵੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁਧ ਵਰਤੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਫਿਰ ਉਹੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਹੀ ਦਿਸੀ ਤੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੜੀ ਘੋਲੀ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨਿਕਲਿਆ।

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ 4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ‘ਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ। ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ 35 ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ 6 ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇ ਜਨਰਲ, 24 ਟੈਂਕ, 6 ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਅਣਗਿਣਤ ਬਖਤਰਬੰਦ ਗੱਡੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਕਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਦਾ ਝਾਤੂਬਰਦਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਇਹਨੇ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ ਬਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ, ਕੌਮ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜੋ ਬੀਜਿਆ ਉਹ ਵੱਢ ਲਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸੇ ਝਾਤੂਬਰਦਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹੁਣਾ ਦੱਸਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ‘ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸ (ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ) ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ‘ਤੇ ਭੀੜ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਵੀ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਪੰਦਰ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਉਸ ‘ਤੇ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ,

ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਖੈਰ ਖੁਆਹ, ਮਦਦਗਾਰ, ਚਾਪਲੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਤਿੜਕ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਤੌਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇਕ ਪੋਸਟਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸੇ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬਿੱਲ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੜਿੰਗ ਹੋਇਆ। ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਪਰ ਰਾਜੀਵ ਨੂੰ ਖੁੜਕ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ, ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ, ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ 1995 ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਏ ਤਾਂ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ 5 ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ‘ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਫੁਪਣ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਇਹ ਖਾਨਦਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਪੰਜਾਲੀ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਾਹੁਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਦਾਂ ਹੁਣ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵਰਗਾ ਇਮਾਨਦਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਦੂਜਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਧੜਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਿੱਸਣ ਹੀ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਲੱਗਾਂ, ਕਿ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੱਜੜ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਪਿੱਛੇ ਚੀਨ ਵਿਚ ਉਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਹਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਪਿਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ, ਪਰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੈ, ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਖੀ ਬੀਬੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਚੀਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਗੋਂ ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਲਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਇਹ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿੰਦਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਫੇਰੇ ਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਲੱਗਦਾ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਮਕਸਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਣਾ। ਉਹ ਮਕਸਦ ਸੀ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਕਾਫੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਵੋਟਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਅਟੈਕ ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖਫਾ ਹਨ। ਬਸ ਇੰਨਾ ਕੁ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਮ ਬਣ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਆਪ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਾ। ਇਹ ਖੇਡਿਆ ਪੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਸ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਲਗਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਜਿੱਤ ਵੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ੋਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ‘ਯੁਵਰਾਜ’ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਬਣਾਉਣਾ। ਸਿੱਖ ਨਹਿਰੂ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ ਮੋਮੋਗਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਹੋਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ?



ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਉਪਜਦੀ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ

*(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਦੇਖੋ)*  
“ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਨ ਆਯੋ ਹੁਤੋ ਭਈ ਔਰ ਕਹ ਔਰ॥”14॥  
ਹੁਣ ਅਗੇ “ਰਾਇ” ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰੂਪ ਕੌਰ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋਗੀ ਤੇ ਸਹਿਤੀ ਦੇ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ ਸੂਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-  
**ਸੁਆਲ:**ਕਹਯੋ ਤੁਹਾਰੇ ਮਾਨਿ ਭੋਗ ਤੋਂ ਸੋ ਨਹਿ ਕਰਿਹੋ॥...  
ਧਰਮਰਾਜ ਕੀ ਸਭਾ ਠੌਰ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਪਾਉ?॥17॥  
**ਜੁਆਬ:**“ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਯਾ ਆਵਤ ਨਰ ਕੇ ਪਾਸ॥  
ਮਹਾ ਨਰਕ ਸੋ ਡਾਰਿਯੈ, ਦੈ ਜੋ ਜਾਨ ਨਿਰਾਸ॥”18॥  
**ਸੁਆਲ:** “ਪਾਇ ਪਰਤ ਮੇਰੇ ਸਦਾ ਪੂਜ ਕਹਤ ਹੈ ਮੋਹਿ॥  
ਤਾਂ ਸੋ ਰੀਝ ਰਮਯੋ ਚਹਤ ਲਾਜ ਨ ਆਵਤ ਤੋਹਿ?”19॥  
**ਜੁਆਬ:**“ਕ੍ਰਿਸਨ ਪੂਜ ਜਗ ਕੇ ਭਏ ਕੀਨੀ ਰਾਸਿ ਬਨਾਇ॥  
ਭੋਗ ਰਾਧਿਕਾ ਸੋ ਕਰੇ ਪਰੇ ਨਰਕ ਨਹਿ ਜਾਇ”॥20॥  
ਗਲ ਕੀ “ਤ੍ਰਿਯਾ” ਤ੍ਰਿਯ ਰੂਪੀ ਸਹਿਤੀ ਨੇ, “ਰਾਇ” ਰੂਪੀ ਜੋਗੀ ਰਾਝੇ ਨੂੰ ਨਿਰੁਤ੍ਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ  
“ਪਚ ਤਤ ਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰ ਕੀਨੀ ਨਰ ਕੀ ਦੇਹ॥  
ਕੀਯਾ ਆਪ ਹੀ ਤਿਨ ਬਿਖੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਸਨੇਹ॥”21॥  
ਕਾਤਹੁਲ ਬੁਰਹਾਨ, ਕਾਸਮਾਧਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਕਤੀ ਯੁਕਤੀ ਸੰਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਕ, ਦੇਵ ਲੋਕ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜਵਤ ਤੇਜਸਈ ਕਰਾਂਤੀ ਵਲ ਕੋਈ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, “ਦੁਰਨਰਿਛ ਦਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ”, ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਫੋਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਰੂਪ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ।  
“ਰਾਇ” ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਕੋ ਤੱਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ “ਰੂਪ ਕੌਰ” ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ:  
“ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰ ਰੁਚਿ ਸੋ ਰਤਿ ਕਰਿਯੈ॥  
ਹੋ ਨਾਤਰ ਛਾਡੋ ਟਾਂਗ ਤਰੇ ਅਬਿ ਹੋਇ ਨਿਕਰਿਯੈ॥”28॥  
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰੋ, ਯਾ ਮਨ ਲਓ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮਰਦ ਹੋ ਤੇ ਮੇਰੀ ਟੰਗ ਹੇਠੋ ਨਿਕਲ ਜਾਓ। ਇਹ ਚੈਲੰਜ ਸੁਣ ਕੇ:

“ਰਾਇ ਚਿਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੋ॥  
ਇਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੋਉ ਨ ਹਮਾਰੋ॥...41॥  
ਕਵਨ ਸਿਖਯ ਮੋਹਿ ਆਨਿ ਉਬਾਰੋ॥”42॥  
ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿਖਯ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਿਹਤਾ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੇ, ਕੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਕਿ ਕਿਹਾ ਹੈ:  
‘ਜਾਹਿ ਸਗੂਮ ਬਾਰਤਾ ਹੋਇ,  
ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਰਾਨ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ।  
ਤਹ ਪ੍ਰਥਮ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਸਗਰੇ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਗਿਨਹ ਮਹਾਨ’?  
ਸਰਲ ਸੁਭਾ ਸੁਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ। “ਸਿਖਯ” ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਪਾ ਕੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ’ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। “ਸਿਖਯ” ਸ਼ਬਦ ਇਥੇ ‘ਨੌਕਰ’, ‘ਮੁਲਾਜ਼ਮ’ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ “ਸਿਖਯ” ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਰੂਪ ਕੌਰ ਨੇ ਚੋਰ ਚੋਰ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਜਗਾ ਦਿਤੇ,  
“ਚੋਰ ਚੋਰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠਿ ਸਿਖਯਨ ਦਿਯੋ ਜਗਾਇ॥” (-59)  
“ਕਬਿਉਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ”, ਜੋ ਕਿ “ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ” ਦਾ ਹੀ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਗ ਹੈ ਵਿਚ ਭੀ ‘ਸਿੱਖ’ ਸ਼ਬਦ, ਨੌਕਰਾਂ ਚਾਕਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੀ, ਇਸੇ ਲੇਖਕ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਵਰਤਿਆ ਹੈ:-  
“ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾ॥ ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਸਭੈ ਕਰਤਾਰਾ॥”  
ਇਥੇ ‘ਸਿੱਖ’ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿੱਖ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ, ਹਨ। ਐਸੇ ਅਰਥ ਭੇਦਾਂ ਬਾਬਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ  
“ਸੁਨੇ ਮੂਤ ਚਿਤ ਲਾਇ ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ॥”  
**ਜੋ “ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ” ਵਰਗੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਾ ਵੀਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਚਤੁਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।**  
**‘ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ’ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਥੇ ‘ਸਿਖਯ’, ਪਦ, ਬਹੁ ਭਾਵਾਰਥ ਵਾਚਕ, ਭੀ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਰੰਭਣ ਵੇਲੇ, ‘ਅਨੰਦਪੁਰ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ, ਜਿਹਤਾ ਮਾਯਾਜਾਲ ਤਣਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲੇ, ਕਥਾ ਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਡਾਢੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਸਰਲ ਤੋਂ ਸਰਲ ਸੁਭਾ ਪਾਠਕ, ਸ਼ੌਤਾ ਭੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਚੇਤਨ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਕਿ**

**ਇਹ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਲਈ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ, ਹੁਕੇ ਸੁਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਅਵਾਰਾ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ‘ਰਾਇ’ ਅਨੰਦਪੁਰਾਧੀਸ਼, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।**ਪਰ ਕਲਾ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸ਼੍ਰੋਤੋਂ ਕਲਾ ਕਾਵਿ ਦੇ ਮਾਯਾਜਾਲ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਤੋਂ ਅਤ

ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਜਾਗ੍ਰਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਜੁ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਜੋ ਭਾਵ ਚੇਤਨਤਾ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪਾਠਕਾਂ ਅੰਦਰ ਉਪਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਰਸਤੂ (Aristotle), ਮਲਨਵ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਉੱਚੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ।  
ਅੰਤ ਵਿਚ ‘ਰੂਪ ਕੌਰ’ ਨੇ ਡਰਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਕਿਵੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ,  
“ਅਬ ਹੀ ਚੋਰਿ ਚੋਰਿ ਕਹਿ ਉਠਹੋ॥  
ਤੁਹਿ ਕੋ ਪਕਰਿ ਮਾਰ ਹੀ ਸਟਿਹੋ॥55॥”  
ਫੇਰ ‘ਚੋਰ ਚੋਰ’ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ‘ਸਿਖਯਨ’ ਜਗਾ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ‘ਰਾਇ’ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਜੁਤੀ ਧੋਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਨਸ ਗਏ। ਇਉਂ ਇਕੀਸਮੇ ਚਰਿਤ੍ਰ “ਸਮਾਪਤ” ਹੁੰਦਾ ਹੈ।  
ਹੁਣ ਬਾਈਵਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ:  
“ਚੋਰ ਬਚਨ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨਿ ਧਾਏ॥  
ਕਾਵੇ ਖੜਗ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਏ॥...  
ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਦਾਹਿਨੇ ਘੇਰਿ ਦਸੇ ਦਿਸ ਲੀਨ॥...  
ਲਾਤ ਮੁਸਟ ਬਾਜਨ ਲਗੀ ਸਿਖਯ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ॥  
ਭ੍ਰਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਿ ਰਹੀ ਕੋਊ ਨ ਸਕਯੋ ਛੁਰਾਇ॥”7॥  
‘ਰਾਇ’ ਆਪ ਤਾਂ ਰੌਲੇ ਗੋਲੇ ‘ਚ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦਾ ਭਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਰ ਜਾਣ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰੋਂ ਮਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਬਾਈਸਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ “ਸਮਾਪਤ” ਹੈ।  
ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਣ ਬਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕੀਵਾਂ ਬਾਈਵਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਵਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ‘ਅਨੰਦਪੁਰ’ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਰੰਗ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ‘ਸਿਖਯ’ ‘ਗੁਰੂ’ (ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕਿ ਨੌਕਰਾਂ ਚਾਕਰਾਂ ਅਤੇ ‘ਰਾਇ’) ਸੰਬੋਧਕ ਹਨ। ਇਕ ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਇਸ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਸ

ਨੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਯਾ (Literary illusion) ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪਕੇਰਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ, ‘ਰੂਪ ਕੌਰ’ ਅਤੇ ‘ਰਾਇ’ ਦੇ ਵਾਕਯੋਵਾਕ, ਯਾ ਸਵਾਲਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਉਹ ਗੁਰਵਾਕ ਦਰਜ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਹਿਤਕਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮਹਿਰਾਬ ਉੱਤੇ ਲਿੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਰਕਾਲ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵਾਕ ਹਨ:  
“ਸਧਿ ਜਬ ਤੋ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ॥  
ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਬਾਰੇ॥  
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ॥  
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂ ਨ ਜੈਯਹੁ॥ 51 ॥  
ਬਾਲ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਤ੍ਰਿਯ ਆਵਹਿ॥  
ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਬਰ ਮਾਂਗਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਹਿ॥  
ਸਿਖਯ ਪੁਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸੁਤਾ ਜਾਨਿ ਆਪਨੇ ਚਿਤ ਧਰਿਯੈ॥  
ਹੋ ਕਹੁ ਸੁਦਰਿ ਤੂੰਹਿ ਸਾਥ ਗਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰ ਕਰਿਯੈ॥”45॥  
ਇਹ ਛੰਦ, ‘ਤ੍ਰਿਯਚਰਿਤ੍ਰ’ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ, ਨਿਰਸੰਸ਼ੋ ਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਿਤੋਪਦੇ ਨਮਿਤ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ, ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਗੁੰਦ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਕੱਢਣਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਛੰਦ ਵਾਸਤਵਿਕ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਕਥਾ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਕਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਆਪ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। 8ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਗਈ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ‘ਅਲਫ ਲੈਲਾ’, 11ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੁਸਤਕ, ‘ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਗਰ’, 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ, ‘ਬੁਸਤਾਨ’, ਵਿਚ ਇਹ ਰਚਨਾ ਭੇਦ (Literary tehniqe) ਆਮ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ, ਹੋਰਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਪ੍ਰਥਾਇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ

ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਦਾ ਗੁਣ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ‘ਹੀਰ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ’ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਟੋਟੇ ਇਸੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਆਮ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਨੁਮਾਨਿਆ ਕਿ ਹੀਰ ਰਾਝੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਥਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਯਾ ਅਲਾ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਵਨੀ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਲ ਸੁਭਾ ਸੁਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ ਯਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੀਰ ਰਾਝੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀਤੀ ਹੈ:  
“ਇਹ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਿਅਰ ਮੀਆਂ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੇ।”  
ਇਉਂ ਹੀ ਇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਵਾਕ ਛੰਦ ਦੇ ‘ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ’ ਦੀ ਬਾਈਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁੰਦੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ:  
1. ‘ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ’ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਭਾਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿਚ ਹਨ।  
2. ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲੌਕਿਕ ਸਾਹਿਤ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਗੁਰਵਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।  
3. 21ਵੀਂ, 22ਵੀਂ ਤੇ 23ਵੀਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ‘ਰੂਪ ਕੌਰ’ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਵਨੀ ਯਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਪਿੰਜਰ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਅਰਬੀ ਦੀ 8ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਅਲਫ ਲੈਲਾ’ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।  
4. ‘ਅਨੰਦਪੁਰ’ ‘ਸਿਖਯ’ ‘ਗੁਰੂ’ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਵਰਣਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੰਗ ਭਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਐਨ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਕਲਾ ਦੇ ਉਚ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।  
5. ‘ਸੁਧ ਜਬ ਤੋ ਹਮ ਧਰੀ’ ਛੰਦ ਇਤਿਹਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ‘ਤ੍ਰਿਯਚਰਿਤ੍ਰ’ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਗੋਂਦ ਦਾ ਕਦਾਚਿਤ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ-ਵਸਤੁ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤਰ ਕਰਤਾ ਆਪ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਨੁਕਤੇ ਅਸਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੁਲੇਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ, ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।  
(ਸਮਾਪਤ)

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

**ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਲੇਖ ਅਸੀਂ 6 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਲਿਖਤਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਜਵਾਬ ਅਸੀਂ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ**

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੋਲ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਈਏ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਿੰਦੂ ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਰੰਗ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਮਿਥਹਾਸਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਉ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੀ ਉਸਤਤ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ

ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਦਾਸ ਦਾ ਇਹ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।  
ਦਾਸ ਵਲੋਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 6 ਦਸੰਬਰ 2008 ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਛਪੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ:  
(1) ਉਸ ਲੇਖ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੌੜੇ ਭੇੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।  
(2) ਦੂਜੀ ਵਿਚਾਰ ਜੋ 13 ਦਸੰਬਰ 2008

ਵਾਲੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸਿਰਲੇਖ ਵਜੋਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ “ਕੀ ਚਰਿਤਰੇ ਪਖਿਆਨ ਜਾਂ ਤ੍ਰੀਆ ਚਰਿਤਰ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਨੇ?” ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਾਸ ਵਲੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਨੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਕੋਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਬਲਕਿ ਗਲਤ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇਕ ਸੱਚਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਾਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੀਬੇ ਬਣ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕਢਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਲਟਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।  
ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣਾ ਆਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਯੁਗ ਵਿਚ ਵੀ ਚਰਿਤਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਕਸਰ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਂਦੇ। ਅਖਬਾਰ ਵਾਲਾ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰ ਛਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

(3) ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ ਨੂੰ ਦਾਸ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਇੰਸਤਾ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਔਰਤ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਹਾਂ ਜੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਰ ਨਰ ਨਾਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ ਬੱਜਰ ਕੁਰਹਿਤ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਅਤੇ ਹਰ ਜ਼ੱਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਭਗਤ ਨੇ ਪਥਰ ਵਿਚੋਂ ਭਗਵਾਨ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਤ ਪੂਜਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਹਊਏ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਭਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।  
(4) ਦਾਸ ਤਾਂ ਇਕ ਨਾਚੀਜ਼ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਝੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਝਾਤੀ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਰੋ ਭੇਖ ਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਭੇਖਧਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਵਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।  
(5) ਜੋ ਸੱਜਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਾਸ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹਨ। ਦਾਸ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇੰਨਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗਿਦੜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਚਿੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਤੁਤਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਸਵਾ ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਲੜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਨਿਆਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।  
-ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਬੀ.ਏ.ਬੀ.ਟੀ.



# ਚਲਿੰਤਰ ਨਾ ਕਰ ਨੀ, ਅੱਖੀ ਹੋਣਾ ਪੈ ਜੂ

ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਔਰਤ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੌ ਚਲਿੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਤੋਂ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਸਮੇਤ ਬੜੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਹ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਰਦ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਕਾਣ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਮੁਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਪਿਟਣ ਤੇ ਮਰਦ ਭਲੇ-ਮਾਣਸ ਬਣ ਕੇ ਪਿਛਾਹ ਤੁਰਨ, ਜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਬੱਚੇ ਜੰਮਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸੂਤਾ ਪੀੜਾ ਔਰਤ ਸਹੇ ਤੇ ਮਰਦ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਲੋਹੜੀ ਪਾਉਣ ਤੇ ਮੀਟ-ਸਰਾਬ ਉਡਾਉਣ। ਤਾਂ ਜੋ ਫਿਰ ਵਿਚਾਰੀ ਔਰਤ ਦੇ ਪੱਲੇ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੌ ਚਲਿੰਤਰ ਜਾਣੀ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੀ ਹੈ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਲਿੰਤਰਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਔਰਤ ਮਰਦ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮੁਹਰੇ ਅਣਖੀ ਮਰਦ ਵੀ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੀਲਾ, ਬਹਾਨਾ ਜਾਂ ਢੰਗ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਮਰਦ ਉਸੇ ਨੂੰ ਚਲਿੰਤਰ ਕਹਿੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਮਰਦ ਤੱਕਲੇ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧੇ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਤੋੜੇ ਵਾਂਗ ਉਸੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੁੱਤੇ ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਚਲਿੰਤਰ ਔਰਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ। ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਨੀਵੀਂ ਹੋਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਹ ਦਾ ਤਕਲਾ ਬਣਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਔਰਤ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਭੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਰਦ ਚਲਿੰਤਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ। ਪਰਾਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਚਲਿੰਤਰ ਮਰਦ ਖੇਡਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਓ, ਮਰਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚਲਿੰਤਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਔਰਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਚਲਿੰਤਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਕਿ ਮਰਦ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਭਾਰ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਸਿਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਲੂਣਾ ਨੇ ਬੁੱਢੇ ਪਤੀ ਵਿਰੁਧ ਚਲਿੰਤਰ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਸ਼ੌਂਕੀ ਮੇਲਾ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹਰ ਸਾਲ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਬਾਜ਼ਾ ਬੋਰਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਕੋਟ ਪੈਂਟ ਹੁੰਦਾ, ਟਾਈ ਲਗਾਈ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸਦੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਵਿਯੋਗੀ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ

ਹਾਲਾਤ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਰਦ ਘਰ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਚਿੱਟੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੱਥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਿਣਕਾ ਨਾ ਦਿਸ ਪਵੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਨਕਟਾਈ ਲਾ ਕੇ ਕੋਟ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਵਾਂਗ ਟੰਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚੇ ਫੇਰ ਵੀ ਡਰ ਨਾਲ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਘਰ ਦੀ ਨੁਕਰੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੀਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਸਾਹ ਵੀ ਮੂੰਹ ਮੁਹਰੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਦਾਅਵਾ ਐਵਰੈਸਟ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਪੌਂਚੇ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸੁੱਕੀ ਵੱਟ 'ਤੇ ਹੀ ਡਿਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੋਹਣੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨੱਚਦੇ ਨਚਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨੇ। ਕਈ ਫੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਬੰਦਗੋਬੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਪੱਲੇ ਕੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਬਾਹਰੋਂ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਬੀਵੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਿੱਜੀ ਬਿੱਲੀ ਵਰਗੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਚਲਿੰਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਠਾਂ ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਆਵਾਗੋਣ ਮੌਜ ਮੇਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਰਦ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਕਠਪੁਤਲੀ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲੇ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਢੋਲ ਪਿਟ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੈਸੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਗਾਇਕ ਨੇ ਮਾਇਕ ਮੁਹਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਵੇਖੋ-

ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਈਏ  
ਮੰਦਾ ਜੱਗ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰ ਥਾਂ ਥਾਂ।  
ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੀ ਯਾਰੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ  
ਜਿਹੜੀ ਜੱਗ ਵਿਚ ਕਰੇ ਖੁਆਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ।  
ਇਕ, ਇਕ ਪਿੱਛੇ ਉਮਰਾਂ ਗਾਲ ਦਿੰਦੇ  
ਇਕ ਨਿੱਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਯਾਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ।  
ਸੱਚੀ ਇਕ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਈਏ  
ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਯਾਰ ਥਾਂ-ਥਾਂ।

ਖੂਬ ਤਾੜੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ। ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਚਲਿੰਤਰ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਸੁਦਾਈ-ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਤਫਾਕਨ ਉਹਦਾ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਕੰਟੀਨ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਕੱਠਿਆਂ ਜਿਉਣ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੜੀ ਨੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਚਾਹ ਦੇ ਘੁੱਟ ਫਟਾਫਟ ਭਰਨ ਲੱਗਾ। ਹਾਲੇ ਉਠਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦਾ ਫੋਰ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ।

‘ਕੀ ਕਰਦੈ?’  
‘ਬੱਸ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾਂ। ਹੁਣੇ ਆਇਆਂ।’

‘ਇਧਰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਗੱਡੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪਈ ਐ।’  
‘ਲੈ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂ ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਾਉਂ ਜੁੱਤੀ।’ ਤੇ ਉਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਮਿਲੇ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਵਿਛੜੇ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਮੁੜਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਕਦੇ ਜੁੱਤੀ ਨਾ ਪਾਈ।

ਵਿਚਾਰੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੁੜੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਾਲ ਦਾ ਜੁਆਕ ਤੇ ਪਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀ।

ਜਿਹੜਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਉਹਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹ ਕਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੌ ਚਲਿੰਤਰਾਂ ਦਾ ਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਨੇ ਝੱਲਾ ਬਣਾ

ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਡਰ ਲਗਦਾ। ਉਪਰ ਵਾਲਾ ਸ਼ੋਅਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਹ ਇਹੋ ਆਖਦੈ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ, ਉਹਨੇ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜੁੱਗ ਜੁੱਗ ਜੀਵੇ।

ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਜਾਣੀ ਕਿ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਦੇ ਜੁਆਕ ਬਾਰੇ। ਇਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਇਕ ਚਲਿੰਤਰ ਨੇ ਸਾਰਾ ਵਿੱਤ ਮਹਿਕਮਾ ਹੀ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਹੋਇਆ ਇਉਂ ਕਿ ਅਫਸਰ ਦਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤ ਅਚਾਨਕ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਕੋ ਮੰਗ ਰੱਖੇ, ‘ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲੈਣਾ।’ ਬਬੇਰੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਨਾ ਕਰੇ। ਬੀਵੀ ਨੇ ਹਾਰ ਕੇ ਫੋਨ ਮਿਲਾਇਆ ਪਤੀ ਦੇਵ ਨੂੰ।

‘ਆਪਣਾ ਗੋਤਮ ਚੁੱਪ ਨੀ ਕਰਦਾ।’  
‘ਕਿਉਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?’  
‘ਇਕ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਅੜਿਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲੈਣਾ।’

‘ਇਹਨੂੰ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਜਾਂ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਓ ਜਾਂ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਖਾਉ ਜਾਂ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਟੀ.ਵੀ. ‘ਤੇ ਵਿਖਾ ਦਿਓ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਏਗਾ।’

‘ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੈ।’

‘ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ‘ਤੇ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾ।’

‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਐ। ਪੁੱਤ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨੂੰ?’

ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਬੀਵੀ ਦੇ ਚਲਿੰਤਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁੱਡੇ ਲਾਈਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅਗਲੇ ਪਲ ਲਾਲ ਬੱਤੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਅੱਗੇ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖਿਡਾਉਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣ। ਮਠਿਆਈਆਂ, ਟੋਫੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹੜਾ ਭਰ ‘ਤਾ। ਪਰ ਗੋਤਮ ਰੋਂਦਾ ਪਿਉ ਦੇ ਗੱਲ ਲੱਗ ਕੇ ਆਖੀ ਜਾਵੇ- ‘ਪਾਪਾ ਮੈਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਲਵਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਚਾਹੀਦੈ।’

ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ

ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਆਖਿਰ ਤਹਿ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੋਤਮ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ‘ਚ ਬਿਠਾਓ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਘੁਮਾਓ, ਜੇ ਮੰਗਦਾ ਚੱਕ ਲਿਆਓ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਦਾਂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਬੱਤੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਗੁਟਰ ਵਜਾਉਂਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ।

ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੋਤਮ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਗੋਤਮ ਉੱਚੀ ਦੇਣੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਚੁਰਸਤੇ ‘ਚ ਇਕ ਨੁਕਰੇ ਮੈਲੇ-ਕੁਚੈਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ‘ਚ ਲਿਬੜੇ ਤਿਬੜੇ ਬੈਠੇ ਮੰਗਤੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੋਤਮ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਪਾਪਾ ਅਹੁ ਬੈਠਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ।’ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ‘ਚ ਜਾਨ ਪਈ।

ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਘਰੇ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਗੁਆਚ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੋਤਮ ਫੇਰ ਨਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਸੰਗਲਾਂ ‘ਚ ਨੂੜ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੋਤਮ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ। ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦਾ, ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਚੋਂ ਬੁਰਕੀ ਕੱਢ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਚ ਪਾਉਂਦਾ, ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਪਾਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੀਰਾਂ ਕਰਦੈ।

ਤੇ ਇਉਂ ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਚਲਿੰਤਰ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਅਫਸਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ‘ਚ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਉਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨਿਕਲ ਗਈ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮਾਈ ਲੋਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੌ ਚਲਿੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਤੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਿਖਾਇਆ ਨੂੰ।

ਮਾਈ ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ‘ਕਿਤੇ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂਗੀ।’

ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਹੋ ਗਈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਘਰੋਂ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਮਾਈ ਲੋਈ ਜੇ ਕੋਈ ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਮੰਗਤਾ-ਦਰਵੇਸ਼ ਘਰੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਨਾ ਮੋੜੀ।’

‘ਠੀਕ ਐ ਜੀ, ਸੱਤ ਬਚਨ।’

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਮੰਗਤਾ ਘਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਾਈ ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ‘ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ

ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ



ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਫੋਨ: 925-752-8025

ਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘੋਟਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣਗੇ। ਫਟਾਫਟ ਚਲੇ ਜਾਹ।’

ਵਿਚਾਰਾ ਮੰਗਤਾ ਘਰੋਂ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ, ਪੁਛਿਆ, ਕੋਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

‘ਆਇਆ ਸੀ ਇਕ ਬੰਦਾ ਰੱਸਾ ਤੇ ਘੋਟਣਾ ਮੰਗਦਾ ਸੀ।’

‘ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਫੇਰ?’

‘ਨਾ ਜੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਦੇਣਗੇ।’

‘ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੀਤੇ। ਘਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜੀਦਾ।’ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਗਿਆ ਸੀ?’

‘ਹੁਣੇ ਗਿਆ ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਨੂੰ।’

‘ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਸਾ ਤੇ ਘੋਟਣਾ ਚੱਕਿਆ। ਤੁਰ ਪਏ ਉਧਰ ਨੂੰ। ਮੰਗਤਾ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਕੁੱਟਣ ਆ ਗਏ। ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਮਾਈ ਲੋਈ ਪਈ ਰੱਸੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਘੋਟਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟ। ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੱਥ ‘ਚ ਨੇ। ਉਹ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਪਿਆ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ। ਚਾਰ ਪੰਜ ਕੋਹ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਪਰ ਮੰਗਤਾ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ। ਕਬੀਰ ਹਫ਼ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਮਾਈ ਲੋਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ‘ਟੱਕਰ ਪਿਆ ਮੰਗਤਾ?’

‘ਕਾਹਨੂੰ ਬਬੇਰਾ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੱਸਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਐ।’

ਤੇ ਮਾਈ ਲੋਈ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ‘ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਤਾਂ ਚਲਿੰਤਰੀ ਸੀ, ਚਲਿੰਤਰ ਕਦੇ ਫੇਰ ਸਹੀ।’

‘ਨਾ ਬਾਬਾ ਮੇਰੀ ਤੌਬਾ’ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹੱਸ ਹੱਸ ਦੂਹਰੇ ਹੋ ਗਏ।

ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਅਨਿਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤ, ਮਰਦ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਮਰਦ ਫਿਰ ਉਸੇ ਤੋਂ ਡਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਚਲਿੰਤਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਾਹੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੌ ਹੋਣ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਠ, ਸਾਰੇ ਮਰਦਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ashokbhaura@gmail.com

## ਅਜੋਕਾ ਪੰਜਾਬ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ‘ਭਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ’, ਯੂ.ਕੇ.

ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਨੰਦ, ਜਦੋਂ ਖੂਹ ‘ਤੇ ਚੱਲੇ ਵੇਲਣਾ।  
ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਪਿੜ ਉੱਤੇ, ਭੱਜ ਭੱਜ ਖੇਲਣਾ।  
ਵੱਖ ਸੀ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਤੱਤੇ ਗੁੜ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦਾ...  
ਬਦਲ ਗਿਆ ਰੰਗ ਢੰਗ, ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ।

ਗੰਨੇ ਛਾਂਟ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਠੰਢੀ ਰੱਸ ਪੀਣ ਨੂੰ।  
ਦੇ ਦੇਣੀ ਭੋਲੀ, ਗੰਨਾ ਦੇਣਾ ਨਾ ਕਮੀਣ ਨੂੰ।  
ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਜੱਟ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਹਿਸਾਬ ਦਾ।

ਛਾਹ ਵੇਲਾ ਹੋਣਾ, ਫਿਰ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਰੱਜਣਾ।  
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪੈਂਦਾ, ਪਿੱਛੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਭੱਜਣਾ।  
ਝੋਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਕਦੇ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਦਾ...

ਦਿਨ ਢਲੇ ਲਾਉਣੀ ਘੁੱਟ, ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੁਕਾ ਕੇ।  
ਆ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਘਰ, ਸਾਰੇ ਪੱਠੇ-ਪੱਠੇ ਪਾ ਕੇ।  
ਉਂਗਲਾਂ ‘ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਣਾ, ਪੀੜੇ ਹੋਏ ਕਮਾਦ ਦਾ...  
ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ, ਬੋਤਾਂ ਪਿਆ ਵੱਟਦਾ।

ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ, ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਜੱਟ ਦਾ।  
ਸਕੂਟਰ ‘ਤੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਜਾਣਾ, ਟੌਹਰ ਹੈ ਜਨਾਬ ਦਾ...

ਘਟਿਆ ਰਿਵਾਜ ਹੁਣ, ਮਾਂਡੀ ਵਾਲੀ ਪੱਗ ਦਾ।  
ਪੇਚਾਂ ਵਾਲੀ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਜੱਟ ਮੰਡੀ ਬੈਠਾ ਸੱਜਦਾ।  
ਵਲੈਤੀ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ, ਰੋਹਬ ਬਾਈਏ ‘ਤੇ ਝਾੜਦਾ...

ਹੁਣ ਨਾ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ, ਗਾਉਣ ਕਿਤੇ ਮੇਲਣਾਂ।  
ਕਿਤੇ ਖੂਜੇ ਪਿਆ ਰੋਂਦਾ ਏ, ਕਪਾਹ ਵਾਲਾ ਵੇਲਣਾ।  
ਹਿਸਾਬ ਲਾਵੇ ਜੱਟ, ਚੁੱਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਵਿਆਜ ਦਾ...

ਮੂੰਹ ਨੂਰੇ ਖੜਕਣ ਨਾ, ਬਲਦਾਂ ਗਲੀਂ ਟੱਲੀਆਂ।  
ਟਰੈਕਟਰ ਕੰਬਾਈਨਾਂ, ਮਚਾਈਆਂ ਤਰਬੱਲੀਆਂ।  
ਹਫਤੇ ‘ਚ ਹਾੜੀ ਸਾਂਝੇ, ਕੰਮ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਦਾ...

ਜੱਟੀਆਂ ਨਾ ਖੇਤੋਂ, ਸਾਗ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ।  
ਸਾਗ ਤੋੜਨੇ ਦਾ ਕੰਮ, ਭਈਏ ਜਿੰਮੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ।  
ਭੁੱਲਿਆ ਸਬਕ ਸਾਨੂੰ, ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ...

ਕਾੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ, ਮੁੱਕੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ।  
ਤੱਤਕੇ ਨਾ ਉੱਠ ਪਾਵੇ, ਕੋਈ ਚਾਟੀ ‘ਚ ਮਧਾਣੀਆਂ।  
ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਚੇਤਾ, ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦਾ...

ਪੈ ਗਿਆ ਸੁਆਦ ਹੁਣ, ਮੁਰਗੇ ਦੀ ਟੰਗ ਦਾ।  
ਬੂੜੀ ਬਹੁਤੀ ਹਰ ਕੋਈ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਡੰਗਦਾ।  
ਲੱਗੇ ਮੁਰਝਾਇਆ ਜਿਹਾ, ਫੁੱਲ ਇਹ ਗੁਲਾਬ ਦਾ...

ਕਣਕ ਧੋ ਕੇ ਪੀਹਣ ਨੂੰ, ਸੀ ਧੁੱਪੇ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀਦਾ।  
ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਆਟਾ ਪੀਹਵੇ, ਨਾ ਬੋਲੇ ਘੁਗੂ ਚੱਕੀ ਦਾ।  
ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ ਚੇਤਾ ਸਾਨੂੰ, ਹੁਣ ਕੋਹਲੂ ਤੋਂ ਖਰਾਸ ਦਾ...

ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਆਣੀ, ਹੁਣ ਕੱਢੇ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ।  
ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰੀਆਂ।  
ਖਵਰੇ ਕੀ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਖੰਭ ਸੁਰਖਾਬ ਦਾ...

ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜੀਤੇ ਪੀਤੇ, ਨਾ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਲੋਹੜੀਆਂ।  
ਗਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਭੈਣ ਹੁਣ, ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ।  
ਫਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗੇ ਰੰਗ, ਤੀਆਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ...

ਲਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹੂ, ਹੁਣ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਸੱਸ ਦੇ।  
ਨੂੰਹ ਪੁੱਤ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ।  
ਰਿਹਾ ਨਾ ਫਰਕ ਕੋਈ, ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਦਾ...

ਮੱਠਾ ਪਿਆ ਚਾਅ, ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ।  
ਸੁਹਾਗ ਰਾਤੇ ਦੁੱਧ, ਬਹੂ ਹੱਥ ਭਿਜਵਾਣ ਦਾ।

ਸੂਹਾਂ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿਣਾ ਭਾਬੀ, ਕੰਮ ਸੀ ਕਮਾਲ ਦਾ...

ਭਾਬੀਆਂ ਤੇ ਦਿਉਰਾਂ ਦਾ, ਫੋਕਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।  
ਡੋਲੀ ਆਉਣੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅੱਡ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ।  
ਸੌਹਰੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਦਿਉਰ ਸੌਂਕੀ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ...

ਭੇਜਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹੁਣ, ਡੋਲੀ ਨਾ ਨਾਲ ਨੈਣ ਨੂੰ।  
ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕੱਲੀ, ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਹਿਣ ਨੂੰ।  
ਮੁੱਕ ਚੱਲਿਆ ਪੁਆੜਾ, ਲਾਗੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗ ਦਾ...

ਸੋਗ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਨਾ, ਹੁਣ ਪੈਣ ਕਾਹਲੀਆਂ।  
ਘਟੀਆਂ ਮਕਾਣਾਂ, ਨਾ ਜਾਣ ਭਰ ਕੇ ਟਰਾਲੀਆਂ।  
ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ, ਹੁਣ ਕੰਮ ਹੈ ਹਿਸਾਬ ਦਾ...

ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਰਾਸਣ, ਨਾ ਵਜਾਵੇ ਪਈ ਢੋਲ ਜੀ।  
‘ਵਾਹ ਸ਼ੇਰਾ ਵਾਹ’, ਨਾ ਸੁਣਾਵੇ ਕੋਈ ਬੋਲ ਜੀ।  
ਦਿੰਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਹਣਾ, ਕਿਸੇ ਮਰਨੇ ਖਰਾਬ ਦਾ...

‘ਘੁੰਮਣ’ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ, ਕਦੋਂ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਖੇਲਣਾ।  
ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਨੰਦ, ਜਦੋਂ ਖੂਹ ‘ਤੇ ਚੱਲੇ ਵੇਲਣਾ।  
ਵੱਖ ਸੀ ਨਜ਼ਾਰਾ, ਤੱਤੇ ਗੁੜ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦਾ...  
ਬਦਲ ਗਿਆ ਰੰਗ ਢੰਗ, ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ।



# ਸਭਨਾਂ ਜਿੰਤੀਆਂ ਬਾਜੀਆਂ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਭੁੱਬੀਂ ਰੋ ਉੱਠਿਆ। ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਝੱਲਿਆ ਵਾਂਗ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਗੜਾ ਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਅਲਮਾਰੀ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਰਾਖਵਾਂ ਖੱਫਨ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਜਿਹੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇੰਜ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਖਿਡੌਣਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।

ਉਹਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਫੜੇ ਖੱਫਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਰੂ ਕੋਰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝੀਆਂ, ਪਰ ਅੱਖਰੂ

## ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ

ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈ ਰਹੇ।

ਲੋਕੀਂ ਕੋਠਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਇੰਜ ਰੋ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਕੀਨ ਆਉਂਦਾ ਵੀ ਕਿੱਦਾਂ? ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਲੋਕਾਰੀ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਡਿੱਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਆਮ ਵੇਖੇ ਸਨ, ਪਰ ਰੋਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਹਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ 'ਹਾਏ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ।

ਕਈ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਆਖਰ ਲੋਹਾ ਵੀ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੰਦਾ? ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੇਤਿਓਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਇੰਜ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਹਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੇਕ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਪਿਘਲ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਘਲਣ ਦੇ ਸੇਕ ਬਿੰਦੂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਆਫ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੁਨਾਲੀ ਚੜ੍ਹੇ ਪਹਿਰ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨੰਗੀ ਕਿਰਪਾਨ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਗੁੱਠ 'ਚ ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਵੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਰੋਏਗਾ?

ਕੋਈ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਕਮ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਇਕੋ ਪਿੰਡ, ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ, ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਰ ਵਸਾਉਣ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਥੇ ਲਾਗੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਣ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਲਵੰਡੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ।

ਵੱਟ ਨਾਲ ਵੱਟ ਸਾਂਝੀ ਸੀ, ਮੁਰੱਬੇ ਨਾਲ ਮੁਰੱਬਾ ਰਲਦਾ ਸੀ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਣਕੇ ਹੀ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੋਹ

ਬਾਈਂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਸਰਦਾਰੀ ਤਾਂ ਏਧਰਲੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਸੀ।

ਪਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇੰਜ ਰਿਹਾ ਨਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਛਿੱਝ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਕੜੀਆਂ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਢੋਲ ਢਮੱਕਿਆਂ ਨਾਲ 'ਲਾ-ਲਾ ਲਾ-ਲਾ' ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜਦਿਆਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਵੇਖੋ ਅਸੀਂ ਇਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਇਕੋ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਚੌਢੇ ਚੇਲੇ ਇੰਜ ਘੁਲਦੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ।”

ਪਰ ਉਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਉਹਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਚੜ੍ਹਖਤੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਭੂਤਰ ਜਿਹੇ ਹੀ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ, “ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਲੱਜ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਆ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ? ਐਵੇਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੇੜ ਨਾ ਦੇ ਜਾਈਂ।”

ਘੋਲ ਹੋਇਆ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਭੀੜ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੰਡੀ ਭੀੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ/ਹਾਰਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸੁਰਤਾਂ ਲਾ ਛੱਡੀਆਂ ਸਨ। ਬੜਾ ਡੱਟਵਾਂ ਤੇ ਲੰਮਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜਿੱਤ ਗਿਆ।

ਦੋ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਰਹੂਮ ਉਸਤਾਦ, ਤਲਵੰਡੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਲਾਕੀ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਵੀ ਇਸ ਹਾਰ ਨੂੰ ਏਨੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਰਿਆ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਮੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਹ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਘਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਿੱਥ ਤੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇੰਜ ਦਾ ਹੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਏਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਸ ਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸਦਿਆਂ ਤਲਵੰਡੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਹਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਜੇ ਹਿੰਮਤ

ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਕੰਮੀਂ ਕਾਰੀਂ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਮਰਨਿਆਂ ਪਰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਝੱਲ ਸਕੇਗਾ? ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਰਾਹ ਲੱਭੀ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਚੰਗਾ ਜੱਟ ਕਿਸੇ ਕੰਮੀ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰੀਰੋਂ ਤਗੜੇ ਇਕ ਕੰਮੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਛਿੱਝ ਲਈ ਪੂਰਾ ਸੂਰਾ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਲਈ।

ਉਹਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਯਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਂਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਡੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੰਗਲ ਨਾ ਲੜਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਏਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਈ, ਪਰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੈਦਾਨੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਾੜ੍ਹੀ ਭਾਜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੋੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਲ ਪਰੇਰ ਲਿਆ।

ਵਿਉਤਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਚੁਣੇ ਗਏ ਗੱਭਰੂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਗੱਭਰੂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਦਾਅਪੇਚਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਪਰ ਵੱਟ ਨਾਲ ਤਾਂ ਵੱਟ ਸਾਂਝੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੱਟ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਲਈ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਕਨਸੋਆਂ ਦੂਸਰੀ ਤਲਵੰਡੀ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਚਾਲ ਨੂੰ ਧੋਬੀ ਪਟਕੇ ਨਾਲ ਢਾਹੁਣ ਦੀ ਸੋਚ ਲਈ। ਉਂਜ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਰਦਾ ਪੁੱਜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਪੱਠਾ ਇਕੱਲਾ ਝੱਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸੇ ਰਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਇਕ ਗੱਭਰੂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੇ ਖਰਚ ਪੱਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹਦੀ ਗਜ਼ਾ ਲਈ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁੱਧ ਘਿਉ ਤੇ ਖਰਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਜ਼ੋਰ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਦਾਅਪੇਚਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਈ।

ਪਰ ਛਿੱਝ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛਵੀਆਂ ਦੀ ਛਿੱਝ ਪੈ ਗਈ। ਬਰਛੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤਾਜ ਪਵਾਉਣ ਵਾਂਗ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਉੱਡ ਉੱਡ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ



ਲੱਗੀ।

ਲਾਗੇ ਬੰਨੇ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹਰਿਆਵਲ ਅੱਖਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਝੁਲਸਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਬੜੇ ਹੀ ਕਾਹਲੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਸਬਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਢੇ ਹੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਅੱਖੀ ਘੜੀ 'ਚ ਫੇਰ ਦੇਵੇਂ ਪਿੰਡ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਹ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦਾ ਠੀਕਰੀ ਪਹਿਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਂ ਘੋੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਦਸ ਗੱਭਰੂ ਦੁਨਾਲੀਆਂ, ਬਰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਕਦੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਦੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਨ ਬੋਲੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਜਾਂ ਸੈਂਹਸਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਚੱਕਲੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰ, ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗਲਾ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਗੱਟੀਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਇਕੋ ਰਾਤ 'ਚ ਅੰਧਿਓਂ ਬਹੁਤ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਗਿਰਝਾਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਘਰ ਦੇ ਬਨੇਰੇ ਉੱਤੇ ਆ ਬੈਠੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥੀਂ ਬੀਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪਰਾਈਆਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਖੁਰਲੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੱਝਾ ਡੰਗਰ, ਵੱਛਾ, ਸਹਿਮਿਆ ਤੇ ਡੌਰ ਭੋਰ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਵਸਾਏ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਤੈਸ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਢਾਣੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘਰਾਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਜੀਅ ਨੂੰ ਵੱਢਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ, “ਵੇਖ, ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਹੱਥੇ ਤੇ ਨਿਹੱਥੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗਾ।” ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਡਟ ਗਿਆ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਧਾਰ ਕੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਆਇਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਵੱਢੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਏਸ ਪਿੰਡੋਂ।” ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਵੇਖ ਇਹ ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ

# ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵਿਚਰਦੇ ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਲੋਰੀ ਵਾਂਗ ਮਿਲੀ ਸੀ ਐ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਾਅਦਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਰਲਾਪ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣਾ (ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ)

ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖੂਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਕਦੀ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਨ।

ਵਤਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਮੁਹੱਬਤੀ ਹਨ, ਮਲੰਗ ਹਨ, ਅੜਬ ਹਨ, ਗੁਸੈਲ ਹਨ, ਕਈ ਬਹੁਤ ਅੱਥਰੇ ਵੀ ਹਨ। ਕਈ ਪਾਤਰ ਕਾਲਜੀਏਟ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹੁਸਨ 'ਤੇ ਰਿਮਝਿਮ ਰਿਮਝਿਮ ਵਰਸਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਕਈ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਨਫਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ।

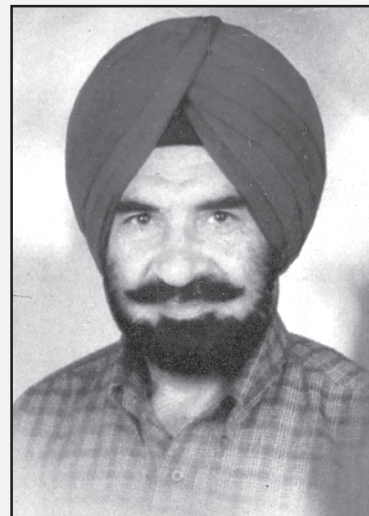
ਕੁਝ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਰਿਹਾ ਏ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਸਕੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਤੇ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ। ਪਾਲਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੁਦ ਵੀ ਫਸਲਾਂ

ਦੀ ਗੋਡੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੇਰੀ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

‘ਸਭਨਾਂ ਜਿੰਤੀਆਂ ਬਾਜੀਆਂ’ ਦੇ ਪਾਤਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਆਏ ਸਨ, ਤੁਲਨਾ ਅਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਯਾਦ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਉਚਾ ਲੰਮ ਕੱਦ, ਜਦ ਗਲੀ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਧਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਗਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਲੰਘਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਜ ਮਾਰ ਲੈਣੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਗਰਾ ਪਿੱਛੇ ਪਾਇਆ ਅਸੀਂ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਛੱਲੀਆਂ ਦਾ ਵੇਖਣਾ, ਉਥੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਗੋਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ। ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਗੂਠੇ ‘ਤੇ ਛਾਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। 3-4 ਕਿਲੋ ਮੱਕੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਅਸੀਂ ਗੋਰ ਕੇ ਫੇਰ ਭੱਠੀ ‘ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ, ਭੱਠੀ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਬੀਬੀ ਆ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਾਗਾ ਭੁੰਨ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਡਣਾ ਮੱਲਣਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਪ ਚੱਥ ਜਾਣੇ।

ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਖਬਾਰ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਜਾਣਾ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਦਲਬੀਰ ਦੀਪਕ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਛਪਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗਿਆਰਵੀਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਨਾਗਮਣੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਏ। ਭਾਜੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਉਂਗਲ ਲਾ ਕੇ ਸਿਖਾਇਆ। ਮੈਂ 9 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ

ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਨਾਗਮਣੀ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅਜੇਕੇ ਸ਼ਿਲਾ ਲੇਖ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।



ਦਲਬੀਰ ਚੇਤਨ

‘ਧਰਮ ਯੁੱਧ’ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਦੀ ਬਾਜ਼ਾਰ। ਉਹ ਕਲਮ ਦੇ ਯੋਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਯੋਧੇ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ‘ਤੇ ਦੋ ਜੰਗਾਂ- 1965 ਤੇ 1971 ਲੜੀਆਂ। 1971 ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਹ ਮੌਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਬੋਨਸ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਮੈਂ ਉਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵਾਂਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਨਵਚੇਤਨ ਕਹਿੰਦਾ ਏ, ‘ਇਹ ਗੱਲ ਕੋਈ ਮਾਅਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਜੀਵਿਆ ਪਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਿਆ ਉਹ ਅਸਲ ਸਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਜੀਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਭਰਪੂਰ।’

ਇਸ ਭਰਪੂਰਤਾ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਯਾਰੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਵੀ। ਪਿੰਡ ਵੀ ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ‘ਚ ਆਇਆ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇ.ਕੇ. ਕੈਨੇਡੀ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

‘ਆਸਕ ਨਾਟ ਵਟ ਕੰਟਰੀ ਹੈਜ ਡੰਨ ਫਾਰ ਅੱਸ, ਬਟ ਆਸਕ ਵਟ ਵੀ ਹੈਵ ਡੰਨ ਫਾਰ ਦੀ ਕੰਟਰੀ।’

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸੀਅਤ ਸੀ, ‘ਮੈਂ’ ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵੇਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜਿੰਦਾ ਦਫਨ ਹੋਣ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।’

ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਵਹੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਮੰਗਣ ਜਾਂ ਲੈਣ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਟਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਨਿਭਾਇਆ ਤੇ ਕੁਝ ਐਸਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖੁੱਕ ਦਿੱਤਾ।

ਆਖਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪੜਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਕਸਾਇਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੇ ਨੀਲੀ ਕੋਠੀ।

84 ਦੇ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਲੰਧਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਨਫਰਤ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਸੀ। ਯਾਰ ਐ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਫਾਦਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਵਫਾਦਾਰ ਰਾਜ ਵੀ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਕਈ ਵਾਰ ਆਖਦੇ, ‘ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਦਰਦ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈ ‘ਚ ਘੁਲ ਗਿਆ ਸੀ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ। ਉਸ ਕਲਮ ਨੇ ਫੇਰ ਲਿਖਿਆ।

‘ਕੀ ਮਾਣ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ?’ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਦਾ ਸੇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਹੋਢਾਇਆ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਹਾਣੀ ‘ਪਾਲਕ ਦਾ ਬੂਟਾ’ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਲੂੰ-ਲੂੰ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਲਫਜ਼ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ:

‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- ‘ਲੇਖਕ ਦਾ ਕੰਮ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਵਡਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਪੱਸਿਆ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਬਸ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਕ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖ ਕੇ, ਜੇ ਮਰ ਵੀ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਵਡਮੁਲਾ ਧੰਨ ਹਨ।

-ਪਰਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ  
ਗਾਰਲੈਂਡ, ਟੈਕਸਸ।



ਮੁਰੱਬੇ ਆਬਾਦ ਕਰਨ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਹਰ ਔਖੀ ਸੌਖੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਦੁਨਾਲੀ ਦੀ ਬੁਝਾਓ ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਮੈਂ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਪੂਰੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਰਕਾਬ ਦੇ ਆਸਰੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਗਿੱਠ ਗਿੱਠ ਉਤਾਰਨ ਨੂੰ ਉੱਠਿਆ। ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਦੁਨਾਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਗੜ੍ਹਕਿਆ, "ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਹ, ਤੂੰ ਪੂਰੇ ਪੰਥ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਵੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੇ....ਤੇ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ....ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਵੀ ਗੀਦੀ ਤੇ ਗਦਾਰ?"

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਤਹੱਮਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਖਬਰਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣ ਲਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਵੱਢੇ ਉਹ ਸਿੱਖ? ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਾਰਦੀ? ਜੇ ਹੈ ਈ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਭੇਡ ਮੱਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਮੇਰੀ ਘੋੜੀ ਵੀ ਤੇਰੀ ਘੋੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੁਰੂ।

ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਭਾਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਲਾਹ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਹੈ ਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾਂ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਆਪਣੀ ਖੁਰਲੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਤੇ ਦੁਨਾਲੀ ਨੂੰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਬੱਲੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਦਾ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦ, ਭਰਪਣ ਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਸੀ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਿੱਖ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਦਰਿਆਇਲੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹਤਰੇ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਤੇ ਅਪਣੱਤ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਭਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਕੜ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹੈਕੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਉਹਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਜੜ ਪੁੱਜੜ ਕੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫੇਰ ਆ ਵੱਸਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ, ਚੰਗੇ ਘਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਿਤ੍ਰਾਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਭੜਕਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਕਿਸੇ ਇਕ ਹੀ ਮਮਟੀਆਂ ਤੇ ਡਾਟਾਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਿੱਧ ਲਿਆ। ਇਧਰੋਂ ਉਜੜ ਪੁੱਜੜ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਘਰ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਮਾਰੂ ਰੁਚੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ ਢਾਹਣੀ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ, ਐਵੇਂ ਘੋਵੇਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਅੱਖੋਂ ਉਜੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਰਖਵਾਲੇ। ਪਤਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਲੱਗੂ ਜਦੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਦੀਆਂ-ਤੁਰਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੰਜ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਇਹੋ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ।

ਸੁਣ ਕੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਗੜੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, "ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਏ ਇਹ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਘਰ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮੈਂ।"

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦਾ ਭਣੇਵਾਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਟ ਕੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਜਦ ਇਸ ਮਮਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੀ ਪੱਕੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਚ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਅਫਵਾਹਾਂ ਧੁਖਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਸੱਪ ਦੀ ਖੁੰਡ 'ਚ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਵਾਂਗ ਸੀ, ਪਰ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਖੁੰਡ ਵਿਚ ਹੱਥ ਸਿਰਫ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਬਜ਼ਾ ਦਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਠਾਣੇ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਆਏ, ਪਰ ਦੋਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੀ।

ਮਹੱਲ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਲੜਾਕੂ ਸੰਗੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿਚ ਬਰਛੇ, ਨੇਜੇ, ਟਕੂਏ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਨ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਛੈਣੇ ਢੋਲਕੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੁਨਾਲੀਆਂ, ਕੁਝ ਪੱਕੀਆਂ ਰਫਲਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਰਛੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਨ। ਉਹ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, "ਅੱਜ ਦਿਨ ਵਡਭਾਗੀ ਆਇਆ....ਜੀ ਅੱਜ ਦਿਨ ਵਡਭਾਗੀ ਆਇਆ।"

ਕੁਝ ਵੀ ਅਲੰਕਾਰ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੋਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਲੋਕ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਫੇਰ ਵਿਹੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਠਾਂ ਉਹਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਥਾ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਮਟੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਦੁਨਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜਦਾ ਗੜ੍ਹਕਿਆ, "ਉਏ ਹਿੰਮਤਿਆ, ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਆਪਣਾ ਖੱਫਨ ਸਵਾ ਕੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਵਧ ਅੱਗੇ।"

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ, ਢੋਲਕੀ ਛੈਣੇ ਵੱਜਣੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਾਹੜੀ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਰਜਿਆ, "ਇਹ ਘਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਲਣਾ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਜੇ ਤੂੰ ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗਿਆਰਾਂ ਮਣ ਲੱਕੜਾਂ ਸਿਵਿਆ 'ਚ ਸੁਟਾ ਦੇਣ ਤੇ ਵੇਖ ਹਾਕਮਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖੱਫਨ ਤੇਰਾ ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਖਫਨ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦੇਵੀ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੁਨਾਲੀ ਫੜੀ ਕੁਝ ਕੁ ਕਦਮ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵਲ ਵਧਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਢਾਣੀ ਵਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੜ੍ਹਕ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲਦਿਆਂ ਦੇ ਹੱਸਲੇ ਪਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।

ਖ਼ਤਰਾ ਆਹਮੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਡੱਟਿਆ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਧੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਖਲੋਤੀ।

ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਉਦਿਆਂ ਆਮ ਪੁਲਸੀਆ ਫਿਕਰਾ ਜ਼ਰਾ ਦਬ ਦਬੇ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ, "ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ..."

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਸਮਝਾਈ ਹੋਈ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਘਰ ਮੈਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਗੁਰਸਿੱਖ...." ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਜਬੇ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਠਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉਹਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਹਾਕਮੀ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਹਾਕਮ ਸਿੰਹ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਫੇਰ ਉਹ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਣੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਇਆ, "ਪੰਜਾਂ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਇਥੋਂ ਤਿੱਤਰ ਬਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਝਣਾ ਆਉਂਦਾ।"

ਧੁਖਦਾ ਪਿੰਡ, ਧੁਖਦਾ ਤਾਂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਸੂਹੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਕਿਆਸੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਉਜ ਉੱਚੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਈਆਂ।

ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਤਾਰ ਸਕਿਆ। ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਿਸ ਘੋਲਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਵੰਡ ਵੰਡਾਈ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਵੀ ਪਰ੍ਹੇ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਨਜਿੱਠ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਮੌਕਾ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ?

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਦੇ ਉਹ ਇਕ ਵਿਉਂਤ ਘੜਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਦੂਸਰੀ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ ਤੇ ਦਾਰੂ ਦੀ ਬੋਤਲ ਬਰਾਬਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਟੂਲ ਉੱਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਸੋਚਦਾ ਸੋਚਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਫ਼ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸੁੱਕੀ ਦਾਰੂ ਦਾ ਹਾੜਾ ਲਾ ਕੇ ਚੁਲੀ ਕੁ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਂਦਾ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਹਦੀ ਸੋਚ ਤਿੰਨ ਧੁਰੀਆਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਬਰਾਤੇ, ਗਾਹੇ ਬਗਾਹੇ ਲੁਕਵੇਂ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ। ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਰਾਹ 'ਛੱਬੀ' ਜਾਂ 'ਸੱਤ ਕਵਿੰਜਾ' ਰਾਹੀਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਰਸੂਖ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਚਹਿਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੋਰਨਾ।

ਦਿਨ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਦਾਰੂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਹਾੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਇਕ ਚੱਕਰ ਲਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਿਫਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਸੋਕ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਪਿਆ ਤਿੱਖਾ ਦਾਤਰ ਚੁੱਕਿਆ। ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚੀਚੀ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਦੇ ਪਾਵੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਚੀਚੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੌਣੇ ਉੱਤੇ ਦਾਤਰ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਟੱਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੀਚੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੌਣਾ ਖੁੜਕ ਕੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਆ ਡਿੱਗਾ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੀੜੇ ਪੀੜ ਹੋਈ ਚੀਕ

ਸਾਰੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ।

ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੀਕ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਜੇ ਆਏ। ਚੀਚੀ 'ਚੋਂ ਵਗਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਬਿਸਤਰਾ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਲਾਸ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਹਾੜਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚੀਚੀ ਡੋਬ ਦਿੱਤੀ। ਦੇਸੀ ਚਿੱਟੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਲਾਲਗੀ ਫੜਨ ਲੱਗੀ। ਉਹਨੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣੀ ਚੀਚੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਡਬੋ ਛੱਡਿਆ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਰੰਗ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਲਾਲ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਲਾਲਗੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਾੜਾ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਜੰਗ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉੱਚੇ ਸਾਹੀ ਗੜ੍ਹਕਿਆ, "ਮੈਂ ਇੰਜ ਹੀ ਤੇਰੀ ਰੱਤ ਵੀ ਪੀ ਜਾਉਂ ਹਿੰਮਤਿਆ।" ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਇਆ, "ਸਿੱਧੀ ਛੱਬੀ ਬਣਦੀ ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ।" ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜੇ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਮਤ।"

ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹਿੰਮਤ ਵਿਖਾਈ। ਡਾਕਟਰੀ ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਦਾ ਟੱਕ ਵਖਾ ਕੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਐਨ ਛੱਬੀ ਨੇੜੇ ਅਪੜਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵੱਢੀ ਉਗਲ ਦੀ ਚਿੱਤਾ ਨਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ। ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਦਾਸ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਪ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਗਿੱਲੀ ਮੱਚੀ।

ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ

**ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦ, ਭਰਪਣ ਤੇ ਕੁੜੱਤਣ ਸੀ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਿੱਖ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਦਰਿਆਇਲੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹਤਰੇ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਤੇ ਅਪਣੱਤ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਭਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਕੜ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹੈਕੜਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਉਹਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।**

ਸਿਰ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਦੇ ਪੁੱਤ ਵੀ ਪਿਉ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨਿੱਮੋਬੂਣੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ।

ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਬਦਲਾ ਤਾਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨਹੀਂ, ਮਕਾਰੀ ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਐ। ਕੀ ਦੱਸਾਂਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੀ ਉਗਲ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ ਐ? ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਉਗਲ ਵੱਢਣ ਜੋਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ? ਇਹ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਬਦਲੇ ਤੇ ਦਾਰੂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦਾ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।"

ਫੇਰ ਉਹ ਗੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਇਆ, "ਅਸੀਂ ਤਗੜੇ ਹੋ ਕੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਖਾਲ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਵੀ ਪੁੱਟ ਨਾ ਸਕਣ।"

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਕ ਤਰਕਾਲਾਂ ਵੇਲੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਈ ਉਹ ਵੱਢੇ ਪੌਣੇ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਪੁੜੀ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੰਬੀ ਦੇ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੀ ਮੌਜੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ।" ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਵੇਖ ਤੇ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੁਨਾਲੀ ਹੀ ਤਾਣ ਲਵੇ?" ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਚੁਬੱਚੇ ਵਿਚ ਠੰਡੀ ਹੋਣ ਲਈ ਸੁੱਟੀ ਦਾਰੂ ਦੀ ਬੋਤਲ ਕੱਢੀ। ਚੁਬੱਚੇ ਦੀ ਨੁੱਕਰੇ ਪਿਆ ਗਲਾਸ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹਾੜਾ ਪਾ ਕੇ ਵਗਦੀ ਬੰਬੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੈਂ ਇਕ ਹਾੜਾ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਤੇ ਐਹ ਲੈ ਤੂੰ ਵੀ ਲਾ।" ਫਿਰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਰਹੀ ਦੁਨਾਲੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਹ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਈ ਨਹੀਂ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਾੜੇ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਾੜਾ ਪੀ ਕੇ ਪੁੱਠੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮੁੱਛਾਂ ਪੂੰਝ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਵੇਖ ਹਿੰਮਤਿਆ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ, ਜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਿਆ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰ ਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ?" ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਹਾੜਾ ਹੋਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਲੈ ਅੱਧਾ ਅੱਧਾ ਪੀਂਦੇ ਆ।" ਪਰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਐਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁੰ ਘਾ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਡਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਵੀ ਇਥੇ ਤਦੇ ਆਇਆ। ਆਹ ਵੇਖ ਮੇਰੀ ਚੀਚੀ, ਉਹਨੇ ਪੁੜੀ ਵਿਚ ਵਲ੍ਹੋਟੀ ਆਪਣੀ ਚੀਚੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, "ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਹ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪੀਡਾ ਬੰਦਾ। ਦੱਸ, ਇਸ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਛੱਬੀ?" ਫੇਰ ਆਪੋ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਤੇਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੱਬੀ ਬਣਦੀ ਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜੀਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਉਂਗਾ। ਪਿੰਡ 'ਚ ਤੇਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ 'ਚੋਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਹੀ ਜੀਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਚੰਗਿਆੜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਮੇਰੇ 'ਚ ਬਾਕੀ ਐ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜ ਸਕਨਾਂ।"

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁੱਕ ਨਾਲ ਬੰਬੀ ਦੀ ਧਾਰ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਲੈ ਹਾੜਾ ਹੋਰ ਪਾ, ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ।"

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਲਾਸ 'ਚ ਹਾੜਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪੋ ਹੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਡੀਕ 'ਚ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਚੂਲੀ ਭਰ ਕੇ ਬੰਬੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜ ਸਕਦਾ। ਚੀਚੀ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਵੀ ਵੱਢਿਆ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਿਆਂ ਹੀ ਲੜਨ ਲਈ

ਆਂ। ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦਾ।" ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੀ ਡਾਗ ਨੂੰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਟਕਿਆ, "ਜਿੰਦਣ ਮੇਰੇ 'ਚ ਲੜਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਰਹੀ, ਉਦਣ ਸਮਝੀ ਮੈਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਜੀਦੇ ਜੀਅ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਮਤਿਆ।"

ਇੰਨੀਆਂ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੁਝ ਸਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿੰਦੀਆਂ ਪੁੜਪੁੜੀ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਢਿੱਲੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹੋਣ।

-0-

ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀਆਂ ਭਰ ਆਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੱਫਨ ਨਾਲ ਪੂੰਝਿਆ। ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਈ ਕੁਝ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਂਝਾਂ ਸਨ, ਕਈ ਖਸਲਤਾਂ ਰਲਦੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕੇ?

ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ। ਕਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਝ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ ਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰ ਦੀ ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਵਡੱਤਣ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਟ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਝਗੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਧਿਰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਏਨੇ ਵਜੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਕਾਲ ਆਪਣੀ ਪੈਲੀ 'ਚ ਲੈਣਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਨਕਾਲ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਉਦੋਂ ਮੂੰਹ ਵੱਢ ਸਕਦਾ। ਲਾ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਫਰਕ ਪੰਜਾਂ ਸੱਤਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਫਰਕ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧਿਰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਤਫਾਕੀਆ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਸਨ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੀ। ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੱਬੀ ਖਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਫੂਕਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਹਿੱਕਾਂ ਵਿਚ ਦਾਗਣ ਲਈ ਜਾਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੋਬਰਾ ਅਸਲਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਜੇ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੇ ਦਾਅਪੋਚ ਇਕੋ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਨੀਲੇ ਬਾਣੇ ਵਾਲੇ ਨਿਹੰਗ ਅਪਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਗੱਤਕਾਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸੱਠਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਜਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਖਾਲ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੀਂ ਕਹੀਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਉਤਾਰੂ ਸਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਕਿਰਪਾਨ ਪਰ੍ਹਾਂ ਵਗਾਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੜਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹਾ



# ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼

## ਇਕ ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ: ਕ੍ਰਿਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ\*

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)

ਅਬਚਲ ਨਗਰੀ ਘੁੰਗ ਵਸੇ  
ਗੁਰੂ ਸਪਰਸ਼ ਦੇ ਮੋਹ।  
ਹੀਰਾ ਘਾਟ, ਨਗੀਨੜਾ  
ਮਾਣੇ ਉਚੜੀ ਛੋਹ।

ਮੋਰ ਬੰਬੀਹੇ ਖੋਲਦੇ  
ਗੁੱਝੜੇ ਭੇਤ ਸੀ ਜੋ।  
ਕਣ-ਕਣ ਧਰ ਦਾ ਮੋਲਦਾ  
ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ।

ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੀ ਵਹਿ ਰਿਹਾ  
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਰੌ।  
ਬਦਨਸੀਬ ਉਹ ਚੇਤਨਾ  
ਭਿੰਜੇ ਨਾਂਹੀ ਜੋ।

ਖੌਫ਼ ਕੇ ਅਤਿ ਸਥਾਨਕੀ  
ਛੁਪ-ਛੁਪ ਕਦਮ ਧਰੇ।  
ਨਿੱਜ ਦੀ ਹੀਣੀ ਭਾਵਨਾ  
ਸਾਗਰ ਕਿੰਝ ਤਰੇ।

ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਟ ਅਪਰਾਧ ਲੈ  
ਘੋਰ ਚਲਾਕੀਆਂ।  
ਸੋ ਦਰ ਵੇਲੇ ਢੁੱਕੀਆਂ  
ਦੇ ਰੂਹਾਂ ਸਰਾਪੀਆਂ।

ਗੁੱਲ ਖਾਂ ਤੇ ਜਮਸ਼ੈਦ ਖਾਂ  
ਦੱਸਿਆ ਆਪਣਾ ਨਾਂ।  
ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ  
ਮਾਨਣ ਠੰਡੜੀ ਛਾਂ।

ਤੱਕ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਅਕਾਲ ਦਾ  
ਕੰਬੀ ਧੁਰ ਤੱਕ ਰੂਹ।  
ਕੋਟਾਂ ਗੜ੍ਹ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਗਏ  
ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਜੂਹ।

ਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਤੱਕਿਆ  
ਗੁਲ ਖਾਂ ਅੰਦਰ ਸੋਰ।  
ਤਿੱਖੜੇ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ  
ਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਮਜ਼ੋਰ॥

ਤਰਸ ਪੈਂਦੇ ਲਈ ਉਮੜਿਆ  
ਗੁਰਾਂ ਬੁਲਾਇਆ ਕੋਲ।  
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਖਾਨ ਨੂੰ  
ਕੀਤੇ ਮਿੱਠੜੇ ਬੋਲ।

ਨਿੱਮੋਝੂਣਾ ਹੋ ਟੁਰ ਗਿਆ  
ਤੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ।  
ਬੁੱਕਲੀ ਖੰਜਰ ਸਹਿਕਦਾ  
ਰਿਹਾ ਅਗਨ ਨੂੰ ਬਾਲ।

ਉਸ਼ਾ ਵੇਲੇ ਪਰਤਦੇ  
ਸੁਰਤਾਂ ਦੇ ਕੰਗਾਲ।  
ਹੀਣੀ ਵਿੱਸ ਨੂੰ ਘੋਲਦੇ  
ਤੱਕ-ਕੇ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ।

ਉਸ਼ਾ ਵੇਲੇ ਜਗ ਪੈਂਦੀ  
ਉਚੜੀ ਸੋ ਦਰ ਲੋ।  
ਮਾਹੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵੰਡਦਾ  
ਰਸ ਭਿੰਨੜੀ ਖੁਸ਼ਬੋ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ਅਕਾਲ ਤੇ  
ਕੀਕਣ ਹੋਵੇ ਵਾਰ।  
ਦੋਜਖ਼ ਵੀ ਨਾ ਲੈਂਦਾ  
ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਦੀ ਸਾਰ।

ਤੱਕੇ ਪੈਂਦੇ ਦੇ ਪੋਤਰੇ  
ਗੁਰੂ ਨੇ ਵਿਚ ਮੰਝਧਾਰ।  
ਉਂਚ ਪੁਰਾਣੀ ਜਿੱਤ ਪੈਂਦੇ ਦੀ  
ਬਦਲ ਰਹੇ ਵਿਚ ਹਾਰ।

ਹਿਰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵੱਗਦੇ  
ਤਰਸ ਦੇ ਵਹਿਣ ਭਰੇ।  
ਪ੍ਰੀਤ ਪੈਂਦੇ ਦੀ ਪਾ ਰਹੀ  
ਪਰਦਾ-ਛੁਪੇ ਛੁਰੇ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਨੂੰ  
ਜਾਣ ਲਏ ਜਦ ਸੁਰਤ।  
ਫਿਰ ਵੀ ਨਿੱਜ ਕਮੀਨਗੀ  
ਪਾਲੇ ਹੀਣੀ ਜੁਰਅਤ।

ਘੋਰ ਅਪਰਾਧ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣੇ  
ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ ਜੋ।  
ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਤੇ ਦਿਸ ਪੈਣੇ  
ਹਰ ਇੱਕ ਅੱਖ ਨੂੰ ਉਹ।

ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਗੁਲ ਖਾਂ ਝੂਰ ਰਿਹਾ  
ਤੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ।  
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਦਮ ਉਤਾਰਿਆ  
ਉਸ ਪਹਿਰ, ਵਿਚ ਕਾਲ।

ਕਲਗੀਧਰ ਸਨ ਕਾਲ ਵਿਚ  
ਦੇਹੀ ਨਿਯਮ ਖੜੇ।  
ਗੁਲ ਖਾਂ ਤੀਕਰ ਕਰ ਰਹੇ  
ਸੁਖਨ ਕੋ ਰਾਜ਼ ਭਰੇ।

“ਮਾਰਿਆ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਦਾਦਰਾ  
ਸਾਡੇ ਦਾਦੇ ਪਾਕਿ”  
ਡੂੰਘੇ ਭੇਤ ਨਾ ਸਮਝਿਆ  
ਗੁਲ-ਸੁਰਤ ਨਾਪਾਕ।

ਕਾਲੀ ਰਾਤ ‘ਚ ਰੂਪ ਧਿਵਾਂਣਾ  
ਗੁਲ ਖਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਹਰ।  
ਗੁਰੂ ਖੇਮੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ  
ਜਮਸ਼ੈਦ ਖੜਾ ਕਰ ਬਾਹਰ।

ਖੇਮੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵੜ ਗਿਆ  
ਜਮਧਰ ਲੈ ਗੁਲ ਨਾਲ।  
ਅੰਦਰ ਤੱਕਿਆ ਨੂਰ ਜਦ  
ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਬੇਹਾਲ।

ਭੈਅ ਖਾਇ ਕੈ ਪਰਤਦਾ  
ਛੁਰਾ ਜਗਾਏ ਰੋਹ।  
ਛੁਰੇ ਦੀ ਫਿਤਰ ਕਮੀਨਗੀ  
ਅੰਤ ਕਮਾਏ ਧੌਹ।

ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਅੱਖੀਆਂ  
ਦਿਸ ਨਾ ਸਕੇ ਲੋ।  
ਚਾਨਣ ਵੱਲੇ ਮਾਰਿਆ  
ਛੁਰਾ ਗੁਲ ਖਾਂ ਜੋ।

ਭੇਦ ਕੀ ਸੱਕੇ ਨੂਰ ਨੂੰ  
ਕਮੀਨਾ ਵਾਰ ਸੰਗੀਨ।  
ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਖੜਗ ਦਾ ਹੋਇਆ  
ਡਿੱਗਿਆ ਗੁਲ ਜ਼ਮੀਨ।

ਡਿਗਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ  
ਮੁੱਖੋ ਨਾਮ -ਮਾਂ।  
ਨਿੱਜੀ ਵਿਰੋਧ ਸਥਾਨਕੀ  
ਸੋਧਿਆ ਤੇਗ ਗੁਰਾਂ।

ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਾਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ  
ਮਾਰਿਆ ਜਮਸ਼ੈਦ ਜਿਨਾਂ।  
ਖੂਨੀ ਘਾਵ ਨੂੰ ਸੀਣ ਹਿੱਤ  
ਬੁਲਾਏ ਵੈਦ ਤਿਨਾਂ।

ਉਠ ਬੈਠੇ ਭਗਵਾਨ  
ਦੇਣ ਦਿਲਾਸੜੇ।  
ਭੁੱਲਿਆ ਧਰਤ ਤੇ ਖੂਨ  
ਖੁਸੇ ਧਰ ਹਾਸੜੇ।

ਕਿਹਾ ਵੈਦ ਧਰਵਾਸ  
ਕੋ ਫਟ ਗੰਭੀਰ ਨਾ।  
ਸਿੰਘਾ ਦਰਦ ਹਮੇਸ਼  
ਛੁਟੇ ਜੋ ਤੀਰ ਨਾ।

ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਲੜ ਲਾਇ  
ਸਿੱਖਹੁ ਪਿਆਰਿਉ।  
ਛੁਪ ਕੇ ਕਰੇ ਜੋ ਵਾਰ  
ਨਾ ਮੂਲ ਵਿਸਾਰਿਉ।

ਵਾਰ ਦਾ ਏਸ ਰਹੱਸ

ਜਿਉਂ ਸਾਗਰ ਕਾ ਤਲਾ।  
ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਜੇ ਮਿਹਰ  
ਤੇ ਹੋਸੀ ਨਿਰਮਲਾ।

ਚਰਨ ਧੂੜ ਨਾਲ ਮਾਹੀ  
ਬੱਦਲ ਛੱਟਦੇ।  
ਉਚੇ ਮੰਡਲ ਆਪ  
ਭੇਤ ਖੋਲ ਦੱਸਦੇ।

ਜੇ ਮਾਹੀ ਲੜ ਲਾਇ  
ਤਾਂ, ਮਾਲਕ ਦੇ ਜਹਾਂ।  
ਨਜ਼ਰ ਲਏ ਜੇ ਫੇਰ  
ਤਾਂ, ਹੋਸੀ ਭਿੱਖ ਮੰਗਾ।

ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੰਡਲ ਕੋਟ  
ਰੁਲਦੇ ਚਰਨ ਧੂਲ।  
ਜੇ ਸੁਰਤ ਲਏ ਅੱਖ ਪਾਇ  
ਤਾਂ ਵਿਗਸਣ ਕਾਵਿ ਫੂਲ।

ਮੰਡਲ ਉਚ ਰੁਹਾਨ  
ਗੁਰੂ ‘ਚ ਸਮਾ ਗਏ।  
ਪਾ ਕੇ ਉਚੜੀ ਥਾਂ  
ਸੇਧ ਉਹ ਪਾ ਗਏ।

ਨਿੱਜੀ ਵਹਿਣਾ ਵੱਸ  
ਭਰਮ ਸੁਰਤ ਪਾਲਦੀ।  
ਲਾਵਾਂ ਦਾਗ ਅਕਾਲ  
ਇਹ ਆਸ ਕੰਗਾਲ ਦੀ।

ਢੀਖਰੀਆਂ ਸੰਗ ਬਾਲ  
ਜਿਉਂ ਕੇ ਖੇਡਦਾ।  
ਤੋੜ-ਤੋੜ ਕੇ ਕਰੇ  
ਧਨੀਂ ਮੈ ਤੇਗ ਦਾ।

ਗੁਲ ਅਤੇ ਜਮਸ਼ੈਦ ਨੂੰ  
ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਦੇ।  
ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਦੇ ਹੇਠ  
ਉਹ ਧੌਹ ਪਾਲਦੇ।

ਕੁਝ ਕੁ ਕਦਮਾਂ ਤੀਕ,  
ਭਰਮ ਗੁਰ ਰੱਖਦਾ।  
ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਜੋ ਲੀਕ  
ਤੇ ਪਰਦਾ ਚੱਕਦਾ।

ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਪੰਥ ਨੂੰ  
ਜਬੜ ਦਾ ਤੀਰ ਜੋ।  
ਛੁੱਟੇ ਜਦੋਂ ਕਮਾਨ  
ਹੋ ਬਸ ਅਖੀਰ ਵੋ।

ਇੰਜ ਗੁਲ ਖਾਂ ਸੁਰਤ  
ਭੁਲੇਖੇ ਸਿਰਜਦੀ।  
ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ  
ਰਹੀ ਉਸ ਵਰਸਦੀ।

ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਗੁਲ ਖਾਂ,  
ਗੁਰੂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ।  
ਪਰ ਨਿੱਜ ਦੇ ਹੀਣ ਉਲਾਰਾ  
ਬੀਂ ਬੇ-ਬਸ ਹੈ।

ਰਿਹਾ ਚਿੱਤ ਘਬਰਾਏ  
ਗੁਲ ਖਾਂ ਕੰਬਦਾ।  
ਜਾਣੇ ਜਿੱਤ ਨਸੀਬ  
ਅਕਾਲ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ।

ਇੰਜ ਜਮਧਰ ਲੈ ਲੁਕੇ  
ਛੁਪਾ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ।  
ਦੇਹੀ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ  
ਇਹ ਭੀ ਜਰ ਰਿਹਾ।

ਜੇ ਕਰੇ ਅਕਾਲ ਤੇ ਵਾਰ  
ਨਾ ਹੱਥ ਕੁਝ ਆਂਦਦਾ।  
ਸੜੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਨਾਂ  
ਤੇ ਮੌਤ ਸਦਾਂਵਦਾ।

ਗੁਲ ਖਾਂ ਸੁਰਤ ਧਿਝਾਂਣੀ  
ਵਾਰ ਕੇ ਕਰ ਗਈ।

ਖਾਇ ਖੜਗ ਦਾ ਵਾਰ  
ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰ ਗਈ।

ਚਾਇਆ ਵੇਸ ਜੋ ਸਬਜ਼  
ਘੋਰ ਅਪਮਾਨ ਵੇ।  
ਕਿਵੇਂ ਬਚੇ ਜੁਡਾਜ਼,  
ਤੇਗ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵੇ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ਅਕਾਲ,  
ਵਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ।  
ਉਹ ਅਉਹਾਣੀ ਕਦੇ ਨਾਹੀ  
ਉਹ ਏਕ ਉਮਕਾਰ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖ ਹਿਰਦੇ ਜਾਪ  
ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹੀ ਦਾ।  
ਮਲੀਨ ਨਾਂ ਕਰਸੀ ਵਾਰ  
ਗੁਲ ਸੁਰਤ ਜਿਹੀ ਦਾ।

ਅਕਾਲ ਨਿਯਮ ਦੀ ਜਿੱਤ  
ਗੁਰੂ ਧੜਕਾ ਰਿਹਾ।  
ਅਦਨ, ਕਮੀਨਾ, ਘ੍ਰਿਣਤ,  
ਵਾਰ ਕਰ ਖਾਂ ਰਿਹਾ।

ਨੀਚ ਕਰੇ ਜੋ ਵਾਰ  
ਘਿਨਾਉਣੀ ਸੁਰਤ ਤੁੱਛ।  
ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ ਸ਼ਹੀਦ  
ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ਉਚ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਦੇਹ ਸਮੇਤ  
ਧਰਤ ਤੋਂ ਜਾਂਵਦਾ।  
ਨਾਨਕ ਦੇਹ ਦੀ ਰੀਤ  
ਗੁਰੂ ਦੁਹਰਾਵਦਾ।

ਅੱਲੇ ਜ਼ਖਮ ‘ਚ ਚਿੱਲਾ  
ਚੜਾਇਆ ਧਨੁੱਖ ਗੁਰੂ।  
ਰੱਤ ਇਲਾਹੀ ਸੰਗ  
ਧਰਤ ਗਿਆ ਸਿੱਜ ਗੁਰੂ।

ਉਚੀ ਧਰਤ ਨਾਦੇੜ  
ਪਾਕਿ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ।  
ਦੇਹ ਅਕਾਲ ਦੀ ਰੱਤ  
ਕਿਲਵਿਖ ਇਸ ਧੋ ਗਈ।

ਭੇਤ ਚਿੱਲੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੰਗਾਂ  
ਦਾ ਤਾਣ ਹੋਇਆ।  
ਜਿਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਲੜਨਾ  
ਸਿੱਖੀ ਹਾਣ ਹੋਇਆ।

ਜੋ ਚਲਾਈ ਤੇਗ ਸਿੰਘ ਦੀਪ  
ਤਲੀ ਤੇ ਸੀਸ ਰੱਖ।  
ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਹ ਤੋਂ ਤਾਣ  
ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਗੁਰਸਿੱਖ।

ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਘਟਨਾਵਾਂ  
ਚਰਨ ਸਪਰਸਦੀਆਂ।  
ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ‘ਚ  
ਉਚੀਆਂ ਵਸਦੀਆਂ।

ਇੱਕ-ਇੱਕ ਘਟਨਾ  
ਲੱਖ ਭੇਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਦੀ।  
ਜੇ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ  
ਤੇ ਪਰਦਾ ਚੱਕਦੀ।

ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਦੇ ਨਾਲ  
ਮਨ ਦਾ ਦੀਪ ਜਗੇ।  
ਲਈਏ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ  
ਤੇ ਹੋਸੀ ਗੱਲ ਅਗੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼  
ਚਰੈ ਸੋ ਪਾਰ ਹੈ।  
ਛੱਡਦੇ ਯਾਰ ਇਹ ਥਾਂ  
ਕਿਉ ਹੋਤ ਖੁਆਰ ਹੈ।

ਜਦ ਧਰਤ ਨੂੰ ਪਈ ਕਨਸੋਅ  
ਪਾਕਿ ਉਸ ਰੱਤ ‘ਚੋ।  
ਕਿ ਟੁਰ ਜਾਣਾ ਦੇਹ ਅਕਾਲ  
ਮਿਥਿਆ ਜਗਤ ‘ਚੋ।

ਫੜ-ਫੜ ਬਹੇ ਧਰ ਕਾਲ  
ਜੋ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਵਦਾ।  
ਉਚੇ ਨਿਯਮ ਅਕਾਲ ‘ਚ  
ਕਾਲ ਸਮਾਂਵਦਾ।

ਦੱਖਣ ਧਰਤ ਤੇ ਵਿਗਸਿਆ  
ਦਰਿਆਉ ਭਗਤ ਕਾ।  
ਸਫਰ ਮੁਕਾ ਕਰ ਚੱਲਿਆ  
ਹਰ-ਰੂਪ ਜਗਤ ਕਾ।

ਇਨ ਦਰਿਆਉ ਗੁੰਜੇ  
ਜਿਸਮ ਦਾ ਸੋਰ ਹੋ।  
ਤੜ-ਤੜ ਚੜੇ ਹਰ ਛੱਲ  
ਖੜਗ ਦੀ ਤੌਰ ਹੋ।

ਇਨ ਦਰਿਆਉ ਬੋਲ ਸਮਾਏ  
ਧਰਤ ਦੇ।  
ਦੂਰੋਂ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਵਣ ਹਿਤ  
ਬਲ ਪਰਤਦੇ।

ਖੁੱਲੇ, ਸੰਘਣੇ, ਲੰਮੇ,  
ਕੋਸ ਘਣਘੋਰ ਹੋ।  
ਧਿੰਚੇ ਵੱਝਾ ਵਜਦ  
ਜੁਲਫ ਦੀ ਡੋਰ ਹੋ।

ਇਨ ਦਰਿਆਉ ਲੱਖਾਂ  
ਘੁਮਣਘੇਰੀਆਂ।  
ਬਲਾਂ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ  
ਪਾਵਣ ਫੇਰੀਆਂ।

ਤੀਖਣ ਅੱਤ ਪਿਆਸ  
ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਰਹੀ ਧਿੰਚ।  
ਨਵ-ਨਿਧ ਭਗਤ ਦਰਿਆਉ  
ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਵਿਚ।

ਵਿਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਸਮਾ ਗਿਆ  
ਬਲਾਂ ਦਾ ਉਚੜਾ ਜਾਪ।  
ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ ਆ ਘੁਲ ਗਿਆ  
ਸਾਂਝਾ ਦਾ ਆਲਾਪ।

ਬਖਸ਼ ਕੀਤੀ ਇਸ ਤੇ ਉਚੀ  
ਭਰ ਬਾਟਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼।  
ਅਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ‘ਚ ਰਮ ਗਿਆ  
ਸਦਾ ਸਹਿਜ ਦੇ ਦੇਸ।

ਜਿੱਤ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਦੀ  
ਧਰਤ ਤੇ ਝੁੱਲ ਰਹੀ।  
ਹਿਰਾਂ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਗੂੰਜ  
ਗੁਰੂ ‘ਚ ਘੁਲ ਰਹੀ।

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ  
ਜਸ਼ਨ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ।  
ਹੋ ਏਕ ਸੁਰ ਸਭ ਢੂੰਡਦੇ  
ਅੰਤ ਪਰਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ।

ਨਾਨਕ ਜੋਤ ‘ਚ ਰਮ ਰਹੀ  
ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼।  
ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ  
ਕੇਂਦਰ ਨੇਮ-ਆਵਾਜ਼।

ਨਾਦ ਨੇਮ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਤੇ  
ਨਵੇਂ ਮਿਨਾਰੇ ਜਾ।  
ਖੜਗਧਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ  
ਕਦਮ ਪਧਾਰੇ ਆ।

ਚਿੱਲਾ ਚੜਾਉਦੇ ਧਨੁੱਖ ਤੇ  
ਖੁੱਲਿਆ ਜ਼ਖਮ ਅੱਲਾ।  
ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਇਸ ਮੇਧਨੀ  
ਰੱਤ ਰੰਗਿਆ ਆਪ ਅੱਲਾਹ।

ਰਾਤ ਰਹੇ ਭਰ ਕੇਰਦੇ  
ਨੀਰਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਸਿੱਖ।  
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਗ ਪਈ  
ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਦਿੱਖ।

ਅੰਤਿਮ ਵਾਰ ਧਰ ਵੇਖਿਆ  
ਰੰਗਲੇ ਜਾਮੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼।  
ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਤੇ ਸੋਭ ਰਹੀ  
ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਵਾਂਗ ਹਮੇਸ਼।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੁਖੜਾ ਵੰਡ ਰਿਹਾ  
ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਨੂਰ।  
ਨਾਨਕ ਨਕਸ਼ ਦਾ ਚਮਕਿਆ  
ਮੁਖੜੇ ਤੇਜ਼ ਹਜੂਰ।

ਧਰਤ ਨੇ ਤੱਕੀ ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਖੜੇ  
ਅਸਲੋਂ ਨਵੀਂ ਨੁਹਾਰ।

ਨਾਨਕ ਨਕਸ਼ ‘ਚ ਖਿਲ ਪਿਆ  
ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਅਪਾਰ।

ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜੋਤ ਦੇ  
ਕਲਗੀਧਰ ਫਰਜ਼ਦ।  
ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈ  
ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ।

ਸਾਰੀ ਧਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ  
ਨਫ਼ਸ ਦੇ ਸਭ ਝੁਕਾਅ।  
ਦੱਖਣ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤ ‘ਤੇ  
ਕੀਤਾ ਦੇਹ ਫੈਲਾਅ।

ਉਚੀ ਨੈਤਿਕ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਤੇ  
ਮਨ ਦੇ ਉਤਾਰ ਚੜਾਅ।  
ਸਭੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ  
ਕਰ ਖਮੋਸ਼ ਗੁਰਾਂ।

ਸਹਿਜ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਾਗ ਨੂੰ  
ਦਿੱਤਾ ਉਤੇ ਧੜਕਾਅ।  
ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ  
ਗੁਰਗੱਦੀ ਗੋਬਿੰਦ।

ਦੇਹੀ ਨੇਮ ਸੀ ਰਮ ਗਿਆ  
ਹੋ ਖਮੋਸ਼ ਵਿਚ ਬੀੜ।  
ਨਦਰ ਹੋਈ ਗੁਰ ਬਖਸ਼ਿਆ  
ਨਿਹਚਲ ਥਾਂ ਅਖੀਰ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੋਇਆ ਧਰ ਉਤੇ  
ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।  
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਾਰਾ ਝੁਕ ਗਿਆ  
ਚਰਨੀ ਉਚ ਧਰਵਾਸ।

ਹਰ ਧਰਮ ਹੋਇ ਨਿਬੜਿਆ  
ਹੱਕ ਉਨ ਯੁਗ ਕਾ।  
ਨਾਨਕ ਜੋਤ ‘ਚ ਸ਼ਬਦ ਭਇਆ  
ਬੋਹਿਬ ਕਲਯੁਗ ਕਾ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਭੇਦ ਅਕਾਲ ਦਾ  
ਕਾਲ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ।  
ਧੰਨ ਸੁ ਕਾਲ ਜੋ ਉਚੜੇ  
ਚਰਨ ਸ਼ਪਰਸ਼ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਕੱਥ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ  
ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਹੋ।  
ਸ਼ਬਦ ਸਹਿਜ ਹੋ ਫੈਲਿਆ  
ਧਰਤ-ਚੋਗਿਰਦੇ ਹੋ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਹੁ  
ਵੰਡੇ ਉਚ ਧਰਵਾਸ।  
ਸਿੱਖਾਂ ਹੁਕਮ ਅਟੱਲ ਦਾ ਸੁਣਿਆ  
ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਨਾ ਆਸ।

ਚੰਦਨ ਚੌਂਕੀ ਸਜ ਗਈ  
ਤੌਕ ਸ਼ਬਦ ਸੁਆਂਤ।  
ਭੇਤ ਅਕਾਲ ਦਾ ਕੱਜਿਆ  
ਕਾਇਨਾਤ ਭਈ ਕਨਾਤ।

ਗੁਰੂ ਤੇ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਦਾ  
ਲੀਨ ਭਇਉ ਅਕਾਲ।  
ਭੇਤ ਚਿਖਾ ਦਾ ਰਹੇਗਾ  
ਜਦ ਤਕ ਰਹੇਗਾ ਕਾਲ।

ਡਾਢਾ ਉਚ ਧਰਵਾਸ ਜੋ  
ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਦੀਦ।  
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ  
ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਾਹ ਸ਼ਹੀਦ।

ਜਦ ਕੋਈ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ  
ਕਰੇ ਵਾਸ ਹਮੇਸ਼।  
ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ  
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਸ਼ਮੇਸ਼।

ਸਿੰਘ ਅੰਗੀਠਾ ਫੋਲਦੇ  
ਮੁੱਖ ਜਪੁਜੀ ਉਚਾਰਨ।  
ਦੇਹ ਅਕਾਲ ਦੀ ਮਿਲੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ  
ਨਿੱਕੀ ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਨ।

ਨੀਲਾ ਅਤੇ ਬਾਜ ਗੁਰੂ ਦਾ  
ਹੋ ਅਲੋਪ ਗਏ।  
ਕਾਲ ਦੇ ਵਹਿਣ ‘ਚ ਸੱਚੜੇ  
ਸੰਗ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਭਏ।



ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੇਂ ਮਹਿਕਣ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ। ਸੁਰਤ ਨਿਮਾਣੀ ਕੀਕਣ ਜਾਣੇ ਭੇਤ ਅਕਾਲ-ਮਹਾਨ।	ਤੱਕ ਮਹਾਂ ਸਾਗਰੀ ਛੱਲਾਂ, ਧਰਤੀ ਕੰਬਦੀ। ਕੋਟਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਦਰਿਆ ਵੱਗਦੇ। ਕਦਮ ਸੁਮੰਦ, ਬਲਾਂ ਟੁੱਟਣ ਘੋਰ ਗੜ੍ਹ। ਰਬਾਬ, ਸੁਆਂਤ, ਜਲਾਂ, ਤਰ ਬਗਦਾਦ ਹੋ। ਸੁਆਂਤ, ਸੁਮੰਦ, ਅਥਾਹ, ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸਰਹੁ। ਜੀਵਨ ਚਰਨ ਘੁਮਾਹ, ਘੁੰਮੀ ਬੰਦਗੀ। ਸਹਿਜ ਸਬਦ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਗੰਗਾ ਵਗਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ- ਜਮਜਮਾ, ਸੁੱਕੇ ਨਾ ਕਦੇ।	ਬੇਅੰਤ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ, ਵਸੇ ਵਡਭਾਗਤ। ਨਾਦ ਵੀ ਧੰਧੇ ਲਾਇਆ, ਚਰਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ।	ਕੂਕਣ ਮੋਰ ਹੋ। ਕੁੰਚਰ ਸੁੱਖ ਗੁੰਜਾਇਆ, ਜੋ ਹੋਵੇ ਭੋਰ ਹੋ। ਚਿਹਰਾ ਚੰਨ ਛੁਪਾਇਆ, ਵਾਲ ਘਣਘੋਰ ਹੋ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਸਜਾਇਆ, ਵਜਦ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋ। ਉਤਰ ਧਰਤ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਦੇਹੀ ਦੀ ਤੋਰ ਹੋ। ਦੇਹੀ ਆਂਣ ਫੈਲਾਇਆ, ਨਾਦ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੋ।	ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ। ਚਰਨ ਪਰ੍ਹੰ ਬਖਸ਼ਿਦ, ਸੁਵਾਮੀ ਜਗ ਹਰਾ।	ਹੁਦਰਾ ਜੁਬਤ ਬਿਨਾਂ। ਉਚੜੇ ਸਿਰਜਣਾਂ ਭਾਗ, ਰੁਲਸਣ ਸਹਿਜ ਬਿਨਾਂ। ਸੰਘਣੇ ਕਲਪਨਾਂ ਬਾਗ, ਸਹਿਜ ਬਿਨ ਭਏ ਫਨਾਂ। ਬੰਧਨ ਲੱਗੇ ਸੁਹਾਗ, ਕਾਲਪਨਿਕ ਭੋਸ ਜਿਨਾਂ। ਛੁਪੇ ਵਿਸ਼ੈਲੇ ਨਾਗ, ਚੜੀ ਜੋ ਲਹਿਰ ਝਨਾਂ।	
<b>ਭਾਗ-3</b>						
ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਸੁਹਾਗਣਾਂ, ਹੱਥੀਂ ਸੂਹੇ ਚੂੜੇ। ਸੋਰਠ ਤਾਮ ਵਿਹਾਜਣਾਂ, ਕੇਸ ਗੁੰਦੇ ਜੂੜੇ। ਪੱਲਾ ਸਿਰ ਵਡਭਾਗਣਾਂ, ਮਜੀਨ ਰੰਗ ਗੁੜੇ। ਮਾਨਣ ਰਸ ਵੈਰਾਗਣਾਂ, ਮੱਥੇ ਚਰਨ-ਧੂੜੇ। ਸਿਮਰਤ ਮਾਹੀ ਜਾਗਣਾਂ, ਦਰਸ ਨੀਦ ਪੰਘੂੜੇ। ਦੁਜਾ ਭਾਉ ਤਿਆਗਣਾਂ, ਕੰਤ ਸਰਣ ਪੂਰੇ।						ਧਰਤ 'ਤੇ ਪਲਦੀ ਦੇਹ, ਸਿਰਜਣਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਰੋਗ ਅੰਦਰ ਦਾ ਏਹ, ਜੋ ਸੁਰਤ ਕਰੂਪ ਹੈ।
ਚੰਚਲ ਕੋਈ ਕੁਆਰੀ, ਵੰਗਾਂ ਛਣਕਾਂਵਦੀ। ਨਾਜ਼ਾਂ ਭਰੀ ਪਟਾਰੀ, ਗੀਤ ਕੋ ਗਾਂਵਦੀ। ਮੱਥੇ ਜੁਲਫ ਖਿਲਾਰੀ, ਉਡ-ਉਡ ਜਾਂਵਦੀ। ਛਮ-ਛਮ ਚੜੀ ਖੁਮਾਰੀ, ਅੰਦਰ ਆਂਵਦੀ।						ਸਿਰਜਣਾ ਲਿਆ ਜਦ ਮੰਨ, ਆਖਿਰੀ ਖੁਦ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਲੱਗੇ ਬੰਧਨ, ਤੁੱਛ ਦੀ ਬੁੱਧ ਨੂੰ।
ਰੱਜ-ਰੱਜ ਨਾਜ਼ ਦਿਖਾਵੇ, ਨੂਰ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ। ਆਦਰ ਕਰ ਮੁਸਕਾਵੇ, ਖਿੱਚ ਕੁਝ ਘੁੰਡ ਨੂੰ।						ਇੰਝ ਸੁੱਟੇ ਦੇਹੀ ਨੇਮ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਤੇ। ਤੋਲੇ ਅਕਾਲ-ਪ੍ਰੇਮ, ਇਤਹਾਸ ਖੜੋਤ ਤੇ।
ਸੋਚੇ, ਕਰਾਂ ਤਬਾਹ, ਚਾਨਣ ਸ਼੍ਰੋਤ ਨੂੰ। ਕਿੰਝ ਜਿੱਤੇ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ, ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਨੂੰ।						ਜੋ ਖਿੱਚਣ ਵੱਲ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਥ ਤੇ ਭਾਰ ਨੇ। ਰਚਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਾਸ, ਤੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਨੇ।
ਲੱਖਾਂ ਸਾਗਰ ਸਾਂਤ, ਹਿਰਦੇ ਸੁਹਾਗਣਾਂ। ਬੂੰਦ ਸਹਿਜ ਸੁਆਂਤ, ਬਦਲਣ ਵਡਭਾਗਣਾਂ।						ਇੰਜ ਹੌਲ ਪੈਣ ਦੇ ਭਰਮ, ਕਲਪਨਾ ਸਿਰਜਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਤੇ ਧਰਮ, ਅੱਡ ਕਰ ਵਿਰਦ ਦੀ।
ਜੁਲਫ-ਅਜ਼ਾਦ ਜਮਾਤ, ਕੰਘੇ ਜੁਬਤ ਬਿਨਾਂ। ਰੁਲੇ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ, ਕਦੇ ਵੀ ਸਵਰੇ ਨਾ। ਚੰਚਲ ਭਾਵ; “ਦੁਖਾਂਤ”, ਢਲੇ ਜਦ ਸਿਰਜਣਾ।						ਵਿਉਂਤ ਡਾਢੀ ਘਣੀ, ਕਲਪਨਾ ਸੁਰਤ ਬੁਣੇ। ਜਿੱਤ ਨਾ ਇਹ ਸਕਣੀ, ਕਾਲ ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣੇ।
ਨਿਰਾ ਕਲਪਨਾ-ਰਾਗ,						“ਅੰਤ ਛੁਰੇ ਦਾ ਵਾਰ, ਹੋ ਇਸ ਪੁੰਗਣਾਂ। ਪਾਏ ਲੇਖ ਖੁਆਰ, ਸਹਿਜ ਬਿਨ ਸਿਰਜਣਾਂ। ਗੁਰੂ ਖੜਗ ਦਾ ਵਾਰ, ਇੱਕੋ ਲਿਸਕਣਾਂ। ਗੁਲ ਸੁਰਤ ਨੇ ਯਾਰ, ਹੋਣਾਂ ਅੰਤ ਫਨਾਂ॥”
<b>(ਸਮਾਪਤ)</b>						
<b>*ਫੋਨ: 647 400 3493</b>						
atwalbalbirsingh@yahoo.ca						

# ਸਭਨਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ

(ਸਫਾ 27 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਗਿਆ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਚੱਲੂ।”

ਹਾਕਮ ਸਿੰਹੂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡੌਲਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਫਖਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੰਡਿਆ, ਡੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ‘ਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਹਿਰਾਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹਦੇ ਕੰਨੀਂ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲ ਝੁਕਾਅ ਕੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, “ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਾਜ ਰੱਖੀ।” ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਸੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ‘ਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਵੰਗਾਰ ਕਬੂਲ ਏ।”

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, “ਓ ਪੁੱਤਰੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਥਿਆਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ ਵੱਟਾਂ ਉਤੇ ਬਹਿ ਜਾਓ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ।”

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਖਾਲ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਗੱਡ ਦਿੱਤੀ।

ਦੇਵਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾ ਲੜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਿਸਦਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਿੜਕਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋਏ ਵੱਟਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਉਠਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਕਮ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਿਹੜੀ ਨਾਭ ਨੂੰ ਨੱਧ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੋਣਹਾਕੇ ਹੋਏ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੀਕ ਨਿਕਲ

ਚੱਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਨੱਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਹਿੰਮਤਿਆ, ਮੈਂ ਹਾਰ ਮੰਨੀ, ਪਰ ਵੇਖ, ਵੱਡੇ ਭਾਊ, ਮੈਨੂੰ ਬੇਜ਼ਤ ਨਾ ਕਰ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲੈ ਫੈਸਲਾ ਤੇਰੇ ਹੱਥ। ਬਸ ਮੇਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਏ।”

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਲਿਲਕਤੀ ‘ਚੋਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜੇਤੂ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਜਿਹਾ ਮਾਣਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਫਤਹਿ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਛੱਡੇ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹਨੇ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਵਾਹ ਹਾਕਮ ਸਿੰਹਾਂ, ਬੜੀ ਜਾਨ ਵਾਲੀ ਹੱਡੀ ਆ ਤੇਰੀ ਵੀ। ਮੈਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਹਾਰੀ ਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਈਂ।” ਉਹ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲੁਕਾਅ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ।

ਫੇਰ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਹਾਰੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੂਤੀਆਂ ਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਲਹੂ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਤਸੱਲੀ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਚਲ ਫਿਰ ਹਿੰਮਤਿਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਏਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਛੱਡਦਾਂ।”

ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਕਹਿ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੜਕਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਕਿਹਾ, “ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਫੈਸਲਾ ਇਹ

ਜੋ, ਸਾਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਓ।” ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਹ ਸੂਤ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, “ਵੇਖੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਆ। ਗ਼ਲਤ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਗਾਂ ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਬੱਝ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਪੈਲੀਆਂ ਤੱਕ ਨਕਾਲ ਦਿਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੂੰਹੋਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਢਣਾ ਪਵੇ।”

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਾਲਮ ਸਬੂਤੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲੂਣਿਆ ਜਿਹਾ ਗਿਆ। ਹੱਥ ‘ਚ ਫੜੇ ਖੱਫਨ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਵੀ ਰੋਕੀਆਂ ਤੇ ਅੱਬਰੂ ਵੀ।

ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਰੋਂਦਾ ਤੇ ਡਸਕੋਰੇ ਭਰਦਾ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਮਟੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ।

ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਲਾਗੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੋਗ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ, ਮੰਜੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ

ਉਹਦੇ ਵਗਦੇ ਅੱਬਰੂਆਂ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ।

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵਲ ਆ ਖਲੋਤਾ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਪਲੋਸਦਿਆਂ ਉਹ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਉਏ ਹਿੰਮਤਿਆ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਤੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਏਂ....”

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੱਫਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਛੂਹ ਕੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਉਹਤ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲੈਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਤੂੰ ਮਰ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਜਿੱਤ ਗਿਓਂ।” ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਕਦਮ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹਕਿਆ, “ਜੇ ਹੈ ਹਿੰਮਤ ਤਾਂ ਉਠ, ਉਠ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਧਿਰ ਬਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਲੜ ਭਿੜ ਸਕਾਂ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਮੈਂ ਲੜਿਓਂ ਬਗ਼ੈਰ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ....?” ਉਹ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਤੇਰੇ ਬਗ਼ੈਰ ਮੈਂ ਲੜ੍ਹੇ ਵੀ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ....?”

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਦਲੇਰੀ ਜਿਹੀ ਕਰਕੇ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ, “ਚਾਚਾ, ਬਾਪੂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਐਵੇਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਮੈਂ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਸ ‘ਚ ਸਿੰਗ ਕਿਉਂ ਫਸਾ ਛੱਡੇ? ਉਂਜ ਰੱਬ ਨਾ ਹੀ ਕਰੇ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਸਸਕਾਰ ਉਤੇ ਜਾਊਂਗਾ ਹੀ ਜਾਊਂਗਾ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਭਾਣਾ ਉਲਟ

ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ੈਦ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸੱਦਿਉਂ ਬਗ਼ੈਰ ਮੇਰੀ ਅਰਬੀ ਨਾ ਉਠਾਉਣੀ।”

ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋ ਉੱਠਿਆ। ਉਹ ਝੱਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਂਦਾ ਰੋਂਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਉਏ ਹਿੰਮਤਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਹਾਰਾਂ ਹੀ ਹਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਲਿਖ ਗਿਓਂ?” ਉਹਨੇ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ, “ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸਿਰਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ।”

ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਆਖ਼ਰੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਂਜ ਉਹ ਹੀ ਭਾਵਕ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਬੋਲਦਾ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਆ ਖਲੋਤਾ। ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰ ਫੜ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਅੱਜ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਵਾਂ ਹਿੰਮਤਿਆ....।” ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਂਝੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਬਾਪੜਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮਨ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਰੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਏਂ....।”

ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਹਾਰਨ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।



ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ

## ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ

ਭਾਗ - 1

ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਿਆ ਸੂਤੀ ਗਈ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਖਿੜਕ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰੋਹ, ਜੋਸ਼ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਗਲ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੱਤਾ ਭੌਕਿਆ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਹੋਈ। ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਖਿੜਕ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ।

“ਕੌਣ ਐ.....?” ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੱਤ-ਅਨੀਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ।

“ਮੈਂ....ਆਂ ਬੇ ਜੀ।”

‘ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਇਆ। ਪੈੜ-ਚਾਲ ਖਿੜਕ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਗਈ। ਅੰਦਰਲਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਿਆ। ਖਿੜਕ ਖੁਲ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਗਲੇ ਪਲ ਉਹ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਸੀ।

“ਵੇ ਮੈਂ ਮਰਜ਼ਾਂ ਪੁੱਤ! ਵੇ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਐ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਖੱਬੀ ਕੁੱਖ ਫਰਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਢਿੱਡ ਤੜਪਦਾ ਐ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਐ। ਡਾਢਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋਣ ਸੁਖੀ ਹੋਣ।”

ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਦੀ ਬੁਕਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਮੱਧਮ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਖਲੋਤੀ ਦਿੱਸੀ। ਉਸਦੀ ਘਸੀ-ਪੁਰਾਣੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰਪਾਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਿੱਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਕੁੜੀ ਉਸਨੂੰ ਚਿੰਬੜ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਰਤਾ ਮਨ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ, ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਖਲੋਤੇ ਬਾਪੂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਰੁੱਖ ਵਾਂਗ ਝੁਕਿਆ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਰੋਟੀ ਦੇ ਆਹਰ ਲਗ ਗਈ। ਸਾਗ ਵਾਲੀ ਤੋੜੀ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਵਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਧਰਿਆ।

“ਵੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਪਿਆ ਨੂੰ ਜਗਾ ਜਗਾ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਖਬਰੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਨਿੱਤ ਆ ਮਾਰ ਮਰਾਈ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਜਾਨ ਮੁਠੀ ਵਿਚ ਆਈ ਰਹਿੰਦੀ ਐ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਹੌਲ ਉੱਠਦੇ ਐ। ਇਕ ਜਵਾਕ ਐ।

ਉਹ ਬਾਹਰ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਐ, ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਘਰ ਉੱਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੱਖ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੋਚ ਫੁਰਦੀ ਆ, ਪੁੱਤਾ, ਬੋਤਾ ਖਾ ਲੈ। ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਤਸੀਹੇ ਕੱਟੇ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੱਲੇ ਕੀ ਕਰ ਲੋਗੇ-ਚਾਰ ਟੰਗਾਂ! ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤ ਲਉਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਮੁੱਢੋਂ-ਸੁੱਢੇ ਹੋ- ਜਣਦਿਆਂ ਤੋਂ ਈ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਆਂ।”

“ਪਿਉ ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਜਮਾਂ ਈ ਗੁੰਗਾ-ਪੇੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰੱਖਦਾ ਐ। ਅਸੀਂ ਮਾਂਵਾਂ-ਧੀਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਧੜੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ। ਸ਼ਰੀਕਣੀਆਂ ਮੂੰਹ ਜੋੜ ਜੋੜ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪੇ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਖਸਮਾਂ ਨੇ ਪਰਧਾਨਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੱਗਣ ਦਾ ਚੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭੇਡਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ। ਅਖੇ ਜੀਹਦੇ ਘਰ ਦਾਣੇ, ਉਹਦੇ ਕਮਲੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਬਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਬਣਗੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੋਂ ਕਮਲੇ-ਬਣਾਏ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਨੇ।”

“ਚਲ ਬਸ ਵੀ ਕਰ ਬੇ ਜੀ। ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਕੋ ਰੱਤ ਲਾਈ ਰੱਖਦੀ ਐ।” ਸੁਖੀ ਨੇ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੂੰ ਬੋਤਾ ਖਿਝ ਕੇ ਆਖਿਆ।

“ਨੀ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?” ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਤਿੱਤਰ ਤੇ ਮੋਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸਮਾਨੀ ਉਡਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਏਸ ਜੱਟ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਸੋਨੇ ਵਰਗੀ ਦੇਹ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤੀ।....ਜਾ ਵੱਢਾ ਹਰਖ ਤਾਂ ਬਬੇਰਾ ਆਉਂਦਾ ਐ।” ਉਸਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜੇਹਾ ਹੁਕੁਆ ਭਰਿਆ।

“ਦਰਿਆ ਆਏ ਸਾਲ ਬਬੇਰੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਖਾਂਦਾ ਐ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਸਾਂਭੂ।”

“ਬੇ....ਜੀ....” ਹਰਪਾਲ ਨੂੰ ਬੁਰਕੀ ਗਲ ਵਿਚ ਫਸਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

“ਬੋਤਾ ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਿਆ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ। ਨਾਲੇ ਕੁਲਛਣੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਦਾ! ਛੋਟੇ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਐ? ਭੰਗੀ ਪੋਸਤੀ ਉਹ ਆਪੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇ। ਜਾਈਂ ਧੀਰਿਆ, ਲਿਆਈਂ ਬੋਤਲ। ਆਈਂ ਧੀਰਿਆ ਲਿਆਈਂ ਬੋਤਲ। ਪੀਣ ਗਿੱਝ ਗਿਆ। ਬੂਟੇ ਲੱਗ ਗੇ।”

“ਤੇ ਅਫੀਮ ਖਾਣ ਵੀ ਮੈਂ ਲਾ ਤਾ ਹਉ।”

“ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਝੱਸ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਅਫੀਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਾਂਦਾ। ਤੂੰ ਹੀ ਲਾਇਆ, ਤੂੰ ਹੀ ਪੱਟਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਖਣਾ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣਾ ਲਈਏ, ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੇ ਐ।... ਜ਼ਮੀਨ ਕੀ ਕਰਨੀ ਐ। ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕੱਣ ਪੁੱਛਦਾ ਐ? ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜ਼ਾ। ਲੰਘੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤ, ਜੀਪਾਂ, ਮੋਟਰ ਸੈਕਲਾਂ ‘ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਐ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਣਗੇ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਕੱਖ ਹੁੰਦੇ ਜੋਗੇ।”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੋਲਿਆ!

“ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਈ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਇਹ ਲੁੱਟ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣਗੇ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਲੋਟ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਐ। ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਹਾ ਐ।” ਪਰ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਆਪਣੇ ਤਾਅ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਗਈ।

“ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਅਕਲ ਹੁੰਦੀ, ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਬਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਐ ਨਾ ਧੱਕੇ। ਇਕ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੇ ਦਰਬਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੂੰਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਹਜੇ ਤੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮਾਂ।”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਦਮ ਲੈ ਲੈ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। “ਉਦੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਬੰਦਾ! ਮੇਰੀ ਐਡੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ। ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨਹੀਂ ਬਾਰੇ ਉਠਾ ਹੋਈ। ਸਾਬਾਸ਼ੇ ਇਹਦੇ। ਜਿਹਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਾਂਭ ਰੱਖੀ ਐ। ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਿਆ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੋਹ ਚੁਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਡਦੀ ਐ। ਅਹੁ ਵੱਡੇ ਸੁਰਮੁਖੀਏ ਵਿਸਵੇਦਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਨਿੱਤ ਖੋਹ ਉਡਾਉਂਦੀ।... ਹਰਖ ਤਾਂ ਬਬੇਰਾ ਆਉਂਦਾ ਐ।”

“ਹਰਖ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕੰਧ ਵਿਚ ਟੱਕਰ ਮਾਰ-ਹਾਂ।” ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਉਠਦਿਆਂ ਹੱਥ ‘ਤੇ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕੰਧ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜੁੱਤੀ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। “ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ, ਕੁਵੇਲਾ ਨੀਂ ਵੇਖਣਾ ਜਦੋਂ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਐ, ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਐ।”

“ਜਾਣ ਦੇਹ।” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਰਮ ਪੈ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਏਸ ਲੋਕ ਦਾ ਐ, ਤਾਂ ਹੀ ਯਵਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਐ।-ਮੇਰਾ ਸਾਧਣੀ ਦਾ ਮਨ ਤਪਾਇਆ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪਿਉ ਰਾਜੇ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਐ। ਧੀਆਂ ਪੁੱਤ ਅਗਲਿਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ‘ਚ ਰੱਖੇ ਐ।”

ਹਰਪਾਲ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਟਿਕ ਗਈ ਸੀ। ਠੰਢ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਰਪਾਲ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਤਣਾਅ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਹੁਣ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਦਾ ਰੰਜ ਜਾਹਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਔਂਤ-ਨਿਪੁੱਤੇ ਦਾ ਹੁੱਕਲ ਜਿਹਾ ਕਰਾੜ! ਜੀਹਨੂੰ ਏਸੇ ਨੇ ਹੱਟੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਈਏ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਈਆ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਐ। ਵਿਹੜ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਰੱਖਿਆ-ਤੂੰ ਕੁਸ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮ ਖਾਹ। ਅੱਜ ਤੂੰ ਰਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਦਿਨ ਭੁੱਲ ਗਿਆ? ਕਿਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਜਗਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ। ਨਾਈਆਂ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਘਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦਾ ਨਾਸਲ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ। ਫੁੱਟ ਜੇ ਇਹਦਾ ਮੂੰਹ। ਜੇ ਇਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮੋੜ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਬਾਣੀਏ ਦੀ ਕੀ ਸਤਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਕ ਤੁੰਨ-ਤੁੰਨ ਭੇਜਦੇ ਐ। ਸ਼ੈਲਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇ ਪਾਉਂਦੇ ਐ। ਬੋਤੀ ਬਹਿ-ਜਾਏ ਸੁਰਮੁਖੇ ਦੀ। ਟੁੱਟ ਜੇ ਵਿਚਾਲਿਉ।”

ਹਰਪਾਲ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ! ਉਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਉਠ ਕੇ ਸਥਾਤ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚੌਂਕਾ ਸਾਂਭਦੀ ਰਹੀ, ਉਤਨਾ ਸਮਾਂ ਬੋਲਦੀ ਵੀ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਜਾਈ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਗਈ। ਸਥਾਤ ਸਾਂ ਸਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹਰਪਾਲ ਨੂੰ ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਤੇ ਕੁੜੀ ਸੌਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਪਲ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਘੁਰਾੜੇ ਦੀ ਹੂਕਰ ਸੁਣੀ। ਪਲ-ਝੱਟ ਹੋਰ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉਠਿਆ, ਮੰਜੇ ਦੀਆਂ ਹਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੁਲਾਂ ਯਰਕੀਆਂ। ਉਹ ਡਰ ਗਿਆ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬੁਟ ਪਾਏ। ਸਿਰਹਾਣਿਉ ਖੋਸ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਲਿਆ। ਢੇਇਆ ਬੂਰਾ ਖੋਹਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਚੰਨ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਚਾਨਣੀ ਬਿਖੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਬਾਪੂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ

**ਇਸਲਾਮਿਕ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਵਾਪਰਨਾ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਦੀ। ਉਂਝ ਤਾਂ ਕਰਮਜੀਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪਾਏਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਪੰਜਾਬ ਸਾਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਗੇ। ਇਸ ਅੰਕ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ**

ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਕੱਚੀ ਜਿਹੀ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਚੋਭ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ, ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਉਹ ਖਿੜਕ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਪਲ ਕੁ ਸੰਗਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਇਉਂ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਿੜਕ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਖਿੜਕ ਖੋਹਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਗਾਨ ਪਿਆ ਸੀ। ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਹੀ ਖੇਤ ਸੂਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦਾ ਪੈਰੇ ਆ ਪਿਆ। ਰਾਹ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਭੱਸੀ ਜਿਹੀ ਬਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਪੈਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਰੇਲ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਧੁੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕਿੱਕਰਾਂ ਵਿਰਾਨ ਜੂਹ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਦੋ ਜਾਨਵਰ ਮਨੁੱਖੀ ਆਕਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਉਡ ਗਏ। ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਰੱਖਤ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਲ ਨੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੋਂ-ਕਿਤੋਂ ਅੱਗ ਉੱਚੀ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲੰਮਾ ਸਾਰਾ ਹਉਕਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਉਦਾਸ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਫਰਲਾਂਗ ਕੂ ਦੂਰ ਦਰਿਆ ਦੀ ਰੇਤ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਰੇਤ ਉਸਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਹਿਚਾਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੰਡ ਉਸਦਾ ਚੱਪਾ-ਚੱਪਾ ਗਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਬਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਰ ਬਸਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ, ਦਰਿਆ ਵਲ ਇੰਝ ਛੂਟ ਵੱਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਰਲਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਮ ਦਰਿਆ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਲਿਆ। ਚਿੱਟੀ ਚਾਂਦੀ ਵੰਨੀ ਰੇਤ ‘ਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੋਟੀ ਬਰੇਤੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਿਣਕੇ ਲਹਿੰਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਤਿਰਛੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਰੇਤ ‘ਤੇ ਲਹਿਰੀਏ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਘੰਟਾ ਭਰ ਦੀ ਨੱਠ-ਭੱਜ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਗਿਆ। ਪਰ ਬੋੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿੱਪੀਆਂ ਅਤੇ ਘੋਗੇ ਪਾਲ ਤੇ ਦਿਲਰਾਜ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਰੇਤ ਵਿਚ ਦੌੜਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਨਹਾਇਤ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰੇਤ ‘ਤੇ ਹੀ ਹਫ ਕੇ ਬਹਿ ਗਏ। ਪਾਲ ਨੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ-ਪੁਲਟਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮੁੱਠੀ ਬਰੇਤੀ ‘ਤੇ ਖਲਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੰਟਾ ਉਹਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਪਿਆ, “ਸਿੱਟਾ ਕਿਉਂ ਐ, ਯਾਰ?”

ਪਾਲ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਕੁਲੀ ਪਰ ਤੱਤੀ-ਠੰਢੀ ਰੇਤ ‘ਤੇ ਟਿਕਾਈ ਆਰਾਮ ਜਿਹੇ ਵਿਚ ਲੱਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੇਮਲੂਮ ਮੁਸ਼ਕਾਣ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਜੰਟ ਨੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਾਸ਼ਣੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, ਚਿਹਰਾ ਸੁਜਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਉਹ ਸਿੱਪੀਆਂ ਚੁਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ? ਦੂਸਰੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਪਰ ਬੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਕੀ ਕਰਨੀਆਂ ਉਇ, ਛੱਡ ਪਰਾਂਹ।” ਪਾਲ ਨੇ ਸਿਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਗੰਭੀਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ। ਦੂਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਰੇ ਟਿਊਬਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਇ-ਸਿੱਖ ਤੈਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੰਟੇ ਨੇ ਘੋਗੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਸਲ ਕੇ ਸਾਫ ਕੀਤੇ, ਫੇਰ ਪਾਲ ਵਲ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਜੇ ਕੋਈ ਮੋਤੀ ਹੱਥ ਲੱਗ ਗਿਆ ਭਲਵਾਨਾ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮੱਜਾਂ ਕਰਾਂਗੇ।”

“ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਉਂ? ਗਾਂਹ ਪੁੱਤ-ਪੋਤਾ ਵੀ ਐਸ਼ ਕਰੂ।” ਕਹਿ ਕੇ ਹਰਪਾਲ ਠਹਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਉਸਦੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਪਰਾਂਹ ਬੈਠਾ ਮੱਘਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਫਰ-ਫਰ ਕਰਕੇ ਉੱਡ ਗਿਆ।

“ਮਾਸਟਰ, ਮਿੱਤਰਾ ਕਿਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਐ।”

ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲਰਾਜ ਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਪਣੀ

ਨਰਮ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, “ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਏਸ ਮਾਸਟਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਈ ਹੈ ਨੀ।”

“ਮੂੰਹ ਉਹਦੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਇ ਬਾਹਮਣਾ?” ਜੰਟੇ ਨੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੋ ਕਦਮ ਦਿਲਰਾਜ ਵਲ ਵਧਦਿਆਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਤਾਅ ਭਰਿਆ।

“ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਹੁੰਦੇ ਐ। ਇਹਦੇ ਕੱਲੇ ਦਾ ਹੀ ਲੱਕੜ ਵਰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਐ।”

“ਉਇ ਜਾਹ ਉਇ ਜਾਹ, ਜਨਾਨਿਆ ਜਿਆ।” ਜੰਟਾ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਜ ਕੇ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁੱਝੀ ਪੀੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। “ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਤੂੰ ਭਜਨ ਮਾਸਟਰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲਗਦਾ ਐ। ਉਹਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਨਾ ਬਈ ਉਇ ਬਾਹਮਣਾ, ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦਾ ਐ।”

“ਜਾਹ ਉਇ ਜਾਹ।” ਦਿਲਰਾਜ ਨੇ ਝੋਪ ਮੰਨਦਿਆਂ ਟੇਢੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਜੰਟੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਪਰ ਜੰਟੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਜਾਵਾਂ ਕਿਧਰ ਮੈਂ।” ਜੰਟਾ ਲਾਚੜ ਗਿਆ, “ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀ, ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸੁਨੱਖੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ

ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਜੰਟੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਪਰ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੱਲਾ, ਭਜਨ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਬੜੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸਕੂਲੋਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦਾ ਈ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ, ਹੁਣ ਦੀ ਕਰ।”

“ਹੁਣ ਪਤਾ ਬੋਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੁੱਟਦਾ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਬੋਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਤੂੜੀ ਸੁੱਟ ਆਉ, ਕਦੇ ਨਲਕਾ ਲਵਾ ਆਉ।”

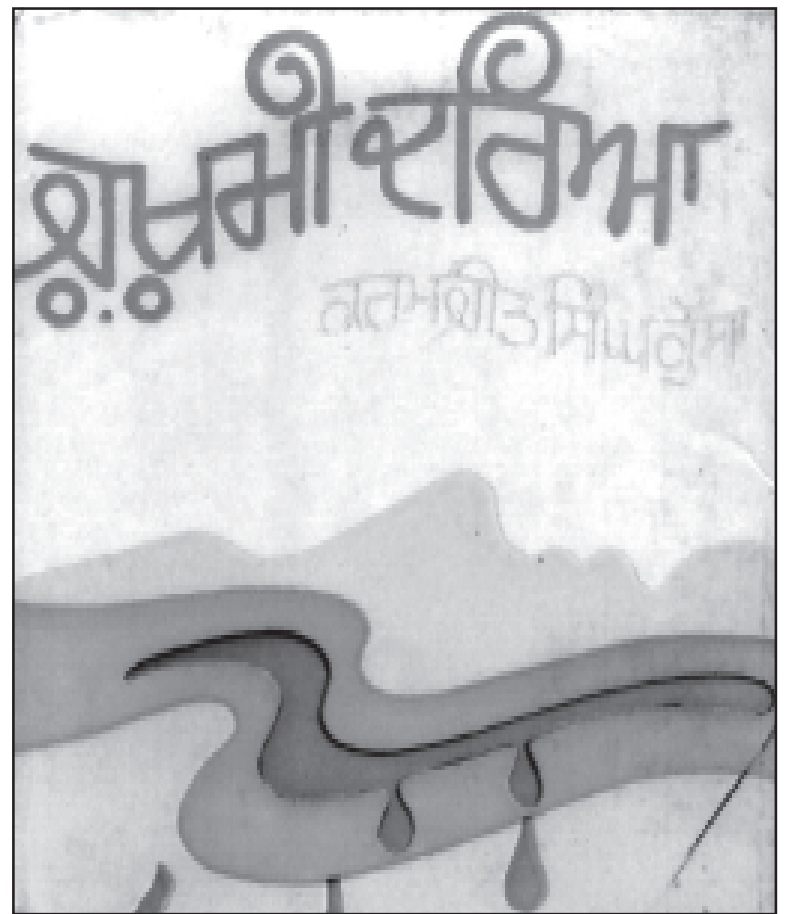
“ਇਉਂ ਤਾਂ ਆਤੀ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਣਾ ਈ ਪੈਂਦਾ ਐ। ਕਿਉਂ ਬਈ ਪੰਡਤਾ?” ਉਸ ਦਿਲਰਾਜ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਐ, ਅਕਲ ਦਿੰਦੇ ਐ।”

“ਤੇ ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਸ਼ਨ ਰਖਾਉਣ ਲਈ ਦੁਰਬਤੀ ਲਾਉਂਦਾ ਐ।”

“ਲਾਈ ਜਾਵੇ।” ਜੰਟੇ ਨੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, “ਆਪਾਂ ਕਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਪੱਛ ਦੇਈ ਜਾਨੇ ਆਂ।”

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਜਦੋਂ ਪਾਲ ਦੇ ਖੇਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਅੱਗੋਂ ਪਾਲ ਦੇ ਭਰਾ ਦਰਸ਼ਣ ਅਤੇ ਧੀਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਬੋਹੱਦ ਭਾਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦਰਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ



ਉਹ ਲੱਕੇ ਚੱਕਦਾ ਐ।”

ਦੂਸਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਹਲੇ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਡਤ ਠਰ ਗਿਆ। ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਬੁੜ-ਬੁੜ ਕਰਦਾ ਔਖਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੰਟੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਛਿੱਕਾ ਜੰਮਿਆ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਨਾਉਣੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, “ਕੀ ਗੱਲ ਪੰਡਤਾ, ਕੁੱਜੇ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਕਰੀਂ ਫਿਰਦਾ ਐ?”

“ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕੀ?”

“ਤੈਨੂੰ ਕੀ, ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਜੱਟ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਐ।”

“ਤੇਰਾ ਉਹ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਐ।”

ਚਾਣਚੱਕ ਹੀ ਪਾਲ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜੰਟੇ ਨੇ ਉਸ ਤਰਫ ਵੇਖਿਆ, ਪਾਲ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਪਰੀ ਵਰਗੀ ਝਲਕ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸਦਾ ਹਾਸਾ ਬਰੇਤੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਉਠਿਆ। ਦਿਲਰਾਜ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੰਟੇ ਧੁੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਆਕਾਸ਼ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਲਾ ਸ਼ਾਹ ਬੱਦਲ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੱਕੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਟਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਭਰੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਧੀਰਾ ਮੱਝਾਂ ਮਗਰ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਸਰਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਾਲ ਦਾ ਪਤਲਾ ਚਿਹਰਾ ਪੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਪੱਪੂ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੱਝਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਮੁੰਡੇ ਖੁਦ ਸਹਿਮ ਗਏ ਸਨ। “ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਓ ਵਹਿੜਕਿਓ?” ਧੀਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਕੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ।

ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਬੋਲ ਤਾਂ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਪੱਪੂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਧੀਰੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਗੁੱਝਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਪੱਪੂ ਵਲ ਝਈ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆ,

“ਤੇਰੇ ਦੰਦ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੇ ਐ, ਤਖਾਣਾ।”

ਮੁੰਡੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਸੋਟੀ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਉਗਰਦਾ ਪਾਲ ਵਲ ਆਇਆ, “ਕਿਉਂ ਉਇ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ?”

“ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਚਿਹਰੇ ਮੂਹਰੇ ਆਏ ਮੱਕੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਟਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘੁਰਦਾ ਐ?”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ 'ਚ)



# ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਮਰਾਨ

ਹੁਣ ਉਹ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤੋਂ ਉਭਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 'ਜਾਨੇ ਤੂ...ਯਾ ਜਾਨੇ ਨਾ' ਨੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਭਲਾ ਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਆਮਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਮਰਾਨ 'ਕਿਡਨੈਪ' ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਸੇ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਹੋਈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਮਾਤਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਪਹਿਨਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਿਡਨੈਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨੈਗਟਿਵ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਰੋਲ ਨੂੰ ਨੈਗਟਿਵ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨੈਗਟਿਵ ਸ਼ੇਡ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਲੋਕ ਕੀ ਪਸੰਦ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਕੀ ਨਾ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਫੈਕਟਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ 'ਜਾਨੇ ਤੂ...' ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰੋਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਗਰੰਟੀ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਹੀ ਕਰਦੀ।

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਮਿਰ ਵਾਂਗ ਐਕਸ਼ਨ ਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮਾਮੂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਲ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਹੀਰੋ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਮਾਮੂ ਨੇ 'ਇਸ਼ਕ' ਅਤੇ 'ਗੁਲਾਮ' ਵਿਚ ਵੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਦੱਸਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਿਡਨੈਪ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨਰਵਸ ਹੋਇਆਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਡਰ ਕੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਸੀ ਨਾ! ਵੈਸੇ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸ਼ਾਟ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੰਜੂ ਦੀ ਕਨਪਟੀ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ

ਹੱਥ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ...ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡਾਇਲਾਗ ਭੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਟੇਕ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸੇ

ਹਾਲਤ ਦੱਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ



ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ

ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਕੱਸ ਕੇ ਜਕੜ

ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਈਡ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ' ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਯਾਦਗਾਰ ਪਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਮਰਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਟੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ, ਜਦੋਂ 40-50 ਫੀਸਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਸੰਜੇ ਦੱਤ) ਜੇਲੂ ਚੱਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਜੂ ਨੂੰ ਰਿਪਲੇਸ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸੂਟਿੰਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜਲਦੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਲੱਕ' ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੇਸ਼ੱਕ, 'ਲੱਕ' ਮੇਰੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਤੀ ਕਿਸਮਤ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਸੋਹਮ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਮਲ ਹਸਨ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸ਼ਰੂਤੀ ਹਸਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੋਵੇਗੀ। 'ਲੱਕ' ਲਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਲੁਕ ਚੋਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਥੁਨ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਰਵੀ ਕਿਸ਼ਨ, ਡੈਨੀ ਅਤੇ ਸੰਜੂ (ਸਪੈਸ਼ਲ ਅਪੀਅਰੈਂਸ) ਵੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਟਾਰ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸਟਾਰ ਬਣ ਗਏ! ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਆਮਿਰ ਮਾਮੂ ਕਦੀ ਗਲਤੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ 'ਜਾਨੇ ਤੂ...' ਦੌਰਾਨ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟ੍ਰੀਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਭਲਾ ਹੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਫਿਲਮ ਸੀ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਕਿਡਨੈਪ' ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਹਰ ਮੁੱਖ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੇਕਅੱਪ ਵੈਨ ਸੀ, ਉਥੇ 'ਜਾਨੇ ਤੂ...' ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ 5-6 ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਹੀ ਵੈਨ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਸਾਂ।

ਆਪਣੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਮਿਰ ਮਾਮੂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਫਿਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਡੇਲੀ ਵੇਲੀ'। ਇਸ ਨੂੰ ਅਭਿਨੇਤਾ ਰਮੇਸ਼ ਦੇਵ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਭਿਨਵ ਦੇਵ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂਕਿ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕ ਅਕਸ਼ਤ ਵਰਮਾ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

## ਬਾਲੀਵੁੱਡ 'ਚ ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਧਮਾਲ

2008 ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਭਿਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸਿਨ, ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰਾਚੀ ਦੇਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਗਧਾ ਗੋਡਸੇ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰਹੀ, ਉਥੇ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜੀਵ ਖੰਡੇਲਵਾਲ, ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ, ਫਰਹਾਨ ਅਖ਼ਤਰ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਬਵੇਜਾ ਸਫਲ ਰਹੇ।

**ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ :** ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ 'ਰਬ ਨੋ ਬਨਾ ਦੀ ਜੋੜੀ' ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਡਲਾਂ ਵੀ ਅਭਿਨੇ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਜੇਲ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪਤੀ ਅਤੇ ਡਾਂਸ ਪਾਰਟਨਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ਵਿਚ ਫਸੀ ਕੁੜੀ ਤਾਨੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ 8 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਆਦਿਤਿਆ ਚੋਪੜਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀਰੋਇਨ ਬਣਾ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

**ਹਰਮਨ ਬਵੇਜਾ:** ਭਲਾ ਹੀ ਲਵ ਸਟੋਰੀ 2050 ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਫਲਾਪ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਲੇਕਿਨ ਹਰਮਨ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ 'ਵਿਕਟਰੀ' ਹਾਸਲ ਕਰ ਹੀ ਲੈਣਗੇ। ਉਦਾਂ ਤਾਂ 'ਵਿਕਟਰੀ' ਉਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਰਿਤਿਕ ਰੋਸ਼ਨ ਦਾ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਲੀ ਹਰਮਨ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਕੋਲ ਵੱਡੇ ਬੈਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

**ਅਸਿਨ :** ਦੱਖਣ ਦੀ ਇਸ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਨੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ। 'ਗਜਨੀ' ਵਿਚ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਵਰਗੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਅਸਿਨ ਪਿਛਲੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਭਿਨੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਦਾਂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦੂਜੀ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਗਜਨੀ' ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 'ਲੱਡਨ ਡ੍ਰੀਮਜ਼' ਦੀ ਆਫਰ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ।

## ਕੈਟਰੀਨਾ ਰਹੀ ਨੰਬਰ ਇਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕੈਟਰੀਨਾ ਕੈਫ ਨੇ 2008 ਵਿਚ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੈਟਰੀਨਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਸਿੰਘ ਇਜ਼ ਕਿੰਗ' ਲੰਬੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਲ 2008 ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੁਲੰਦ ਫਿਲਮ 'ਰੋਸ਼' ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਕੈਟਰੀਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੈਟਰੀਨਾ ਕੈਫ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲਾ ਬਣੀ ਹੈ।

ਕੈਟਰੀਨਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਗੁਗਲ ਖੋਜ ਇੰਜਣ 'ਤੇ ਵੀ ਛਾਈ ਰਹੀ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸੈਕਸੀ ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਵੀ ਕੈਟਰੀਨਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰਾ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦੀਆਂ ਲੰਬੇ ਸਾਲ 6 ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ। ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਫਿਲਮ 'ਦੇਸ਼ਤਾਨ' ਅਤੇ 'ਫੈਸ਼ਨ' ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਨੂੰ ਹਾਟ ਅਤੇ ਸੈਕਸੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। 'ਦੇਸ਼ਤਾਨ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੀ ਜੰਮ ਕੇ ਤਰੀਫ ਹੋਈ ਤਾਂ ਫੈਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਸਭ ਨੇ ਲੋਹਾ ਮੰਨਿਆ।

## 'ਸਲੱਮ ਡੌਗ ਮਿਲੀਨੀਅਰ' ਸਰਵੋਤਮ ਫਿਲਮ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਮੁੰਬਈ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝੀਆਂ-ਬੁੱਝੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਬਾਰੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਫਿਲਮ 'ਸਲੱਮ ਡੌਗ ਮਿਲੀਨੀਅਰ' ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਜ਼ ਗਿਲਡ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ (ਪੀ.ਜੀ.ਏ.) ਨੇ ਸਰਵੋਤਮ ਫਿਲਮ ਵਰਗ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ 24 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡੈਨੀ ਬੋਇਲ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤੇ ਹਨ।

ਪੀ.ਜੀ.ਏ. ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸਲੱਮ ਡੌਗ ਮਿਲੀਨੀਅਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਰੈੱਡ ਪਿੱਟ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਕਿਊਰੀਅਸ ਕੇਸ ਆਫ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਬਟਨ' 'ਡਾਰਕ ਨਾਈਟ' ਤੇ 'ਮਿਲਕ' ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਿਕਰਮ ਸਵਰੂਪ ਦੇ ਨਾਵਲ ਕਿਊ ਐਂਡ ਏ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

# ਦੋ ਅਮੀਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਟੂ ਚਾਈਨਾ'

'ਸਿੰਘ ਇਜ਼ ਕਿੰਗ', 'ਦੇਸ਼ਤਾਨ', 'ਰੱਬ ਨੇ ਬਨਾ ਦੀ ਜੋੜੀ' ਅਤੇ 'ਗਜਨੀ' ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕ-



ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਟੂ ਚਾਈਨਾ', ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਦੀਪਿਕਾ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਫਿਲਮ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ 'ਵਾਰਨਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼', ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਹਨ, ਵਲੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਰਾਘਵਨ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪਟਕਥਾ 'ਤੇ ਨਿਖਿਲ ਅਡਵਾਨੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਟੂ ਚਾਈਨਾ' ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਸਟੇਟ ਮਾਸਟਰ ਹੁਏਨ ਚਿਊ ਕੂ ਤੋਂ ਸਟੇਟ ਕਰਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਿਥੁਨ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਰਣਵੀਰ ਸ਼ੋਚੀ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ।

ਰਮੇਸ਼ ਸਿੱਧੀ, ਮੁਕੇਸ਼ ਤਲੇਰੇਜਾ ਅਤੇ ਰੋਹਨ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਹੇਠ ਬਣੀ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਟੂ ਚਾਈਨਾ' ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ

ਤੋਂ ਇਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਧਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਚੀਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੰਧ 'ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਫਿਲਮਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ

ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਲਮੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ 'ਖਿਲਾਤੀ ਨੰਬਰ ਵਨ' ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਕਰਤਬ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਰੁਕ ਜਾਣਗੇ।

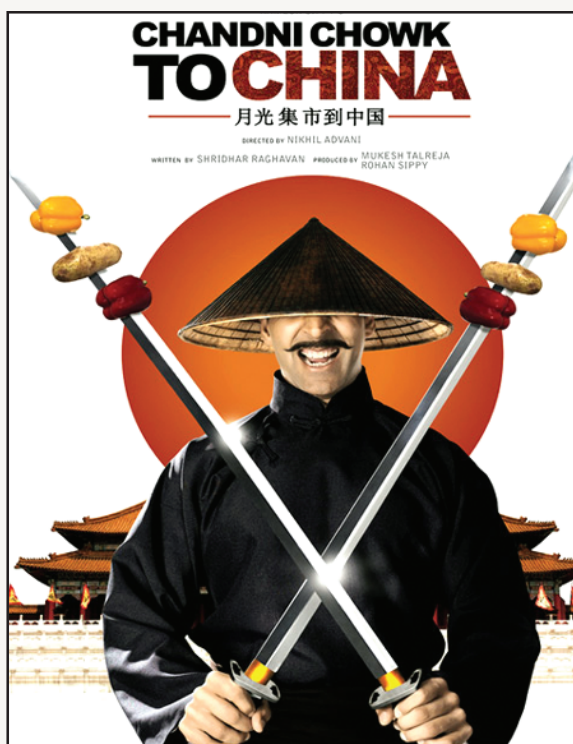
ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਚੀਨੀ ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਵਾਰਨਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼' ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਚਰਡ ਫੋਕਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, "ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੋ ਅਮੀਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਜੋਸ਼ੇ-ਖਰੋਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜ਼ਰ ਦਿਸਣਗੇ।"

ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਖਬਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਨੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੁੰਗ

ਫੂ ਕਾਮੇਡੀ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚੀਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਿੰਧੂ ਦੀ ਹੈ।

ਸਿੰਧੂ ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਜੋਤਿਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਲਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਫਕੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਦਲਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਚੀਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਦੋ ਓਪਰੇ ਬੰਦੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇਕ ਯੋਧੇ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਨੀ ਬੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਉਡੀਕ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ 'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਟੂ ਚਾਈਨਾ'।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸ਼ੈ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕਹਾਣੀ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਦੇ ਇਕ ਢਾਬੇ ਵਿਚ ਸਬਜ਼ੀ ਸਾਲ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰੇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।





ਲੌਂਗ ਰੂਟ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!

ਹੁਣ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ

# Imperial Truck Wash & Repair

**One Stop Center For Truckers-Repairs-Tires-Wash****All Kinds of Welding Work  
& General Repair.****Alignment****Spot Free  
Truck Wash**

- \*Transmission
- \*Clutch
- \*Brakes
- \*Suspension
- \*Oil Change
- \*Rear End
- \*Wet Kit & PTO Pumps
- \*Alternators
- \*Starters
- \*Cement Blower

ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵੈਲਡਿੰਗ ਵਰਕ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਰਿਪੇਅਰ  
ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਮਤ

**Oil Change \$189.99 Only****Brake \$99.00** With Labor**Wheel Seal \$89.00** With Labor**Labor Rate \$59.00** Hourly Rate**Wheel Balancing**

5809 South State Rd 3, Spiceland, IN- 47385  
interstate 70 Exit 123 (Turn Right Yellow Building)

**24 Hours Road Service & Towing****Jasvir Singh (765) 987-7000**

## India Curry Restaurant at Truck Plaza

**Facilities for Truckers at Truck Plaza.**

- ☑ India Restaurant and Full Bar
- ☑ 10 Acres of Truck Parking
- ☑ Brand New 2 Bays of Express Lube
- ☑ Brand New 2 Bays of General Repair
- ☑ Brand New One Bay for Alignment,
- ☑ Wheel Balancing and Tires
- ☑ Brand New 2 Bays Spot Free Truck Wash

**\*Indian food for truckers Dine-in and To Go****\*Bar- Beer, Liquor and Wine****\*To Go Beer Liquor and Wine**

ਟਰੱਕਰ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ  
ਸਵਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣਾ  
ਬਹਿ ਕੇ ਖਾਓ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ

ਬਾਰ, ਬੀਅਰ, ਲਿਕਰ  
ਅਤੇ ਵਾਈਨ  
ਬਹਿ ਕੇ ਪੀਓ ਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ

**Free Showers****ਨਹਾਉਣ-ਧੋਣ ਦਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ****10 ਏਕੜ ਥਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ**

# Real Estate and Home Loans

**For buying or selling your home Call Aman Hundal at: 209-918-6464****ਅਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ**

**Selling Bank Owned/ Foreclosed homes in entire northern California- Bay Area,  
Tracy, Modesto, Stockton, Manteca, Lathrop, Tracy, Lodi, Ceres,  
Riverbank, Patterson, Turlock, Delhi, Livingston, Ripon.**

ਟਰੇਸੀ, ਲੈਥਰੋਪ, ਮਾਡੈਸਟੋ, ਸੈਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਟਰਲਕ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ 1.20 ਲੱਖ  
ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਦੋ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਖਾਸਾ ਘਰ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸੈਂਕੜੇ  
ਘਰ ਵਿਕਾਊ ਹਨ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ 700 ਡਾਲਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ  
ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਵੱਡਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਰਹੇਗਾ। ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:

ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੈਂਟਰਲ ਵੈਲੀ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹੈ। ਮੈਂ  
ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸੌਦਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਜ਼ਬਤ ਹੋਇਆ ਘਰ ਖਰੀਦਣ  
ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਘਰ ਸਾਰਟ ਸੇਲ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ।

**Aman Hundal**  
Broker Associate/ Realtor  
MBA Marketing  
License No. : 01839828  
Century 21 M&M and Associates  
605 Standiford Ave Ste D  
Modesto, CA 95350  
Cell: 209-918-6464, Fax: 209-552-7285  
ahundal@c21mm.com

**Sold Foreclosed homes**

Tracy:	1030 Bordona Ln	1400 sq feet fr \$150,000	previously sold for \$445,000
Tracy:	311 Yosemite Dr	1105 sq ft for \$150,000	previously sold for \$398,000
Tracy:	1832 Periwinkle Dr	3008 Sq ft for \$320,000	previously sold for \$690,000
Lathrop:	17619 Water Mill St	2350 sq ft for \$ 238,000	previously for \$ 528,000
Ceres:	1528 Water Lily Ln	3500 sq ft for \$ 325,000	previously sold for \$588,000